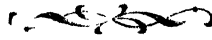

ಕರ್ನಾಟಕ
ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ ಪ್ರಕರಣಂ

202074

ಶಿವಾಚಾರ್ಯ
ನಂಜನಗೂಡು ಸುಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರಿಂದ
ವಿರಚಿತವಾದುದು

ಮೈಸೂರು.
ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸೀನಿಯರ್ ಆಫಿಷಿಯರ್ ಆಫ್ ಡೈರೆಕ್ಟರ್‌ರವರಿಂದ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು
1949

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202074

UNIVERSAL
LIBRARY

ಕರ್ಣಾಟಕ
ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ ಪ್ರಕರಣಂ

ಅನ್ಯಾನಕವಿ
ನಂಜನಗೂಡು ಸುಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರಿಂದ
ವಿರಚಿತವಾದುದು

ಮೈಸೂರು:
ಗೌರ್ಮೆಂಟ್ ಪ್ರಾಂಟ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಿರ್ಸಿಯರ್ ಅಿ ಡೈರೆಕ್ಟರ್‌ರವರಿಂದ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು
1949

ಮುನ್ನುಡಿ

'ಕರ್ಣಾಟಕನಾಟಕ ನಿರ್ಮಾಪಕ' ರಾದ ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಓಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್, ಜಿ. ಸಿ. ಎನ್. ಐ., ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳವರು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಾಕುಂತಲವನ್ನೂ ರತ್ನಾವಳಿಯನ್ನೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲ ಬರೆಯಿಸಿ ಆಸ್ಥಾನದ ನಟವರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಅಡಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಹಾಸ್ಯರಸಪ್ರಧಾನವೂ, ನಾಮಾಜಿಕವೂ ಆದ ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಸಮ್ಮುಖದ ವಿದ್ಯ ನೃಂಡಲಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲು, ರಾಜಕುಮಾರಿಯರ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ತಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ, ಆಸ್ಥಾನಕವಿ ನಂಜನಗೊಡು ಸುಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರು- ನಮ್ಮ ತಾತಪಾದರವರ-ಶೂದ್ರಕಮಹಾಕವಿ ಪ್ರಣೀತವಾದ "ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ ಪ್ರಕರಣ" ವನ್ನು ಲಂಗಭೂಮಿಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಕನ್ನಡಿಸಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಇದರ ಅಭಿನಯವನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಪ್ರಭುಗಳವರು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಕವಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನಿತ್ತ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಇದುವರೆಗೂ ಅಮುದ್ರಿತವಾಗಿ ಆರ ಮನೆಯ ಸರಸ್ವತೀ ಛಾಂಡಾಗಾರದಲ್ಲ ಅಡಗಿದ್ದಿತು. ನಮ್ಮ ಮಹಾ ಪ್ರಭುಗಳವರು ಇದನ್ನು ಮುದ್ರಣಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯಿತ್ತುದ ರಿಂದ ಲೇಖಕಪ್ರಮಾದಜನಿತದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಮಾತೃಕೆಗೆ ಸರಿಪಡಿಸಿ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲ ಸಮರ್ಪಿಸಿರುವೆನು.

ಶುಕ್ಲ ಶ್ರಾವಣ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ }
ಸೌಮ್ಯವಾಸರ, ಮೈಸೂರು. }

ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ,
ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್.

ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣ

ಆಳಿದ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳಾದ ಸರ್ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್, ಬಹದ್ದೂರ್, ಜಿ.ಸಿ.ಎನ್.ಐ., ಜಿ.ಬಿ.ಇ., ರವರ ಕೃಪಾವಿಶೇಷದಿಂದ ಮೊದಲು ಈ ಗ್ರಂಥವು ಕ್ರಿ. ಶ. 1929 ರಲ್ಲೂ ಅನಂತರ ಕ್ರಿ. ಶ. 1940 ರಲ್ಲೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ವೇದ ವೇದಾನ್, ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ, ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬರೆಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನಾಳುವ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳಾದ ಮೇಜರ್ ಜನರಲ್ ಸರ್ ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್, ಜಿ.ಸಿ.ಬಿ., ಜಿ.ಸಿ.ಎನ್.ಐ., ರವರ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಇಂತಹ ಆಮೋಘ ಗ್ರಂಥವು ಪುನಃ ಈಗ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಿದೆ.

ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ಈ ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣವು ಜನಾದರಣೀಯವಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ—ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕದ ಪ್ರಗತಿಗೆ—ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಧಕವಾಗುವುದೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಮೈಸೂರು,
26-11-1949. }

ಎಸ್. ವಿಠಲಶಾಸ್ತ್ರಿ,
ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್.

ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತ್ರಗಳು

1	ಚಾರುದತ್ತ	...	ಕಥಾನಾಯಕ (ಬಡತನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಸಾಹುಕಾರ).
2	ಮೈತ್ರೇಯ		ವಿದೂಷಕ (ಚಾರುದತ್ತನ ಸ್ನೇಹಿತ)
3	ಶಕಾರ		ಚಾರುದತ್ತನ ವೈರಿ (ಪಾಲಕನೆಂಬ ದೊರೆಯ ಧಾವಮೈದುವನ).
4	ಎಟ		ಶಕಾರನ ಮಿತ್ರ
5	ಚೇಟ		ಶಕಾರನ ಧೈತ್ಯ
6	ವಸಂತಸೇನ		ಕಥಾನಾಯಕ (ಚಾರುದತ್ತನ ವೇಶ್ಯೆ).
7	ರದನಕೆ		ಚಾರುದತ್ತನ ಮನೆಯ ದಾಸಿ
8	ಸಂವಾಹಕ (ಭಿಕ್ಷು)		ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತು ಜೈನನನ್ಯಾಸಿಯಾದವನು
9	ಮಾಧುರ		ಒಬ್ಬ ಜೂಜುಗಾರ
10	ಸಭಿಕ		ಜೂಜಿನ ಮನೆಯ ಗೊತ್ತುಗಾರ
11	ದದುರಕ		ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಜೂಜುಗಾರ
12	ಕುಂಭೀಲಕ		ವಸಂತಸೇನೆಯ ಮನೆಯ ಧೈತ್ಯ
13	ವರ್ಧಮಾನಕ		ಚಾರುದತ್ತನ ಬಂಡಿಯಾಳು
14	ಶರ್ವಿಳಕ		ಮದನಕೆಯ ಮನೋವಲ್ಲಭ
15	ಮದನಕೆ		ವಸಂತಸೇನೆಯ ದಾಸಿ
16	ಧೂತಾದೇವಿ		ಚಾರುದತ್ತನ ಪತ್ನಿ
17	ರೋಹಸೇನ		ಚಾರುದತ್ತನ ಮಗ
18	ನ್ಯಾವರಕ		ಶಕಾರನ ಬಂಡಿಯಾಳು
19	ಆರ್ಯಕ		ಪಾಲಕನೆಂಬ ದೊರೆಯನ್ನು ಕೂಂಡು ಉಜ್ಜಯಿನಿಗೆ ರಾಜನಾದವನು.
20	ವೀರಕ	}	ಫೋಲೇನರ ಗೊತ್ತುಗಾರರು
21	ಚಂದನಕ		
22	ಶೋಧನಕ		ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನದ ಆಳು
23	ವೃದ್ಧ		ವಸಂತಸೇನೆಯ ತಾಯಿ
24	ಧದ್ರಕ		ಫೋಲೇನು ಕಾವಲುಗಾರ
25	ಆಹಂತಕ	}	ಚಂಡಾಲರು
26	ಗೋಹ		

ಇವರಲ್ಲದೆ ಸೂತ್ರಧಾರ, ನಟ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ, ರೇಖಕ, ಚೇಟ—ಇವರ ಪ್ರವೇಶ

ಕರ್ಣಾಟಕ
ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ ಪ್ರಕರಣಂ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ನೂತ್ರಧಾರ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಕೈಮುಗಿದು)

ಕಂದ|| ಸೆಳಮಿಂಚಿನಂತೆ ಗೌರಿಯ |

ನಳತೋಳಾವುದರೊಳೊಪ್ಪು ತಿರ್ಕುಮೊ ಶಿವನಾ ||

ತೊಳಗುವ ನೀಲಾಂಬುದನಿಧ |

ಗಳಮದು ಪಾಲಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನೆಂದುಂ ಶುಭದಂ ||

ರಾಗ || ತಾಳ ||

ಶಿಖರಿನಂದಿನಿ | ಶ್ರೀತಜನತಾಜನನಿ || ಪ ||

ಮುಖವಿಹಸಿತಚಂದ್ರರಾಜಿ | ಮಧುತರನೀಲಕಚಿ || ಅ || ಪ ||

ಕರುಣಾಸಾರಮಯ | ಕುವಲಯನಿಧನೇತ್ರಕಲತೆ |

ಸುರವರವನಿತಾಚಿಕುರ | ಸುಮಮಹಿತಾಂಪ್ರಿಯುತೆ ||೧||

ದಿವಿಜಾರಾತಿಮದದಮನಚತುರೆ ಪಾಹಿಲತೆ |

ನವಜಲದನತ್ಯಬರಿ | ನಳನಭವಾದಿನುತೆ ||೨||

ಸಕಲಾಧಾರನಿಜಚರಣಸಹಜ ಕೃಪಾಶಾಲನಿಶಿವೆ |

ಸುತವಿಲಸಿತಚಾಮನೃಪ ಸದಯಹೃದಂಬುಧವೆ ||೩||

ಸಾಮಾಜಿಕರ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸುವ ಈ ಕಾಲಹರಣದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಸಭಾಸದರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಆಯ್ಯಾ ಸಭಾಸದರೆ! ಶೂದ್ರಕಮಹಾಕವಿಯಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕವೆಂಬ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅಸ್ಥಾನಕವಿ ನಂಜನಗೊಡು ಸುಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕರ್ಣಾಟಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಚಿಸಿರುವರು ಅದನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿ

ದೇಕೆಂದಾ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವಿರುವುದು. ತಮ್ಮ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನಮ್ಮ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಸಫಲಮಾಡಬೇಕು. (ತೆರೆಯಕಡೆ ನೋಡಿ) ಇದೇನು ? ಗಾಯಕರೆಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲ ಹೋಗಿದ್ದಾರಾ ? ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತಶಾಲೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದಲ್ಲ. (ಯೋಚಿಸಿ) ಆಃ ! ತಿಳಿಯಿತು.

ಕಂದ || ಶೂನ್ಯಮಪುತ್ರನ ಮನೆ ಚರ |

ಶೂನ್ಯಂ ಸ್ಮಿತ್ಸಹೀನ ನಲಯಂ ದಸೆಗಳ್ ||

ಶೂನ್ಯಂ ಮೂರ್ಖಂಗಾರಯೆ |

ಶೂನ್ಯಂ ಸರ್ವಂ ದರಿದ್ರನಾದಂಗಿಳಿಯೊಳ್ ||

ಗಾನಮಾಡಿದುದಾಯಿತು. ಕ್ಷುತ್ತಿನಿಂದ ದೇಹವೆಲ್ಲ ಶುಷ್ಕವಾಗಿರುವುದು. ಬಹಳಹೊತ್ತು ಗಾನಮಾಡಿದ ನನಗೆ ಕಣ್ಣುಗತ್ತಲೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ತಂಗಳನ್ನವಾದರೂ ಮಿಕ್ಕಿರುವುದೋ, ಇಲ್ಲವೋ, ಎಂದು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳುವೆನು. (ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ) ಇದೇ ನಮ್ಮ ಮನೆ. (ನೋಡಿ) ಇದೇ ನಾಶ್ವರೈ ! ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಆಡಳಿತವೇ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ತೋರುವುದಲ್ಲ ! ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಕಲಗಚ್ಚು, ಗಂಜಿ ಇವು ಕಾಲು ವೆಯ ಹಾಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಕೆಲವರು ಹೂವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವರು. ಕೆಲವರು ಗಂಧವನ್ನು ತೇಯುತ್ತಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೋ ? ಒಳ್ಳೆಯದು, ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೇ ಕರೆದು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. (ತೆರೆಯಕಡೆ ನೋಡಿ) ಆರ್ಯಳೆ, ಆರ್ಯಳೆ !

ನಟ--(ಬಂದು) ಆರ್ಯನೇ, ಇದೋ, ಬಂದೆನು ಏನಪ್ಪಣೆ ? ಆಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕು.

ಸೂತ್ರಧಾರ--ಬಹುಕಾಲ ಗಾನಮಾಡಿ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲದ ತಾವರೆಯ ಬೀಜದಂತೆ ನನ್ನ ಅಂಗಗಳೆಲ್ಲ ಶೋಷಿಸಿಹೋಗಿರುವುವು. ಏನಾದರೂ ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕಿರುವುದೋ ?

ನಟ--ಆರ್ಯನೇ, ಸಮಸ್ತವೂ ಇದೆ.

ಸೂತ್ರಧಾರ--ಏನೇನಿರುವುದು ?

ನಟಿ—ಬೆಲ್ಲದನ್ನೆ, ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು, ಉಂಡೆ, ಇನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ರಸಾಯನ ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲಾ ಇರುವುವು.

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಏನು! ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೆಯೇ ಇರುವುವೋ? ಅಥವಾ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವೆಯೋ?

ನಟಿ—(ಸ್ವಗತ) ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವೆನು. ಏಕೆಂದರೆ ಪುರುಷರಿಗೆ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೋಪ ಹೆಚ್ಚಿವೆ? (ಪ್ರಕಾಶ) ಆರೈನೆ, ಎಲ್ಲವೂ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿರುವುದು.

ಸೂತ್ರಧಾರ—(ಕೋಪದಿಂದ) ಆಃ! ನೀಚಳೆ! ನನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನು ನಿನ್ನಾಸೆಯನ್ನೇ ಬಿಡುವೆನು. ಇನ್ನು ನೀನು ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ.

ನಟಿ—ಆರೈನೆ ಕ್ಷಮಿಸು, ಕ್ಷಮಿಸು, ತಿಳಿಯದೆ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದೆನು.

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಒಳ್ಳೆಯದು, ಹೊಸದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಸನ್ನಾಹವೇನು? ಒಬ್ಬಳು ಗಂಧವನ್ನು ತೇಯುವಳು, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಸೂವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಳು.

ನಟಿ—ಆರೈನೆ, ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನಾರಂಭಿಸಿರುವೆನು.

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಅದು ಎಂತಹ ಉಪವಾಸ?

ನಟಿ—ಸುಂದರನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ಉಪವಾಸ.

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೋ? ಪರಲೋಕದಲ್ಲೋ?

ನಟಿ—ಆರೈನೆ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರಧಾರ—(ಸಭೆಯೊಡನೆ) ಪೂಜ್ಯರೆ, ನೋಡಿ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನವನ್ನು ವ್ಯಯಮಾಡಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲ ಸುಂದರನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವಳಂತೆ!

ನಟಿ—ಆರ್ಯನೆ, ನನ್ನಲ್ಲನುಗ್ರಹಿಸು. ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಯೂ ನೀನೇ ಪತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದೆನು.

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಇದನ್ನು ನಿನಗಾರು ಉಪದೇಶಮಾಡಿದರು?

ನಟಿ—ತಮಗೆ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಾದ ಚೂರ್ಣವೃದ್ಧನೇ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು.

ಸೂತ್ರಧಾರ—(ಕೋಪದಿಂದ) ಆಃ ! ನೀಚನೆ ! ಚೂರ್ಣವೃದ್ಧನೆ ! ಧೋರೆಯಾದ ಪಾಲಕನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹಿಂಗೆಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿಸಿದುದನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗ ನೋಡೇನು ?

ನಟ—ಆರ್ಯನೆ, ಕೋಪಮಾಡಬೇಡ. ನಿನಗೋಸ್ಕರವೇ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದುದು. (ಅಡ್ಡಬೀಳುವಳು).

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಹಾಗಾದರೆ ಏಳು. ಈ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಯಾರಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಕು ? ಹೇಳು, ಹೇಳು.

ನಟ—ನಮಗೆ ತಕ್ಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಆದರೆ ನೀನು ಹೋಡು. ನಮಗೆ ತಕ್ಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆನು.

ನಟ—ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ (ಎಂದು ಹೋಗುವಳು).

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಈ ಉಜ್ಜಯಿನೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಮಂತರು. ನಮಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಎಲ್ಲ ಹುಡು ಕಲ ? ಅಯ್ಯೋ, ಕಷ್ಟಕಷ್ಟ. (ನೋಡಿ) ಚಾರುದತ್ತನ ಮಿತ್ರನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನು ಇತ್ತಕಡೆ ಬರುತ್ತಿರುವನು. (ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಮೈತ್ರೇಯನೆ, ಈ ಹೊತ್ತು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು.

ವಿದೂಷಕ—(ತೆರೆಯಲ್ಲಿ) ಅಯ್ಯಾ, ನನಗೇನೋ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು. ನಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಇನ್ನಾರಿಗಾದರೂ ಹೇಳಿಕೊ.

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಅಯ್ಯಾ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಭೋಜನ ವಾಗುವುದು. ದಕ್ಷಿಣೆಯೂ ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕುವುದು.

ವಿದೂಷಕ—(ತೆರೆಯಲ್ಲಿ) ಮೊದಲೇ ನಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಪದೇಪದೇ ನನಗೆ ನಿರ್ಬಂಧವೇನು ?

ಸೂತ್ರಧಾರ—ಇವನು ನನ್ನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಕರೆಯುವೆನು (ಎಂದು ಹೋಗುವನು).

ಮೊದಲನೆಯಂಕಂ

ವಿದೂಷಕ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು) ನಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಕರೆ. (ಮುಂದೆ ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯೋ! ನಾನೇಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ? ಈಗ ಯಾರಾದರೂ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಕರೆದರೆ ತಾನೇ ಆ ಅನ್ನದಿಂದ ನಾನು ಜೀವಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾ! ದುರ್ದೈವಿಯೇ! ನನಗೆ ಇಂತಹ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಯಾ? ಪೂರ್ವದಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಚಾರುದತ್ತನ ಉಚ್ಛ್ರಾಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಘಮಘಮಿಸುವ ತುಪ್ಪದ ಕಡುಬುಗಳನ್ನೇ ತಿಂದು ತಿಂದು, ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡಿ, ದೊಡ್ಡ ಗೊಳಿಯಂತೆ ಒಳತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲುಕುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಈಗ ಆ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ಬಡತನ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲೂ ಸುತ್ತಿ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊರೆದುಕೊಂಡು, ಪಾರಿವಾಳದ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವೆನು. ದೇವತಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನಂತರ ಆ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ಕೊಡೆಂದು ಆತನ ಮಿತ್ರನಾದ ಚೂರ್ಣವೃದ್ಧನು ಜಾಜಿಯ ಹೂವುಗಳಿಂದ ವಾಸನೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಈ ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ನೋಡುವೆನು. (ಮುಂದೆ ನೋಡಿ) ಇದೋ, ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನು! ದೇವತಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಗೃಹದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇತ್ತಕಡೆಯೆ ಬರುತ್ತಿರುವನು (ಎಂದು ಹೋಗುವನು).

(ಸ್ಥಾನ—ಚಾರುದತ್ತನ ಮನೆ.)

ಚಾರುದತ್ತ—(ರದನಿಕೆಯೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ)

ಮುನ್ನೆಲ್ಲದುರ್ವೋ ನೀಳ್ಳ ಧೂತಬಲಿಯಂ ಮೆಲ್ಲುತ್ತೆ ಹಂಸಾಳಿ ತಾ |
ಮೆನ್ನೇಮಂದಿರದೇಹಳಿತಳದೆ ಮೂಡಿಕುಂ ತೃಣಸ್ತೋಮಮಿಂ ||
ದಿನ್ನೇಂ ಕಿಟನಮೂಹಮುಂಡು ಕಳಿದೀ ಪುಲ್ಲಕ್ಕಿಯಂ ನೋಡೆ ಹಾ |
ಖನ್ನಂ ಮನ್ನನ್ನಮಪ್ಪುದೆಂತು ಸಹಿಪೆಂ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಾಂ ಹಾ ವಿಧೀ ||

ವಿದೂಷಕ—(ನವಿಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಅರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನೆ, ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗಲಿ.

ಚಾರುದತ್ತ—ಅಪ್ಪ ಮಿತ್ರನೆ, ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವೆ? ಬಾ, ಕುಳಿತುಕೊ.

ವಿದೂಷಕ—ಅಪ್ಪಣೆ, (ಕುಳಿತುಕೊಂಡು) ಅಯ್ಯಾ, ಮಿತ್ರನೆ, ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಚೂರ್ಣವೃದ್ಧನು ಜಾಜಿಯಹೂವಿನಿಂದ ವಾಸನೆಕಟ್ಟಿರುವ ಈ ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು, ಇದೊ. (ಕೊಡುವನು.)

ಚಾರುದತ್ತ—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಮೇಲೆನೋಡಿ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ)

ರಾಗ|| ತೋಡಿ|| ತಾಳ||

ವಿಧಿಯೇನಗೈವೆನಾ | ನೀಗ || ಪ ||

ವಿಧವಿಧದಿಂದರೆನ್ನಗಾಸಿಸೆ || ಅ ||

ಅತಿದಾತ್ಯವೆ | ನ್ನುತಯೋಚಿಸಿ | ಅತಿಧಿಗಳೆನ್ನನು

ಯಾಚಿಸೇ | ಗತಿಯಿಲ್ಲಪೆಂದದೆಂತುಪೇಳೈನೊ || ೧ ||

ಧನಹೀನನೇ | ತನೇಂ ಪ್ರಯೋ | ಜನವೆನ್ನುತೆನ್ನಬಾಂಧವ |

ಜನಮೆಲ್ಲುಪೇಕ್ಷೆಗೈವೊಲಾದುದೆ || ೨ ||

ಸಿರಿ ಇಲ್ಲದೇ ಪರಿತಾಪದಿಂ | ದಿರುತಿರ್ಪೆನಿನ್ನುಧರ್ಮವು |

ದೊರೆಯುವರೀತಿಯೆಂತೊಕಾಣೆನು || ೩ ||

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಇದೇನು ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಮಿತ್ರನೆ, ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ದೀಪದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ದುಃಖದಲ್ಲಿದ್ದು ಸುಖಪಡಬಹುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಸುಖಪಟ್ಟ ಬಳಿಕ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವನೋ, ಅವನು ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಸತ್ತವನಂತೆಯೇ ಸರಿ.

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೆ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಒಳ್ಳೆಯದೋ ? ಮರಣ ಒಳ್ಳೆಯದೋ ?

ಚಾರುದತ್ತ—

ಕಂದ || ದಾರಿದ್ರ್ಯಮುಮಂ ಮರಣಮ |

ನಾರಯರಾಮರಣಮಲ್ಪದುಃಖದಮಿಳಿಯೊಳ್ ||

ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಚರದುಃಖದ !

ಮಾರುಮನೆಡೆವಿಡದು ಸುಡುಗುಮಾಮರಣಾಂತಂ ||

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಮಿತ್ರನೇ, ಏಕೆ ಸಂತಾಪ ಪಡುವೆ ? ನುಮ್ಮ ನಿದು.

ಕಂದ || ಸುರಕುಲಮಂ ನಿಜಕರೆಗಳಿ |

ನುರೆಪೋದಂಗೆೊಳಿಸಿ ಕಾರ್ಯಮಾಂತಾಶಶಿವೋರಾ ||

ಸಿರಿಯೆಲ್ಲಮನೆರೆವರ್ಗಿ |

ಗಿತ್ತರೇ ! ಬಡತನಮನಾಂತುಮೆಸೆವೈ ಕೆಳಿಯಾ ||

ಚಾರುದತ್ತ—ಮಿತ್ರನೇ, ದ್ರವ್ಯಹೋಯಿತೆಂದು ನಾನು ವ್ಯಸನ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮದೋದಕವಿಲ್ಲದ ಆನೆಯ ಗಂಡಸ್ಥಲವನ್ನು ಧರ್ಮರ ಗಳು ಅನಾದರಿಸುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ದರಿದ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅತಿಥಿಗಳು ಬಾರದೆಕೋದಾರಲ್ಲಾ ಎನ್ನುವ ದುಃಖವೊಂದೇ ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುವುದು.

ವಿದೂಷಕ—ಮಿತ್ರನೇ, ಕ್ಷಣಿಕವಾದ ಈ ಕೆಟ್ಟದ್ರವ್ಯವು ಎಲ್ಲಿ ವ್ಯಯವಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿ ಸೇರುವುದು.

ಚಾರುದತ್ತ—ನಿಜ. ಆದರೆ—

ಕಂದ || ಸಿರಿಪೋದುದೆಂದು ಮನದೊಳ |

ಕೊರಗನದೈತರ್ಪುಂವಂತದೈಷ್ಟದವಶದಿಂ ||

ತೆರಳ್ದಪುದತಿಥಿಗಳೆನ್ನಂ |

ದರಿದ್ರನೆಂದರಿಂದು ತೊರೆವರೆಂಬುದೆ ದುಃಖಂ ||

ಗೃಹದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡಿದುದಾಯಿತು. ನೀನು ಹೋಗಿ ರಾಜವಾರ್ಗದಲ್ಲರುವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಬಾ.

ವಿದೂಷಕ—ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಚಾರುದತ್ತ—ಏಕೆ ?

ವಿದೂಷಕ—ಎಷ್ಟು ಪೂಜೆಮಾಡಿದರೂ ನಿನಗೆ ಯಾವ ದೇವತೆಯೂ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಮಿತ್ರನೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಡ. ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಇದು ನಿತ್ಯಕರ್ಮವು. ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ನಾವು ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು. ಬರಿಯ ವಿಚಾರದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ನೀನು ಹೋಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾ.

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂರಿ ಗಾದರೂ ಆಜ್ಞಾಪಿಸು. ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಡಗಡೆಯದು ಬಲಗಡೆಗೂ, ಬಲ ಗಡೆಯದು ಎಡಗಡೆಗೂ ಕಾಣುವಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ನನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ವಿಪರೀತವಾಗಿಯೇ ತೋರುವುದು. ಮತ್ತು ಈ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೂಲೆಯರೂ, ವಿಟರೂ, ಚೇಟರೂ, ರಾಜವಲ್ಲಭರಾದ ಪುರುಷರೂ ರಾಜ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವರು. ಈಗ ನಾನು ಅವರಿದಿರಾಗಿ ಹೋದರೆ ಕಷ್ಟೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವ ಕಾಲಸರ್ಪಕ್ಕೆ ಇಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಗುವುದು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಇರಲಿ, ನೀನು ಇಲ್ಲೆಯೇ ಇರು. ನಾನು ಆಕ್ಷುಕ ವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವೆನು. (ಹೋಗುವರು).

(ಸ್ಥಾನ—ಬೀದಿ.)

ಶಕಾರ—(ತೆರೆಯಲ್ಲಿ) ನಿಲ್ಲು. ವಸಂತಸೇನೆಯೇ, ನಿಲ್ಲು.

(ವಸಂತಸೇನೆ, ವಿಟ, ಶಕಾರ, ಚೇಟರ ಪ್ರವೇಶ.)

ವಿಟ—ಎಲೆ ವಸಂತಸೇನೇ, ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಓಡುತ್ತಾ ಸುಕು ಮಾರಗಳಾದ ನಿನ್ನ ಈ ಚರಣಗಳನ್ನು ಏಕೆ ಬಳಲಿಸುವೆ? ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುವ ಬೇಡನನ್ನು ಕಂಡು ಭಯಪಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣುಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಭಯ ಚಂಚಲದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಏಕೆ ಓಡುವೆ? ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು.

ಶಕಾರ— ಎಲೆ ಹುಡುಗಿ, ವಸಂತಸೇನೆ, ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು. ಏಕೆ ಓಡುವೆ? ಏಕೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪಲಾಯನಮಾಡುವೆ? ನೀನೇನೂ ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬೆಂಕಿಯು ಮಾಂಸವನ್ನು ಸುಡುವಂತೆ ಕಾಮಾಗ್ನಿಯು ನನ್ನನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು.

ಚೇಟ—ಆರ್ಯಶೆ, ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು. ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಯಪಟ್ಟ ನವಿಲಿನಂತೆ ನೀನು ಓಡುವೆ. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶಕಾರನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ನಾಯ ಮರಿಯಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಶಕಾರ--ಎಲೇ, ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಝಣಝಣ ಎಂದು ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಾ ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿದ ದ್ರಿಪದಿಯಂತೆ ಓಡಬೇಡ. ವಿಶ್ವಾವಸುವಿನ ತಂಗಿಯಾದ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಹನುಮಂತನು ಅಪಹರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋದಹಾಗೆ ನಾನು ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಹೋಗುವೆನು.

ಚೇಟ--ರಾಜವಲ್ಲಭನಾದ ಶಕಾರನೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸು. ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸಗಳು ಸಿಕ್ಕುವುವು.

ವಸಂತಸೇನೆ--ಪಲ್ಲವಿಕೆ ! ಪಲ್ಲವಿಕೆ ! ಪರಭೃತಿಕೆ ! ಪರಭೃತಿಕೆ !

ಶಕಾರ--ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ, ಮನುಷ್ಯರು.

ವಿಟ--(ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು) ಕೆದರಬೇಡ ಹೆದರಬೇಡ.

ವಸಂತಸೇನೆ--ಮಾಧವಿಕೆ ! ಮಾಧವಿಕೆ !

ವಿಟ--(ನಕ್ಕು) ಎಲಾ ಮೂರ್ಖ, ಪಲ್ಲವಿಕೆಯೆಂದರೆ ಚಿಗುರೆಂದೂ ಪರಭೃತಿಕೆಯೆಂದರೆ ಕೋಗಿಲೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆಯಾ ? ಅಯ್ಯೋ ! ಮರುಳೇ, ಅವಳು ತನ್ನ ಸೇವಕರನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಾಳೆ ; ಕಾಣೋ.

ಶಕಾರ--ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ ?

ವಿಟ--ಅಹುದು.

ಶಕಾರ--ಕರೆಯಲಿ, ಆದರೇನು, ಶೂರನಾದ ನಾನು ನೂರುಜನ ಹೆಂಗಸರು ಬಂದರೂ ಕೊಂದುಹಾಕಬಲ್ಲೆನು.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯೋ ! ಕಷ್ಟ ಕಷ್ಟ ! ಪರಿಜನಗಳೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ? ಈಗ ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ನಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು.

ಶಕಾರ--ಎಲೆ ವಸಂತಸೇನೆ, ಪಲ್ಲವಿಕೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೂಗು. ಪರಭೃತಿಕೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೂಗು. ಅಥವಾ ವಸಂತಮುತುವನ್ನೇ ಕೂಗು. ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಬರುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಯಾರುತಾನೆ ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವರು ? ಆ ಜಮದಗ್ನಿಯ ಮಗನಾದ ಭೀಮಸೇನನೇ ಬರಲಿ. ಅಥವಾ ಕುಂತಿಯ ಮಗನಾದ ರಾವಣಾಸುರನೇ ಬರಲಿ. ನಿನ್ನ ತೆರೆ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ದುಶ್ಯಾಸನನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡುವೆನು.

ಓಡಬೇಡ ನಿಲ್ಲನಿಲ್ಲ. ಇದೋ, ನೋಡು, ಕತ್ತಿಯು ಹರಿತವಾಗಿರು
ವುದು ನಿನ್ನ ತಲೆ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ, ಏನು ? ಕತ್ತರಿಸಲೋ ? ಅಥವಾ
ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುವೆಯೋ ?

ವಿಟ--ಆಃ ! ಇವನೆಂತಹ ಶೂರ. ಭಾರತರಾಮಾಯಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ
ತಲೆಕೆಳಗು ಮಾಡಿರುವಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದು.

ವಸಂತಸೇನೆ--ಆರ್ಯನೆ, ನಾನು ಸ್ತ್ರೀ.

ಶಕಾರ--ಅದುದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟುದು.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಸ್ವಗತ) ಇವನ ಸಮಾಧಾನೋಕ್ತಿಯೂ ಕೂಡ
ಭಯವನ್ನೇ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಇರಲಿ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಆರ್ಯನೆ, ಈ
ಮಾತಿನಿಂದ ನನ್ನ ಒಡವೆಗಳೆಲ್ಲ ನಿನಗಪೇಕ್ಷೆಯಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು.

ವಿಟ--ಶಿವಶಿವ ! ವಸಂತಸೇನೆಯೆ ! ಉದ್ಯಾನಲತೆಗಲಂಕಾರ
ವಾಗಿರುವ ಹೂಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆ ? ಅದುದರಿಂದ
ನಿನ್ನ ಒಡವೆಗಳ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ.

ವಸಂತಸೇನೆ--ಅದರೆ ಇನ್ನೇನು ?

ಶಕಾರ--ನಾನು ದೇವಪುರುಷ, ಮನುಷ್ಯ, ವಾಸುದೇವ; ನನ್ನನ್ನು
ವರಿಸು.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಕೋಪದಿಂದ) ಚಿಃ ಚಿಃ ! ನಾನು ನಿನಗೆ ದುರ್ಲಭ
ಭಿಯು. ಏತಕ್ಕೆ ಬಳಲುವೆ ? ಹೋಗು. ಕೆಟ್ಟಮಾತನ್ನಾಡಬೇಡ.

ಶಕಾರ--(ಚಿಪ್ಪಾಳೆಹಾಕಿ ನಕ್ಕು) ಎಲೋ ಭಾವ ! ಈ ಸೂಳಿಯ
ಮಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಾ ? “ ಶ್ರಮ
ಪಟ್ಟದ್ದೀಯೆ, ಬಳಲಿದ್ದೀಯೆ ” ಎಂದು ಹೇಳುವಳು. ನಾನು ಯಾವ
ಊರಿಗೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ನಿನ್ನ
ಹಿಂದೆಹಿಂದೆ ಸುತ್ತುವ ಆಯಾಸವೊಂದೇ.

ವಿಟ--ವಸಂತಸೇನೆ, ನೀನು ಸೂಳಿಯರ ಪದ್ಧತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ
ಹೇಳುವೆ, ಕೇಳು :--

ಕಂದ || ಅರಯೆ ಮಾರ್ಗದ ಲುತೆಗಳ್ |

ವಾರಾಂಗನೆಯರ್ಕಳವರೊಡಲರ್ ಧನಲಭ್ಯಂ ||

ಆರಾದೊಡೇನೊ ಧನಮಂ ||

ನೂರೆಯನಿತ್ತವನಾದರಿಪ್ಪುದೆ ಧರ್ಮಂ ||

ವಸಂತನೇನೆ—ಅನುರಾಗಕ್ಕೆ ಗುಣವೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ಬಲಾತ್ಕಾರ
ಲ್ಲವಷ್ಟೆ ?

ಶಕಾರ—ಎಲೋ, ಭಾವ, ಇವಳು ಕಾಮದೇವಾಯತನೋದ್ಯಾನ
ಗೂಡಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾನು ಜತೆಯಲ್ಲೇ ಬಂದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯ
ಗೂಡದೆ ಆ ದರಿದ್ರನಾದ ಚಾರುದತ್ತನಲ್ಲಯೇ ಅನುರಕ್ತಿಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು
ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿರುವಳು. ಇನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಫಲವಿಲ್ಲ.
ಇದೋ ನೋಡು, ಎಡಗಡೆಯೇ ಅವನ ಮನೆ. ಅವಳು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು
ಇಳಕ್ಕೆ ಹೋಗದಂತೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ವಿಟ—(ಸ್ವಗತ) ಅಯ್ಯೋ! ಈ ಗಾಢಾಂಧಕಾರದಲ್ಲ ಮನೆಯ
ಉರುತು ತಿಳಿಯದೆ ಪೇಚಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಇವಳಿಗೆ ಈ ಮೂರ್ಖನು ಅವನ
ಮನೆ ಎಡಗಡೆ ಎಂದು ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಡುವನಲ್ಲಾ ! ಇರಲಿ, ವಸಂತ
ಕೇನೆಯು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಚಾರುದತ್ತನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿಯಾಗಿರುವಳೇ? ರತ್ನವು
ರತ್ನದೊಡನೆ ಸೇರಿದರೆ ತಾನೆ ಶೋಭಿಸುವುದು. ಅವಳು ಹೊರಟು
ಕೋಗಲಿ. ಈ ಮೂರ್ಖನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇನು ಫಲ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಎಲೋ,
ಅಮ್ಮಣ್ಣಿಯ ಮಗನೆ, ಆ ಸಾಹುಕಾರನ ಮನೆ ಎಡಗಡೆಯೇನೋ ?

ಶಕಾರ—ಅಹುದು. ಎಡಗಡೆಯೇ. ತಪ್ಪೇನು?

ವಸಂತನೇನೆ—ನನಗೆ ಅಪಕಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೂ ಎಡಗಡೆಯೇ
ಆತನ ಮನೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಉಪಕಾರವೇ ಆಯಿತು.

ಶಕಾರ—ಭಾವ, ಭಾವ, ಕತ್ತಲೆ ಬಲವಾಯಿತು. ಉದ್ದಿನ ರಾಶಿ
ಯಲ್ಲ ಬಿದ್ದ ಇದ್ದಲು ತುಂಬನಂತೆ ವಸಂತಕೇನೆಯು ಎಲೋ ಮಾಯ
ವಾದಳು.

ವಿಟ—ನಿಜ, ಅಂಧಕಾರವು ಬಲವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಇರುವುದು.

ಶಕಾರ—ಭಾವ, ವಸಂತನೇನೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವೆನು.

ವಿಟ—ಎಲೋ, ಕಾಣೋಲಿ ಕೂಸೆ, ಅವಳು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ

ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವ ಹಾಗೆ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಗುರುತನ್ನು ಬರೆಯೋನೋ ?

ಶಕಾರ--ಭಾವ, ಗುರುತೆಂದರೇನೋ ?

ವಿಟ--ಅಯ್ಯೋ ? ಬೆಪ್ಪೆ ! ಗುರುತೆಂದರೆ ಕಾಲುಕಡಗದ ಶಬ್ದ. ಅಥವಾ ಅವಳು ಮುಡಿಡಿರುವ ಪರಿಮಳದ ಹೂವಿನ ವಾಸನೆ.

ಶಕಾರ--ವಾಸನೆಯಂತೂ ಕೇಳಿರುವುದು. ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಭೂಷಣಶಬ್ದವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಟ--(ಗುಟ್ಟಾಗಿ) ವಸಂತಸೇನೆಯೆ, ಎಲ್ಲರವೆ ? ಮೇಘಮಧ್ಯದಲ್ಲ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಿಂಚಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಈ ಅಂದಕಾರದಿಂದ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ಪುಷ್ಪಗಂಧವೂ ಭೂಷಣಶಬ್ದವೂ ನಿನ್ನ ನೆಲೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುವು. ನಾನು ಹೇಳಿದಮಾತು ಕೇಳಿಸಿತೋ ?

ವಸಂತಸೇನಿ--(ಗುಟ್ಟಾಗಿ) ಕೇಳಲೂ ಕೇಳಿದೆ. ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. (ಒಡವೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೈಮೇಲಿಂದ ತೆಗೆದು ಗಂಟಕ್ಕಿ ಮುಂದೆ ನೋಡಿ) ಭಾಪು ಭಾಪು, ತಡವರಿಸುತ್ತ ಬಂದುದರಿಂದ ಈ ದಿಡ್ಡಿಯ ಬಾಗಿಲು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಬಾಗಿಲು ಮಾತ್ರ ಮುಚ್ಚಿರುವುದು. (ಹೋಗುವಳು.)

ಶಕಾರ--ಭಾವ, ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವೆನು.

ವಿಟ--ಹುಡುಕು, ಹುಡುಕು. (ಹೋಗುವಳು.)

ಚಾರುದತ್ತ--(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಅಷ್ಟಿಕ್ಕವೆಲ್ಲ ನೆರವೇರಿತು. ನೀನು ಹೋಗಿ ಮಾತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಿತ್ತು ಬಾ.

ವಿದೂಷಕ--ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಯ್ಯೋ ಕಷ್ಟಕಷ್ಟ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿನಗೂ ಅಲಕ್ಷ್ಯವಾಯಿತೆ ? ಇದು ಸಹಜ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಬಂದಾಗ ಅವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಂಧುಗಳೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಿತರು ಕೈಬಿಡುವರು ವಿಪತ್ತುಗಳೇ ಒದಗಿಬರುವುವು. ಅವನಿಗೆ ಸಕಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಯಾರೋ ಆಕಾರ್ಯಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಇವನ ಮೇಲೆಯೇ ಆರೋಪಿತವಾಗುವುದು

ಕಂದ|| ಬಡತನಮಡಸಿದಮಾನವ |

ನೊಡನಾರುಂ ನುಡಿಯರಲ್ತೆ ಮಲನಾಂಬರನಾ ||

ಗೆಡೆಯಾಡನಾತನದರಿಂ |

ಬಡತನಮಾರನೆಯಪಾತಕಂ ಗಡ ಬಗೆಯಲ್ ||

ವಿದೂಷಕ—ನಾನು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಜತೆಯಲ್ಲ ಈ ರದನಿಕೆ ಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸು.

ಚಾರುದತ್ತ—ರದನಿಕೆ, ಮೈತ್ರೇಯನ ಸಂಗಡ ಹೋಗು.

ವಿದೂಷಕ—ರದನಿಕೆ, ಬಲಿಯನ್ನೂ ದೀಪವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊ.

ನಾನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯುವೆನು. (ದಾಗಿಲು ತೆಗೆಯುವನು)

ವನಂತಸೇನೆ—ನನ್ನ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ದಾಗಿಲು ತೆರೆದಿರುವುದು. ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು.

(ರದನಿಕೆ ದೀಪವನ್ನು ತರುವಳು)

ವನಂತಸೇನೆ—ಹಾ ! ಕಷ್ಟಕಷ್ಟ ! ಇದೇನು ದೀಪ ! (ಸೆರಗಿನಿಂದ ಬೀಸಿ ಆರಿಸಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಳು.)

ಚಾರುದತ್ತ—ಮೈತ್ರೇಯನೆ, ಇದೇನು ?

ವಿದೂಷಕ—ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದೆ. ಬಿರುಗಾಳಿ ಬಂದು ದೀಪವು ಆರಿಹೋಯಿತು. ರದನಿಕೆ, ನೀನು ಈ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲು. ನಾನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. (ಚಾರುದತ್ತನೊಡನೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು—ರದನಿಕೆ ಹೊರಗೆ ಬರುವಳು.)

ಶಕಾರ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಭಾವ, ವನಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಹುಡುಕು ಕ್ಷೀನೆ.

ವಿಟ—ಹುಡುಕು, ಹುಡುಕು.

ಶಕಾರ—(ಹುಡುಕುತ್ತ ವಿಟನನ್ನು ಹಿಡಿದು) ಭಾವ, ಭಾವ ! ನಿಕೈತನವು.

ವಿಟ—ಅಯ್ಯೋ ! ನಾನು ಕಾಣೋ ?

ಶಕಾರ—ನೀನೇ ? ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಇಲ್ಲೆಯೇ ನಿಲ್ಲು. ಪುನಃ ಹುಡುಕಿ ಚೇಟನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಲೋ, ನಿಕೈತನವು.

ಚೇಟ--ಆಯ್ಯಾ, ನಾನು ಚೇಟ.

ಶಕಾರ--ಓಹೋ! ಚೇಟನೆ? (ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ) ಇಲ್ಲಿ ಭಾವ, ಅಲ್ಲಿ ಚೇಟ. ಭಾವ-ಚೇಟ, ಚೇಟ-ಭಾವ. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಹೀಗಿರಿ. (ಪುನಃ ಹುಡುಕಿ ರದನಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು) ಎಲೋ, ಭಾವ, ವಸಂತ ಸೇನೆ ನಿಕಿದಳು. ಕತ್ತರೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಿಕೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಚಾಣಕ್ಯನು ದ್ರಾಪದಿಯ ಮುಂದಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಂತೆ ಹಿಡಿದಿರುವೆನು.

ರದನಿಕೆ--ಆಯ್ಯಾ, ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರಿ ?

ವಿಟ--ಎಲೋ, ಇದು ವಸಂತಸೇನೆಯ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲ. ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ

ಶಕಾರ--ಎಲೋ, ಭಾವ, ಕೆನೆಮೊಸರನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಯತ್ತಿ ನಿದ ಹೆಣ್ಣುಬೆಕ್ಕಿನಂತೆ ವಸಂತಸೇನೆಯು ತನ್ನ ಧ್ವನಿಯನ್ನೇ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವಳು.

ವಿಟ--ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಳು ! ಆಶ್ಚರ್ಯ ! ಅಥವಾ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ? ಅನೇಕ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ರಂಗ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದುದರಿಂದ ವಂಚನೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿತೇ ಇರಬಹುದು. ಇಂತಹಳು ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡುದೊಂದು ದೊಡ್ಡದೇ ?

ವಿದೂಷಕ--(ದೀಪವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದು) ಓಹೋ ! ಏನಿದು ? ಮಂದೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಆಡಿನ ಹೃದಯದಂತೆ ಗಾಳಿಯಿಂದ ದೀಪವು ಪುರುಪುರುಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದು. (ರದನಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು) ಎಲೆ ರದನಿಕೆ, ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನು ದರಿದ್ರನಾದನೆಂದು ಹೀಗೆ ಪರಪುರುಷರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿಸುವುದು ನಿನಗೆ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ.

ರದನಿಕೆ--ಆರ್ಯ ಮೃತ್ಯೇಯನೆ, ನೋಡು. ನನಗೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವರು.

ವಿದೂಷಕ--ನಿನಗೆ ಅಪಮಾನವೋ ? ನಮಗೋ ?

ರದನಿಕೆ--ನಿಮಗೇ ಅಪಮಾನ.

ವಿದೂಷಕ--ನಮಗೇ ? ಆದರೇನು ? ಬಲಾತ್ಕಾರವೋ ?

ರದನಿಕೆ--ಅಹುದು.

ವಿದೂಷಕ--ನಿಶ್ಚಯವೋ ?

ರದನಿಕೆ--ನಿಶ್ಚಯ.

ವಿದೂಷಕ--(ಕೋಪದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ) ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನಾಯಿಯೂ ಕೋಪವಾಡುವುದು. ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಹೇಳತಕ್ಕದೇನು ? ಇದೋ ನೋಡು, ನಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟದಂತೆ ವಕ್ರವಾದ ಈ ದಂಡಕಾಷ್ಟದಿಂದ ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನೊಡೆದು ಹಾಕುವೆನು.

ವಿಟ--ಅಯ್ಯಾ, ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ಕ್ಷಮಿಸು ಕ್ಷಮಿಸು.

ವಿದೂಷಕ--(ವಿಟನನ್ನು ನೋಡಿ) ಈತನು ನಮಗೆ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. (ಶಕಾರನನ್ನು ನೋಡಿ) ಇವನೇ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದುದು. ಎರೋ ರಾಜಶ್ಯಾಲಕ, ಸಂಸ್ಥಾನಿಕ, ದುರ್ಜನ, ದುರಾಚಾರ, ದುರ್ಮನುಷ್ಯ, ಇದು ನಿನಗೆ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನು ದರಿದ್ರನಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಗುಣಗಳಿಂದ ಈ ಉಜ್ಜಯಿನೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಆಲಂಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ನೀನು ಅವನ ಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಅವನ ಸೇವಕರನ್ನು ಅಪಮಾನ ಪಡಿಸಬಹುದೇ ?

ವಿಟ--ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ, ಕ್ಷಮಿಸು ಕ್ಷಮಿಸು. ಯಾರೋ ಇತರರೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆವು. ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲನುರಕ್ತಿಯಾದವಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ವಿದೂಷಕ--ಏನು, ಇವಳೇಯೋ ?

ವಿಟ--ಶಿವಶಿವ ! ಇವಳಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಯುವತಿ. ಅವಳೆಲ್ಲೋ ತಪ್ಪಿನಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳೇ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದು ಇವಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡವು. ನಮ್ಮಿಂದ ಅಪರಾಧವಾಯಿತು. ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. (ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಕಾಲಮೇಲೆ ಬೀಳುವನು.)

ವಿದೂಷಕ--ಅಯ್ಯಾ, ಏಳು, ನಾನು ತಿಳಿಯದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದೆನು.

ವಿಟ--ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ನೀನು ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸದೆ ಇರಬೇಕೆಂದ ಬೇಡುತ್ತೇನೆ.

ವಿದೂಷಕ—ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಶಕಾರ—(ಅನೂಮೆಯಿಂದ) ಭಾವ, ದುಷ್ಪನಾದ ಈ ಹುಡುಗನ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಏಕೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ ?

ವಿಟ—ಭಯಪಟ್ಟು.

ಶಕಾರ—ಯಾರಿಗೆ ?

ವಿಟ—ಆ ಚಾರುದತ್ತನ ಗುಣಗಳಿಗೆ.

ಶಕಾರ—ಅವನ ಗುಣಗಳೇನು ? ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಹಿಟ್ಟಿಗೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲ.

ವಿಟ—ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ. ಆತನು ತನ್ನ ಉಚ್ಛ್ರಾಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಅಪಮಾನಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಬಿಸಿಲುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರೋವರವು ತನ್ನ ಜಲದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದಾಹಶಾಂತಿಮಾಡುತ್ತಿತ್ತುವಾಗುವಂತೆ ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನಮ್ಮಂತಹವರಿಗೆ ವ್ಯಯಮಾಡಿ ದರಿದ್ರನಾದನು.

ಶಕಾರ—ಅವನಾವನೋ ಆ ತೊತ್ತಿನಮಗ, ಪಾಂಡುಪುತ್ರನಾದ ಶ್ವೇತಕೇತುವೋ ? ಇಂದ್ರನಿಂದ ರಾಧೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ರಾವಣಾಸುರನೋ ? ಕುಂತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನೋ ? ಅಥವಾ ಯಮನ ಮಗನಾದ ಜಟಾಯುವೋ ?

ವಿಟ—ಮೂರ್ಖನೇ, ಅವನು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ. ಸಕಲಗುಣ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಅರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವಿನ್ನು ಹೊರಟು ಹೋಗೋಣ, ನಡೆ.

ಶಕಾರ—ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳದೆಯೇ ಹೋಗುವುದೇ ?

ವಿಟ—ವಸಂತಸೇನೆಯು ಹೋದಳು.

ಶಕಾರ—ಹೇಗೆ ಹೋದಳು ?

ವಿಟ—

ಕಂದ|| ಕುರುಡನ ಕಣ್ಣಳವೋರಾ |

ತುರನ ತನೂಪುಷ್ಟಿಯಂತೆ ಮೂರ್ಖನ ಮತಿವೋರಾ ||

ಪರಮವ್ಯಸನಿಯ ವಿದ್ಯವೋ |

ಲರದೈದಿದಳುಳಿದು ನಿನ್ನನಾಸುಂದರಿ ತಾಂ ||

ಶಕಾರ--ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ನಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ
ವಿಟ--

ಶ್ಲೋಕ || ಆರಾಣೇ ಗೃಹ್ಯತೇ ಹಸ್ತೀ | ವಾಚೀವರಾಸು ಗೃಹ್ಯತ |
ಹೃದಯೇ ಗೃಹ್ಯತೇ ನಾರೀ ||

ಎಂಬ ನೀತಿಯಂತೆ ಮನಸ್ವಿಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇನು ?

ಶಕಾರ--ನೀನು ಹೋಗುವುದಾದರೆ ಹೋಗು, ನಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಟ--ಆದರೆ ಹೋಗುವೆನು (ಹೋಗುವನು.)

ಶಕಾರ--ಭಾವ ಹಾಳಾಗಿಯೇ ಕೋರಿದ (ವಿದೂಷಕನ ಸವಿಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಎಲೋ, ಹುಡುಗ, ದುಷ್ಟ, ಕುಳಿತುಕೊ.

ವಿದೂಷಕ--ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಯೇ ಇದ್ದಾನೆ.

ಶಕಾರ--ಯಾರು ?

ವಿದೂಷಕ--ಯಮ.

ಶಕಾರ--ಹಾಗಾದರೆ ಏಳುಏಳು.

ವಿದೂಷಕ--ಏಳುವೆನು.

ಶಕಾರ--ಯಾವಾಗ ?

ವಿದೂಷಕ--ಪುನಃ ದೈವವು ಅನುಕೂಲಿಸಿದಾಗ.

ಶಕಾರ--ಆದರೆ ಅಳು ಅಳು.

ವಿದೂಷಕ--ಅಳಿಸುತ್ತಲೇ ಇದೆ.

ಶಕಾರ--ಯಾವುದು ?

ವಿದೂಷಕ--ಬಡತನ.

ಶಕಾರ--ಎಲೋ, ನಗುನಗು.

ವಿದೂಷಕ--ನಗುವೆನು.

ಶಕಾರ--ಯಾವಾಗ ?

ವಿದೂಷಕ--ತಿರುಗಿ ನಮ್ಮ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ಐತ್ಯರ್ಯ ಬಂದಾಗ.

ಶಕಾರ--ಎಲವಲ, ತಲೆಹೋಕ ! ಇರಲಿ, ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸು.--

ವಸಂತಸೇನೆಯೆಂಬ ಸೂಳೆಯರ ಹುಡುಗಿಯು ಚಿನ್ನದ ಒಡವೆಗಳನ್ನು

ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಮದೇವಾಯತನೋದ್ಯಾನದಿಂದ ನಿನ್ನೆಲ್ಲೆ ಅನುರಕ್ತಿಯಾಗಿ ನಾನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಡದೆ ಬಂದಿರುವಳು. ಅವಳನ್ನು ನೀನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ನನಗೊಪ್ಪಿಸಿದರೆ ನ್ಯಾಯಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ನನಗೂ ನಿನಗೂ ನಡತೆ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದೀತು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕುಂಬಳಕಾಯ ತೊಟ್ಟಿಗೆ ಸೆಗಣೆ ಸವರಿದ್ದರೆ ಆ ಕುಂಬಳಕಾಯ ಹೇಗೆ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಎಷ್ಟು ದಿನವಾದರೂ ನಿನಗೂ ನನಗೂ ಮೈರಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ—ಎಂದು ಆ ದರಿದ್ರ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದನೆಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಪೋತದಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಗೂ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಹೇಳು, ಎಚ್ಚರಿಕೆ ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕದದ ಅಡಿಗೆ ನಿಕೃದ ಬೇಲದಬುರುಡೆಯಂತೆ ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಒಂದೇ ಏಟಿಗೆ ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡುವೆನು.

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯಾ ! ನೀನು ಕೈಯಲ್ಲ ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿಲ್ಲವೆ ? ತಲೆ ಹೊಡೆಯುವುದರಲ್ಲ ಸಮರ್ಥನೆಂದು ನಾನು ಕಾಣೆನೆ ! ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.

ಶಕಾರ—ಚೇಟ, ನಡೆ ಹೊರಟುಹೋಗೋಣ.

ಚೇಟ—ಆದರೆ ನೀನು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ.

ಶಕಾರ—ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಇರಲಿ.

ಚೇಟ—ನೀನು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲವೆ ? ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕು.

ಶಕಾರ—(ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತಲೆಕೆಳಕಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಚೇಟನೊಡನೆ ಹೋಗುವನು).

ವಿದೂಷಕ—ರದನಿಕೆ, ಈ ಅಪಮಾನ ನಿನಗಲ್ಲ. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ. ಆತನಿಗೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಡ. ತಿಳಿಸಿದರೆ ಮೊದಲೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಆ ನನ್ನ ಮಿತ್ರನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂಕಟಪಡುವನು.

ರದನಿಕೆ—ಅಯ್ಯಾ, ಮೈತ್ರೇಯನೆ, ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ ಇರುವೆನು. (ಹೋಗುವರು.)

ಚಾರುದತ್ತ--(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತಲೆಬಾಗಿ ಸಿಕ್ಕೊಂಡು ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ರದನಿಕೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ) ರದನಿಕೆ, ಈ ನಾಯಂಕಾಲದ ಗಾಳಿಯು ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದು. ರೋಹಸೇನನನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ಹೊದೆಯಿಸು (ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ಕೊಡುವನು.)

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಸ್ವಗತ) ಈತನು ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಕಳೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಒಳಗೆ ಹೇಳಿರಬಹುದು. ಅಶ್ವತ್ಥ, ಅಶ್ವತ್ಥ ! ಇಷ್ಟು ದಾರಿದ್ರ್ಯ ದಲ್ಲೆಯೂ ತನ್ನ ಪೂರ್ವದ ಸೊಗಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ! (ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ಹೊದೆದುಕೊಳ್ಳುವಳು).

ಚಾರುದತ್ತ--ರದನಿಕೆ, ರೋಹಸೇನನನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಸ್ವಗತ) ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವತಿಯೇ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ರದನಿಕೆ, ನನಗೆ ಉತ್ತರವೇ ಇಲ್ಲವೇ ? ಕಷ್ಟಕಷ್ಟ. ಐಶ್ವರ್ಯ ಹೋದಾಗ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಶತ್ರುಗಳಾಗುವರು. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ವಿಶ್ವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಜನರೂ ಕೂಡ ದೂರವಾಗುವರು.

ವಿದೂಷಕ--(ರದನಿಕೆಯೊಡನೆ ಬಂದು) ಇದೋ, ಇವಳು ರದನಿಕೆ.

ಚಾರುದತ್ತ--ಇವಳೇ ರದನಿಕೆ ! ಆದರೆ ಅವಳಾರು ? ತಿಳಿಯದೆ ನನ್ನ ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟೆನಲ್ಲಾ.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಸ್ವಗತ) ಪರಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲ. ಸ್ವಸ್ತ್ರೀಯೇ.

ಚಾರುದತ್ತ--ಆಃ ! ಇವಳು ಈ ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ಹೊದೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘದಿಂದ ಪರಿವೃತವಾದ ಚಂದ್ರರೇಖೆಯಂತೆ ಕಾಣುವಳಲ್ಲಾ. ಅಥವಾ ಪರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನೋಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ.

ವಿದೂಷಕ--ಅಯ್ಯಾ, ನಿನಗೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬ ಶಂಕೆ ದೇಡ. ಇವಳು ವಸಂತಸೇನೆ.

ಚಾರುದತ್ತ--ವಸಂತಸೇನೆಯೇ ?

ವಿದೂಷಕ--ಅಹುದು, ರಾಜಶ್ಯಾಲಕನಾದ ಶಕಾರನು ನಿನಗೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿರುವನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಅದೇನು ?

ವಿದೂಷಕ--“ ಈ ವಸಂತಸೇನೆಯು ನಾನು ಎಷ್ಟು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದರೂ ಸ್ವಾಧೀನಳಾಗಬೇ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರುವಳು ಅವಳನ್ನು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ಸರಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೂ ನನಗೂ ಅಮರಣಾಂತವಾಗಿ ದ್ವೇಷವು ತಪ್ಪದು ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಸ್ವಗತ) ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದರೂ ಸ್ವಾಧೀನಳಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಏನು ತಕಾರನೋ ? ಅಜ್ಜ ! (ಸ್ವಗತ) ನಾನು ತಿಳಿಯದೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಈಕೆಯು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಪರಪುರುಷರಷ್ಟು ನಿರ್ಬಂಧಮಾಡಿದರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಶ್ಲಾಘ್ಯಳು ! (ಪ್ರಕಾಶ) ವಸಂತಸೇನೆಯೇ, ಬಹಳವಾಗಿ ಅಪರಾಧಮಾಡಿದನು.

ರಾಗ || ತಾಳ ||

ಕ್ಷಮಿಸೀಗನೀಂ | ರಮಣೀಮಣಿ || ಪ್ಪ ||

ಭ್ರಮೆಯಿಂದನಾ | ಕ್ರಮಮಾರಿದೆ || ಅ ||

ಜಲಜಾಂಬಕಿ | ತಿಳಿಯದೆನಾಂ | ಬಲತಪ್ಪಿತಂ | ಗಳಗೈದೆನು ||೧||

ವಸಂತಸೇನೆ--

ಭಿನ್ನವೇಷದಿಂ | ನಿನ್ನಕಂಡೆನು | ನನ್ನದೋಷವಂ | ಮನ್ನಿಸೈತ್ತಿಯ ||೨||

ಚಾರುದತ್ತ--

ಪತಿಗೈದತ | ಪ್ಪಿತಸ್ಯಸುವುದೇ | ಸತಿಯರ್ಗೇಕೇಳ | ಗತಿಯಾದುದು ||೩||

ವಸಂತಸೇನೆ--

ಅನಿಮಿತ್ತವಾ | ದನುತಾಪಕೆ | ಮನದನ್ನನಿ | ನ್ನನುಗೈದೆನು ||೪||

(ಸ್ವಗತ) ಓಹೋ ! ಮರೆತೆ. ಈತನಿಗೆ ನನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದಲ್ಲವೆ ನಾನು ಬಂದುದು. ಮಾತನಾಡುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲ ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಾದರೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲಾದರೂ ಜಾಗ್ರತೆ ಮಾಡುವೆನು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಅರ್ಯನೇ, ನೀನು ನನ್ನನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಾದರೆ

ಈ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಒಡವೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರವೇ ಆ ಪಾಪಿಷ್ಠರು ನನ್ನನ್ನು ಪಿಡಿಸುವರು.

ಚಾರುದತ್ತ—ನಿನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದುವೇ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮನೆಯಲ್ಲವಲ್ಲಾ !

ವಸಂತಸೇನೆ—ಶೋಕದಲ್ಲ ಜನರನ್ನು ನೋಡಿ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಇಡುವರೇ ಹೊರತು ವನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲವಷ್ಟೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಮೈತ್ರೇಯನೇ, ಈ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ನಾನು ಧನ್ಯಳಾದೆನು. (ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಳು)

ವಿದೂಷಕ—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ವಸಂತಸೇನೆಯೇ, ನೀನು ತಣ್ಣಗಿರು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಎಲಾ ಮೂರ್ಖನೇ, ಈ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವುದಿನ ಇಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವಳು.

ವಿದೂಷಕ—(ಸ್ವಗತ) ಆಯ್ಯೋ ! ನನಗೇ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲೇನೊ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಕಳ್ಳರು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲ !

ಚಾರುದತ್ತ—ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೆ—

ವಿದೂಷಕ—ಹೋಗುವುವೋ ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಇಲ್ಲ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆರೈನೇ, ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಈತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಮೈತ್ರೇಯನೇ, ವಸಂತಸೇನೆಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗು.

ವಿದೂಷಕ—ನೀನು ರಾಜಹಂಸ, ಈಕೆ ಕಲಹಂಸಗಾಮಿನಿ. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಜತೆಯಲ್ಲ ಹೋದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದು. ನಾನು ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ನಾನು ಹೋದರೆ ನಾಲ್ಕು ದಾರಿ ಕೂಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ನಾಯಿಗಳು ತಿನ್ನುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಜನಗಳು ಕಿತ್ತು ತಿಂದುಹಾಕುವರು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲ, ನಾನೇ ಹೋಗುವೆನು.

ವಿದೂಷಕ—ಎರೋ, ವರ್ಧಮಾನಕ, ದೀಪಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸು.
ಚಾರುದತ್ತ—ಮೈತ್ರೇಯನೆ, ದೀಪ ಬೇಡ ; ಏಕೆಂದರೆ,

ಕಂದ|| ತರುಣೀಕಫೋಲ ಪಾಂಡುರ |

ಕರನೀಯಮೃತಾಂಶು ಪುದಯಿಕುಂಗಡ ಜೊನ್ನಂ ||

ಮೆರೆಗುಂ ಕಳ್ತೆಯೊಳ ಸುರು |

ಚರಮೆನಿಪಾ ಪಾಲಧಾರೆ ಕೆನರೊಳಗೆನೆವೊಲ' ||

ಆದುದರಿಂದ ಮಿತ್ರನೆ, ವಸಂತನೇನೆಯನ್ನು ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಬರುವೆನು—ಈಗ ಅರ್ಧರಾತ್ರದ ಸಮಯ ; ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ರಾಜದೂತರು ಮಾತ್ರ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ವಂಚನಾಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲೇ ಬಹು ದೋಷಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುವು. (ನಡೆದು) ಈ ಒಡವೆಯ ಗಂಟನ್ನು ರಾತ್ರಿವೇಳೆ ನೀನು ಕಾದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ವರ್ಧಮಾನಕನು ಕಾದುಕೊಂಡಿರುವನು.

ವಿದೂಷಕ—ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ (ಎಂದು ಹೋಗುವರು).

ಇದು

ಅಲಂಕಾರನ್ಯಾಸಮೆಂಬ ಮೊದಲನೆಯಂಕಂ.

ಎರಡನೆಯಂಕಂ

— — —

ಸಂವಾಹಕ—(ಓಡಿಬಂದು) ಅಯ್ಯೋ! ಜೂಜಾಡುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ. ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲ ಹತ್ತು ವರಹಗಳನ್ನೂ ಸೋತುಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲಾ ! ನನ್ನ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮಧ್ಯಸ್ಥನಾದ ಸಭಿಕನು ಏನೋ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ರಾಜ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಓಡಿಬಂದೆ. ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನು ಮರೆಹೊಗಳ ? ನನಗಾರು ದಿಕ್ಕು ? ಈಗ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನೂ ಜೂಜುಗಾರನೂ ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕೊಂಡು ಬರುವರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಯೇ ನಾನು ಈ ಪಾಳುದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದುಮುಖನಾಗಿ ಹೋಗಿ ದೇವರ ವಿಗ್ರಹದಂತೆ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಇಲ್ಲದೆಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬೇರೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಈ ಜೂಜಾಟ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೂ ಬೇಡ (ಎಂದು ಹೋಗಿ ವಿಗ್ರಹದಂತೆ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವನು).

ಮಾಧುರ—(ಸಭಿಕನೊಡನೆ ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಸಭಿಕನೆ, ಸೋತು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವವನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊ, ಹಿಡಿದುಕೊ.

ಸಭಿಕ—ಎಲೋ, ನೀಚ, ನೀನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೋಗು ; ಅಥವಾ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮರೆಹೊಗು. ಸಭಿಕನಿಗೆ ಮೋಸವಾಡಿಹೋದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ಫಾಲಾಕ್ಷನೂ ರಕ್ಷಿಸಲಾರನು.

ಮಾಧುರ—ಎಲೋ, ಸಭಿಕನನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ನಿನ್ನ ಕುಲದಮೇಲೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದೆ ಏಕೆ ಓಡುವೆ ? ನೀನೆಲ್ಲಗೆ ಹೋದರೆತಾನೆ ತಪ್ಪಿತು.

ಸಭಿಕ—ಇದೋ. ಇಲ್ಲೇ ಹೋಗಿರುವನು. ಹಜ್ಜೆಯ ಗುರುತು ಇಲ್ಲಗೆ ಮಗಿದಿರುವುದು, ನೋಡು.

ಮಾಧುರ—(ಹಾಗೆಯೇ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿ) ಎಲಾ, ಈ ಹಜ್ಜೆ ಗಳು ಹಿಂದುಮುಖನಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವಹಾಗೆ ಇದೆ. ಈ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ವಿಗ್ರಹ ಕಾಣಸುವುದು. ಇದುವರೆಗೆ ಏನೂ

ಇರಲಲ್ಲ. (ಯೋಚಿಸಿ) ಸಭಿಕನೇ ! ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆ ಸಂವಾಹಕನು ಈಗತಾನೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋದನೆಂದು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಹಿಂದುಮುಖನಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವನು.

ಸಭಿಕ—ಅಹಾ ಸರಿ ; ಅವನು ದೊಡ್ಡ ಕಳ್ಳನು. ಹೀಗೆ ಹಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು. ಹೋಗಿ ನೋಡೋಣ (ಇಬ್ಬರೂ ಬಂದು ನನ್ನೆಮಾಡಿ ಕೈಗಳಿಂದ ತೋರಿಸುವರು.)

ಸಭಿಕ—ಇದೇನು ? ಮರದ ವಿಗ್ರಹವೋ ?

ಮಾಧುರ—ಅಲ್ಲ ; ಕಲ್ಲನದು. (ಸಂವಾಹಕನನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಹೊಡೆದು) ಎಂತಹುದಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಬಾರೋ ; ಇಲ್ಲೊಂದು ದಾಟಿ ಹಾಕೋಣ (ಆಡುವರು).

ಸಂವಾಹಕ—(ಸ್ವಗತ) ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನನಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಾಪಲ್ಯವುಂಟಾಗುವುದಲ್ಲ. ಏನುಮಾಡಲಿ ?

ಸಭಿಕ—ಈ ಅಟವನ್ನು ನಾನು ಹೊಡೆಯುವೆನು.

ಮಾಧುರ—ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ. ಈ ಅಟ ನನ್ನದು.

ಸಂವಾಹಕ—ಈ ಅಟವನ್ನು ನಾನು ಬಿಟ್ಟರೆತಾನೇ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಹೊಡೆಯುವುದು (ಮುಂದೆ ಬರುವನು).

ಸಭಿಕ—ಕಳ್ಳ ನಿಕಿದ !

ಮಾಧುರ—(ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು) ಎಲೋ ! ಭಂಡ, ಈಗ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ನಿಕಿದೆ, ಮೊದಲು ಹತ್ತು ವರಹಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಡೆಗೆ ಹೋಗು, ಎಚ್ಚರಿಕೆ !

ಸಂವಾಹಕ—(ಸ್ವಗತ) ಅಯ್ಯೋ ! ನಿಕಿ ಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ ! ನಾನು ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಾಳು ಜೂಜಾಟವೇ ಕೆಟ್ಟದು. ಸರಿ ಕಕ್ಕಕಾಯವ್ರತ ಹಿಡಿದಹಾಗೆ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಅಯ್ಯಾ ! ಕೊಡುವೆನು.

ಮಾಧುರ—ಎಲೋ ಕಳ್ಳಾ ! ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಹಾಕು.

ಸಂವಾಹಕ—ಕೊಡುವೆನು. ಸ್ವಲ್ಪತಾಳು.

ಮಾಧುರ—ಕೊಡು. ಎಷ್ಟು ಮಾತನಾಡುತ್ತೀಯೆ ?

ಸಂವಾಹಕ--ನನಗೇಕೂ ತಲೆತಿರುಗುವುದು (ಎಂದು ಬೀಳುವನು)
(ಸಭಿಕ ಮಾಧುರರು ಹೊಡೆಯುವರು).

ಮಾಧುರ--ಎಲೋ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಜೂಜಿಗೆ
ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಭಂಡ.

ಸಂವಾಹಕ--ಅಯ್ಯಾ! ನಾನು ಭಂಡನಲ್ಲ; ಕೊಡದೇ ಇರುವುದು
ಅಟಗಾರರ ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ' ಎಲ್ಲೆಂದ ಕೊಡಲ ' ! ಎಂದು ಯೋಚಿಸು
ತ್ತಿರುವೆನು.

ಮಾಧುರ--ಎಲೋ ತೊತ್ತಿನಮಗನೆ, ಕಂತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋ.
ಕಂತಿನಪ್ರಕಾರ ಕೊಡೋ.

ಸಂವಾಹಕ--ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುವೆನು (ಸಭಿಕನ ಸವಿಾಪಕ್ಕೆ
ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಸಭಿಕನೆ! ಅರ್ಧಕಣವನ್ನು ನಿನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಡುವೆನು,
ಇನ್ನರ್ಧವನ್ನು ನನಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು.

ಸಭಿಕ--ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಸದ್ಯಃ ಅಷ್ಟಾದರೂ ಬಂದರೆ ಸಾಕು.

ಸಂವಾಹಕ--(ಮಾಧುರನೊಡನೆ) ಅಯ್ಯಾ, ಅರ್ಧವನ್ನು ನನಗೆ
ನೀನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನರ್ಧಕ್ಕೆ ಕಂತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಮಾಧುರ--ಅದಕ್ಕೇನು, ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ.

ಸಂವಾಹಕ--ಅಯ್ಯಾ, ಮಾಧುರನೆ! ನೀನು ಅರ್ಧವನ್ನು
ಬಿಟ್ಟೆಯೋ ?

ಮಾಧುರ--ಬಿಟ್ಟೆ.

ಸಂವಾಹಕ--ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ಅರ್ಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆಯೋ?

ಸಭಿಕ--ಬಿಟ್ಟೆ.

ಸಂವಾಹಕ--ಸ್ವಾಮಿ, ನೀವೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ. ಇನ್ನು ನಾನು ಹೋಗು
ವೆನು. (ಹೊರಡಲು ಯತ್ನಿಸುವನು.)

ಮಾಧುರ--ಏನೋ ? ಮೆಲ್ಲನೆ ಯುಕ್ತ ತೆಗೆದೆ! ಇದೇನು !
ನಿಮ್ಮ ಪ್ಪ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟುದೋ ? ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಆ ಹತ್ತು ವರಹ
ಕೊಟ್ಟು ಆಚೆಗೆ ಹೋಗು. ಎಲಾವಲಾ ! ಕಲಿತ ಡರುಡಿಯಲ್ಲೆ ಸಾಧಕ
ತೋರಿಸುವನು !

ಸಂವಾಹಕ—ಅಯ್ಯಾ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೆ, ನೋಡಿನೋಡಿ. ಇವನು ಅರ್ಧ ಹಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಇನ್ನರ್ಧಕ್ಕೆ ಕಂಶುವಾಡಿಕೊಂಡ. ಅದರೂ ಎಲ್ಲಾ ಹಣವನ್ನೂ ಈಗಲೇ ಕೊಡು ಎಂದು ಕೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವೆ ?

ಮಾಧುರ—ಎರೋ, ನಾನು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೀಯೆ ? ಮಾಧುರ ಕಾಣೋ (ಎಂದು ಭುಜವನ್ನು ತಟ್ಟಿಕೊಂಡು) ಮೊದಲು ಕೊಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೋಗು.

ಸಂವಾಹಕ—ಎಲ್ಲಂದ ಕೊಡಲ ?

ಮಾಧುರ—ಎಲ್ಲಂದ ಕೊಡುವುದೇ? ನಿಮ್ಮಪ್ಪನನ್ನು ಮಾರಿಕೊಡು.

ಸಂವಾಹಕ—ನನಗೆ ಅಪ್ಪನೆಲ್ಲದ್ದಾನೆ ?

ಮಾಧುರ—ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮಮ್ಮನನ್ನು ಮಾರಿ ಕೊಡು.

ಸಂವಾಹಕ—ಅವಳು ತಾನೆ ಎಲ್ಲದ್ದಾಳೆ ?

ಮಾಧುರ—ನೀನಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ. ನಿನ್ನನ್ನೇ ಮಾರಿಕೊಂಡು ಕೊಡು.

ಸಂವಾಹಕ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ನನ್ನನ್ನು ರಾಜಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ.

ಮಾಧುರ—ನಡೆ.

ಸಂವಾಹಕ—ಇದೊ, ಹೊರಟೆ (ಎಂದೆಲ್ಲರೂ ಹೋಗುವರು).

(ಸ್ಥಾನ—ಬೀದಿ)

ಸಂವಾಹಕ—(ಸಭಿಕ ಮಾಧುರರೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಅಯ್ಯಾ ! ಮಹಾತ್ಮರೇ ? ಈ ಸಭಿಕನಿಗೆ ನಾನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಹತ್ತು ವರಹಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಯಾರಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಿ. (ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಿ) ಏನು ಏನು ? ಹತ್ತು ವರಹಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡರೆ, ನೀನೇನು ಕೆಲಸಮಾಡುವೆ—ಎಂದು ಕೇಳುವಿರೋ ? ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುವೆನು. (ನೋಡಿ) ಇದೇನು, ಇವನು ಮಾತನಾಡದೆ ಹೊರಟುಹೋದ ಇರಲಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಕೇಳುವೆನು. (ಮತ್ತೊಂದುಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಮೊದಲನಂತೆ ಹೇಳಿ) ಇದೇನು ! ಇವನೂ ನನ್ನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಹೊರಟು

ಹೋದನು. ಆರ್ಯಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ಸಂಪತ್ತಿದ್ದರೆ ನನಗಿಂತಹ ಕಷ್ಟಬರುತ್ತಿದ್ದಿತೆ? ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿರುವೆನಲ್ಲಾ ! ನಾನೆಷ್ಟು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ !

ಮಾಧುರ--ಇರಲಿ ಕೊಡೊ.

ಸಂವಾಹಕ--ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೊಡಲಿ? (ಎಂದು ಬೀಳುವನು.)

ಮಾಧುರ--(ಎಳೆಯುವನು).

ಸಂವಾಹಕ--ಆರ್ಯರೇ, ರಕ್ಷಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿ.

(ದರ್ದುರಕನ ಪ್ರವೇಶ)

ದರ್ದುರಕ--ಅಯ್ಯಾ ! ಜೂಜೆಂಬುದು ಪುರುಷನಿಗೊಂದು ರಾಜ್ಯವೇನರಿ. ಆದರೆ ಸಿಂಹಾಸನಮಾತ್ರವಿಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಜೂಜಿನಿಂದಲೇ. ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆ, ಎಲ್ಲಾ ಜೂಜಿನಿಂದಲೇ. ಕೊಡುವುದೂ ತೆಗೆಯುವುದೂ ಜೂಜಿನಿಂದಲೇ. ಕಡೆಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ತಾಳಿಯನ್ನು ಮಾರಿ, ಮನೆಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೂ ಜೂಜಿನಿಂದಲೇ. ಆಹಾ ! ಈ ಹಾಳು ಜೂಜಿಗೆ ಆಸೆಪಟ್ಟು ಹಾಳಾಗುವವರಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಮೂರ್ಖರು ಲೋಕದಲ್ಲುಂಟೆ? ಅವರಿಗೆ ಮಾನ, ಅಪಮಾನವೆನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಜೂಜುಗಾರರಲ್ಲಿ ಜಗಳವೆನ್ನುವುದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಅಂತಹವರಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬ--ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. (ನೋಡಿ) ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಸಭಿಕನಾದ ಮಾಧುರನು ಇತ್ತಕಡೆಯೇ ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಈಗ ನಾನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಈ ಬಹಿರ್ವಾಸದಿಂದ ತುಂಬಾ ಮುಸುಕುಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. (ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ) ಈ ವಸ್ತ್ರವು ಬರಿ ಹರಕು, ಇದನ್ನು ಹೊದೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಗಂಭೀರ, ಅಥವಾ ಆ ಪರದೇಶಿ ! ನನ್ನನ್ನೇನುಮಾಡಿಯಾನು.

ಮಾಧುರ--ನನ್ನ ಹಣವನ್ನು ಯಾರ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸುವೆಯೋ ಕೊಡಿಸು.

ಸಂವಾಹಕ--ಯಾರಿಂದ ಕೊಡಿಸಲಿ ?

ಮಾಧುರ--(ಎಳೆಯುವನು).

ಸಂವಾಹಕ—ಅಯ್ಯೋ! ಈ ಮಾಧುರನು ನನ್ನನ್ನು ಎಳೆಯು ತ್ತಾನೆ, ಯಾರೂ ಬಿಡಿಸುವವರೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ (ಎಂದು ಗೋಳಾಡು ವನು.)

ದರ್ದುರಕ—ಇದೇನು ಮುಂದೆ ಬನದ ಕೋಲಾಹಲ ? ಏನೆಂದೆ, ಈ ಮಾಧುರನು ನನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಬಿಡಿಸುವವರೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವೆಯೋ ? ಹೆದರಬೇಡ ಹೆದರಬೇಡ, ಈ ದರ್ದುರಕನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸುವನು. (ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಓಕೋ! ಇವನು ದುಷ್ಟನಾದ ಮಾಧುರ, ಇವನು ಬಡಪಾಯಿ ಯಾದ ಸಂವಾಹಕ. ಇರಲಿ ; ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವೆನು (ಎಂದು ಸಮೀ ಪಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಮಾಧುರನೆ, ನಮಸ್ಕಾರ.

ಮಾಧುರ—ಒಂದಕ್ಕೆ ಸಾವಿರ.

ದರ್ದುರಕ—ಇದೇನಿದು ?

ಮಾಧುರ—ಈ ಸಂವಾಹಕನು ನನಗೆ ಹತ್ತು ವರಹಗಳನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕು.

ದರ್ದುರಕ—ಅಯ್ಯೋ ! ಇಷ್ಟೇನೆ ! ಗೋಪಾಳ !

ಮಾಧುರ—(ದರ್ದುರಕನ ಕಂಕುಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೆಳೆದು) ಅಯ್ಯಾ, ನೋಡಿ ನೋಡಿ ; ಬಟ್ಟೆಗೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಜೂಲುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದೆದು ಕೊಂಡಿರುವ ಇವನಿಗೆ ಹತ್ತು ವರಹಗಳು ಗೋಪಾಳವಂತೆ !

ದರ್ದುರಕ—ಎಲೋ ಮೂರ್ಖ ! ಒಂದಾಟ ಹೊಡೆದು ನಿನ್ನ ಹತ್ತು ವರಹಗಳನ್ನು ಬಿಸಾಡುವೆನು. ದುಡ್ಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವನು ಕೈಯಲ್ಲೇ ಗಂಟುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತೋರಿಸುವನೋ ? ಈ ಹತ್ತು ವರಹ ಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆಯೋ ?

ಮಾಧುರ—ಅಯ್ಯಾ, ಈ ಹತ್ತು ವರಹ ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ; ನನಗೆ ಅದೇ ದೊಡ್ಡದು.

ದರ್ದುರಕ—ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು, ಬೇರೆ ಇನ್ನು ಹತ್ತು ವರಹಗಳನ್ನು ಇವನಿಗೆ ಕೊಡು

ಮಾಧುರ—ಕೊಟ್ಟರೇನು ?

ದರ್ದುರಕ— ಇವನು ಅಡಿ ಗದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಹಣವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟೇ ಕೊಡುವನು.

ಮಾಧುರ— ಒಂದುವೇಳೆ ಗೆಲ್ಲದಿದ್ದರೆ?

ದರ್ದುರಕ— ಹಣವೇ ಇಲ್ಲ.

ಮಾಧುರ— ಎಲೋ ನೀಚ! ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲಾ! ನೀನೇ ಕೊಡೋ. ಅರೆಕಾಸಿಗೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದ ನೀನು ಬಾಯಿಗೆಬಂದಕಾಕಾಗೆ ಹರಟುವೆ.

ದರ್ದುರಕ— ಎಲೋ ಯಾರೋ? ನೀಚ!

ಮಾಧುರ— ನೀನೇ, ಇನ್ನಾರು.

ದರ್ದುರಕ— ನಾನಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ಪ ಕಾಣೋ.

ಮಾಧುರ— (ಕೋಪದಿಂದ) ನೂಲಿಯಮಗನೆ, ನೀನು ಹೀಗೆಯೊ ಜೂಜಾಡುವುದು?

ದರ್ದುರಕ— ಅಹುದು, ನಾನಾಡುವುದು ಹೀಗೆಯೆ. ನೀನಾರೋ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ.

ಮಾಧುರ— ಎಲೋ, ಸಂವಾಹಕ! ಹಣಕೊಡು.

ಸಂವಾಹಕ— ಕೊಡುವೆನು.

ಮಾಧುರ— (ಸಂವಾಹಕನನ್ನು ಎಳೆಯುವನು.)

ದರ್ದುರಕ— ಎಲೋ ಮೂರ್ಖ, ನಾನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಏನಾ ದರೂ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ನನ್ನಿ ದಿರಾಗಿ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದರೆ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿರುವೆನೆ?

ಮಾಧುರ— (ಸಂವಾಹಕನ ಮೂಗಿನವೇಲೆ ಗುದ್ದುವನು.)

ಸಂವಾಹಕ— (ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಜ್ಞಾನತಪ್ಪಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬೀಳುವನು.)

ದರ್ದುರಕ— (ಬೇಗಬಂದು ಬಿಡಿಸುವನು, ಮಾಧುರನು ದರ್ದುರಕನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವನು.)

ದರ್ದುರಕ— (ಮಾಧುರನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವನು.)

ಮಾಧುರ— ಎಲೋ ದುಷ್ಟ! ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆ.

ದರ್ದುರಕ--ಎಲೋ ಮೂರ್ಖ, ನನ್ನನ್ನು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದೆ. ನಾಳೆ ಬೆಳಕುಹರಿದರೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಯುವೆನು. ನೋಡುವೆಯಂತೆ.

ಮಾಧುರ--ಇರಲಿ, ಹೋಗು, ನಾನೂ ನೋಡುವೆನು.

ದರ್ದುರಕ--ನೀನು ಹೇಗೆ ನೋಡುವೆಯೋ ನೋಡೋಣ. ಪುರೋತ್ತರ ಮುಂದಿದೆ.

ಮಾಧುರ--(ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೆರೆದು) ಇದೋ, ಹೀಗೆ ನೋಡುವೆನು.

ದರ್ದುರಕ--(ಮಾಧುರನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಣ್ಣಿರಚಿ, ಓಡಿಹೋಗೆಂದು ಸಂವಾಹಕನಿಗೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡುವನು)

ಮಾಧುರ--(ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು) ಆಹಾ ! (ಎಂದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವನು.)

ಸಂವಾದಕ--(ಓಡಿಹೋಗುತ್ತ) ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮನೆ ಇರುವುದು. ಈ ದಿಡ್ಡಿಯ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವಿತು ಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ದರ್ದುರಕ--(ಸ್ವಗತ) ಪ್ರಧಾನಸಭಿಕನಾದ ಮಾಧುರನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ವಾಡಿಕೊಂಡು ಇನ್ನಿಲ್ಲರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಆರ್ಯಕನೆಂಬ ಗೊಲ್ಲರ ಹುಡುಗನು ಧೋರೆಯಾಗುವನೆಂಬುದಾಗಿ ಒಬ್ಬ ನಿದ್ಧಪುರುಷನು ಹೇಳಿದನೆಂದು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಾದ ಶರ್ವಿಳಕನು ಹೇಳಿದ್ದನು. ನಮ್ಮಂತಹರೆಲ್ಲರೂ ಆರ್ಯಕನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾನೂ ಆತನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು.)

ಮಾಧುರ--(ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಂಡು) ಎಲೋ ! ಕೊಡು ಕೊಡು.

ಸಭಿಕ--ನಾವು ದರ್ದುರಕನೊಡನೆ ಜಗಳವಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಸಂವಾಹಕನಲ್ಲೋ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋದನು.

ಮಾಧುರ--ನಾನು ಆ ಸಂವಾಹಕನ ಮೂಗಿನಮೇಲೆ ರಕ್ತ ಸುರಿಯುವಂತೆ ಹೊಡೆದೆ. ಇದೋ, ನೋಡು ರಕ್ತವನ್ನು ಸುರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವನು. ನಾವು ಇದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಹಿಡಿಯೋಣ.

ಸಭಿಕ—ಎಲೋ, ಆ ಸಂವಾಹಕನು ವಸಂತಸೇನೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು.

ಮಾಧುರ—ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಹಣ ಬಂದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು.

ಸಭಿಕ—ನ್ಯಾಯಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳೋಣ.

ಮಾಧುರ—ಬೇಡ ಬೇಡ, ನಾವು ಅಲ್ಲಗೆ ಹೋದರೆ ಇವನೆಲ್ಲಾ ದರೂ, ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋದಾನು. ಇಲ್ಲಯೇ ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಹಿಡಿಯೋಣ.

(ಸ್ಥಾನ—ವಸಂತಸೇನೆಯ ಮನೆ)

(ವಸಂತಸೇನೆ ಮದನಿಕೆಯೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶ)

ವಸಂತಸೇನೆ—

|| ೮೫ ||

ಸಖಿಯೇಗೈವನೀಗಕ್ಕುಟಾ || ಸುಖಮಿಂತಾಗೆ ನಾಂ ಸೈಪೆನೆ || ಪ||

ಮಲಗೆ ನಿದ್ರೆಯೆಬಾರದು | ಕಲಕತಂಗವ ಬೇಸರ |

ಚಲವೇಕಿಂತು ಪೇಳೆನ್ನೊಳು || ೧ ||

ಮನದನ್ನನ್ನೆನ್ನೀಪರಿ | ಕನಸಿನಲ್ಲಯುಕಾಣದೆ |

ಮನವಾಂತಿರ್ಪ ಸಂತೋಷಕೆ || ೨ ||

ಎಲೆ ಸಖಿ, ಆಮೇಲಾಮೇಲೆ.

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯಳೆ, ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ! ಆಮೇಲಾಮೇಲೆ ಎಂದೇಕೆ ಕೇಳುವೆ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಈಗ ನಾನು ಏನೆಂದೆ ?

ಮದನಿಕೆ—ಆಮೇಲೆ, ಆಮೇಲೆ ಎಂದೆ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಅಹುದು.

ಚೇಟಿ—(ಪ್ರವೇಶಿನಿ) ವಸಂತಸೇನೆಯೆ, ನೀನು ಬೇಗ ನ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದೇವರಪೂಜೆಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ತೀರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವಳು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಎಲೆ ಚೇಟಿ, ಈಗ ನಾನು ನ್ನಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದಲೇ ಪೂಜೆಮಾಡಿಸೆಂದು ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸು.

ಚೇಟಿ—ಅಪ್ಪಣೆ (ಎಂದು ಹೋಗುವಳು.)

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯಳೆ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಕ್ಷೇಪಿಸುವುದಲ್ಲ, ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕೇಳುವೆನು. ಇದೇನು ನಿನ್ನ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ನಾನು ಹೇಗೆ ಕಾಣುವೆನು ?

ಮದನಿಕೆ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೋ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವೆ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಊಹಿಸಿದೆ. ನೀನು ಪರಹೃದಯ ಗ್ರಹಣಪಂಡಿತೆಯಾದ ಮದನಿಕೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯಳೆ, ನೀನು ಈಗ ಯಾರನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವೆ ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನೋ, ರಾಜನನ್ನೋ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಯಾರನ್ನೂ ಅಲ್ಲ, ನನ್ನ ಸಂಗಡ ನೀನು ಮದನೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವೆ ?

ಮದನಿಕೆ—ಬಂದಿದ್ದೆ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆದರೆ ಕಾಣದವಳಂತೆ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕೇಳುವೆ ?

ಮದನಿಕೆ—ತಿಳಿಯಿತು, ತಿಳಿಯಿತು. ನೀನು ಶರಣಾಗತೆಯಾದಾಗ ನಿನಗೆ ಅನುಗ್ರಹವಾಡಿದನಷ್ಟೆ ? ಆತನನ್ನೆಯೋ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆತನ ಹೆಸರೇನು ಹೇಳು.

ಮದನಿಕೆ—ಆತನು ವರ್ತಕರಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ನಾನು ಆತನ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು.

ಮದನಿಕೆ—ಆತನ ಹೆಸರು ಚಾರುದತ್ತನೆಂದು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಭಾಪು ! ಮದನಿಕೆ, ಭಾಪು ! ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದೆ.

ಮದನಿಕೆ—ಆತನು ಬಹು ದರಿದ್ರನೆಂದಾ ಹೇಳುವರಲ್ಲಾ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಅದುದರಿಂದಲೆ ನಾನು ಆತನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಇರುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಡವನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿಯಾದ ಸೂಳಿಗೆ ಅಪವಾದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯೆ, ಇದೇನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವೆ? ಹೂವಿಲ್ಲದಿರುವ ಮಾವಿನ ಮರವನ್ನು ಮಧುಪಗಳು ಸೇವಿಸುವುದುಂಟೆ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವಕ್ಕೆ ಮಧುಪಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.

ಮದನಿಕೆ—ಮಧುಪಗಳೆಂದರೆ ಮದ್ಯಪಾಯಿಗಳೆಂದೋ? ಆದರೆ ನೀನು ಆತನಬಳಗೇಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಈಗ ಆತನು ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಮಾಡಲು ಅನುಮೋದನಾಗೆಂದು ಮದನಿಕನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಂಕೋಚಪಡುವವನಲ್ಲ ಎಂದು ಹೋಗದೆ ಇರುವೆನು?

ಮದನಿಕೆ—ಅದುದರಿಂದಲೆಯೋ ನೀನು ಆತನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಂದುದು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಸಖ, ಮುಖ್ಯತತ್ವವನ್ನೇ ಹೇಳಿದೆ.

(ತೆರೆಯಲ್ಲಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಯಜಮಾನ, ನೋಡು ನೋಡು. ಜೂಜಾಡಿ ಹತ್ತುವರಹಗಳನ್ನು ಸೋತು ಕೊಡದೆ ಮೋಸದಿಂದ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಹಿಡಿದುಕೊ! ಹಿಡಿದುಕೊ! ಎಲೋ, ಓಡಿಹೋಗುವೆಯಾ? ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು.

ವಸಂತಸೇನೆ—(ಭಯದಿಂದ) ಎಲೆ ಸಖ, ಇದೇನು ಕೋಲಾಹಲ? (ಎಂದು ಹೋಗುವರು.)

ಸಂವಾಹಕ—(ಓಡಿಬಂದು—ವಸಂತಸೇನೆಯು ಮದನಿಕೆಯೊಡನೆ ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ) ಆರ್ಯೆ, ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವೆನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಹೆದರಬೇಡ ಹೆದರಬೇಡ. (ಮದನಿಕೆಗೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡುವಳು.)

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯೆ, ನೀನು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆ? ನಿನ್ನ ವೃತ್ತಿಯೇನು? ಯಾರಿಗೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಓಡಿಬಂದೆ?

ಸಂವಾಹಕ—ಆರ್ಯೆ ಕೇಳು :—ಪಾಟಲೀಪುರದಲ್ಲ ನಾನು ಜನಿಸಿದೆನು. ನನ್ನದು ವೈತಾಳಿಕಜಾತಿ. ಕಾರೊತ್ತುವುದೇ ನನ್ನ ವೃತ್ತಿ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆ! ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿರುವೆ?

ಸಂವಾಹಕ—ಆರ್ಯೆ, ಅದೊಂದು ವಿದ್ಯೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೇತನು. ಅದೇ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿತು.

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯೆ, ಬಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಆಮೇಲಾಮೇಲೆ ?

ಸಂವಾಹಕ—ಆಮೇಲೆ ಈ ದೇಶವು ಬಲುಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದೆಂದ ಕೇಳಿ, ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಈ ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲೆ ಒಬ್ಬನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಆತನು ಮಹಾತ್ಮನು. ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರವನ್ನೇ ಮಾಡತಕ್ಕವನು. ಪರರಿಗೆ ಮಾಡಿರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಬಾಯಿಂದಲೂ ಹೇಳತಕ್ಕವನಲ್ಲ.

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯೆ, ಈ ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲೆ ಇಷ್ಟು ಋಣವಂತನಾದ ಪುರುಷನಾವನಿರುವನು ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಭಾಪು ! ಮದನಿಕೆ, ಭಾಪು ! ನಾನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೆ ಅದನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ಮದನಿಕೆ—ಆಮೇಲಾಮೇಲೆ ?

ಸಂವಾಹಕ—ಆರ್ಯೆ, ಆತನು ಕೇವಲ ದಯೆಯಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲದ್ದೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು—

ವಸಂತಸೇನೆ—ಏನು, ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲಾ ಹೋಯಿತು ?

ಸಂವಾಹಕ—ಆರ್ಯೆ, ನಾನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಐಶ್ವರ್ಯಸುಗುಣಗಳು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಪ್ಪುನೀರಿನ ಕೆರೆಯು ದೇಗ ಒಣಗಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ?

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯೆ, ಆತನ ಹೆಸರೇನು ?

ಸಂವಾಹಕ—ಆರ್ಯೆ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಆತನ ಹೆಸರನ್ನು ಯಾರುತಾನೆ ಆರಿಯರು ? ವರ್ತಕರ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಆತನ ಹೆಸರು ಆರ್ಯೆ ಚಾರುದತ್ತನೆಂದು.

ವಸಂತಸೇನೆ—(ಸಂತೋಷದಿಂದೆದ್ದು) ಆರ್ಯೆ, ಇದೂ ನಿನ್ನ ಮನೆಯೇ. ಮದನಿಕೆ, ಈತನಿಗೆ ಪೀಠವನ್ನು ತಂದು ಹಾಕು. ಬೀದಿಗಳಿಗೆಯನ್ನು ತಂದು ಬೀಸು. ಬಹಳ ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿರುವನು.

ಮದನಿಕೆ--(ಪೀಠವನ್ನು ಹಾಕುವಳು.)

ಸಂವಾಹಕ--(ಸ್ವಗತ) ಇದೇನು, ನಾನು ಆ ಚಾರುದತ್ತನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಈಕೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ಆದರಿಸುವಳು. ಛಾಪ! ಆರೈ ಚಾರುದತ್ತನೇ, ಛಾಪು! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಬದುಕಿರುವುದು ಸಾರ್ಥಕ. ಇತರರು ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಆರ್ಯೆ, ಪೀಠದಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊ.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಕುಳಿತು) ಆಮೇಲಾಮೇಲೆ ?

ಸಂವಾಹಕ--ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಆತನ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಈ ದಿನ ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗ್ರಹಚಾರವಶದಿಂದ ಹತ್ತು ವರಹಗಳನ್ನು ಸೋತೆನು.

ಮಾಧುರ--(ತೆರೆಯಲ್ಲಿ) ನನಗೆ ಮೋಸವಾಡಿದನು. ನಾನು ಕೆಟ್ಟೆನು.

ಸಂವಾಹಕ--(ಕೇಳಿ) ಆರ್ಯೆ, ಸಭಿಕನೂ ದ್ಯೂತಕನೂ ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವರು. ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಬೇಕೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನೀನೇ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ವಸಂತಸೇನೆ--ಮದನಿಕೆ, ಈಗ ನಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಾ ಬಂತು. ಆದುದರಿಂದ, ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸಂವಾಹಕನೇ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳಿ ಈ ಹಸ್ತಾಭರಣವನ್ನು ಆ ಸಭಿಕದ್ಯೂತಕರ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಾ. (ಕೊಡುವಳು.) (ಮದನಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಳು.)

ಮಾಧುರ--(ತೆರೆಯಲ್ಲಿ) ನನಗೆ ಮೋಸವಾಡಿದ! ನಾನು ಮುಳುಗಿದೆನು.

ಮದನಿಕೆ--(ಬಂದು) ಆರ್ಯೆ, ಕೊಟ್ಟುಬಂದೆನು.

ವಸಂತಸೇನೆ--ಅವರು ಏನು ಹೇಳಿದರು ?

ಮದನಿಕೆ--ನಮಗೆ ನಿನ್ನ ಹಣ ಬಂತು. ಪುನಃ ಜೂಜಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು,--ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಸಂವಾಹಕ--ನಮೋನಮಃ. ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೂ ಅವರ ಸಹವಾಸವೇ ದೇಡ. ಆ-ಹಾಳು ಜೂಜಾಟವನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡ

ದಿದ್ದರೆ ನಾಕು. ನನಗೆ ತುಂದಾ ಅನುಭವವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಜೂಜಿಗೆ ಸೇರುವವನಿಗಿಂತ ಅವಿವೇಕಿಗಳು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಬಂತು.

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯನೆ, ಇನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗು.

ಸಂವಾಹಕ—ಆರ್ಯ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಯೇ ಇರುವೆನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ನೀನು ಈವರೆಗೆ ಎಲ್ಲದೆಯೋ, ಅಲ್ಲಯೇ ಆತ ನನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಯುಕ್ತ.

ಸಂವಾಹಕ—(ಸ್ವಗತ) ಈಕೆಯು ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಈಕೆಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವಾಡಲಿ? (ಪ್ರಕಾಶ) ಆರ್ಯ, ಈ ಸಭಿಕನು ನನಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಮಾನಕ್ಕಾಗಿ, ನಾನು ಜೈನಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗುವೆನು. ಆದರೆ ಸಂವಾಹಕನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಜೂಜಾಡುವವನಿದ್ದನು. ಅವನು ಜೈನಸನ್ಯಾಸಿಯಾದನು,—ಎಂದು ನನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಾದರೂ ನಿನಗಿರಲಿ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆರ್ಯನೆ, ಅಂತಹ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಡ.

ಸಂವಾಹಕ—ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ. ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. (ಎಂದು ಹೊರಟು) ಇದುವರೆಗೆ ಜೂಜು ಜನರಿದಿರಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ತಲೆತಗ್ಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಈಗ ತಲೆಯೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಯೇ ಹೋಗುವೆನು. (ಎಂದು ಹೊರಟುಹೋಗುವನು).

(ತೆರೆಯಲ್ಲ ಕೋಲಾಹಲವಾಗುವುದು.)

ಕುಂಭೀಲಕ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ತಾಯೆ, ಕುಂಟಮೋಡಕವೆಂಬ ತಮ್ಮ ತುಂಟಾನೆಯು ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೊಂಡಲಿನಿಂದ ಒಬ್ಬ ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲ ಜನರಿಗೆ ಭೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಯೇ ನಾನು ಬೇಗ ಹೋಗಿ ಬಹಳ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದೆನು. ನನ್ನ ಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ದ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನಲ್ಲ ಯಾವ

ಪದಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲದಕಾರಣ ತಾನು ಹೊದಿದ್ದ ಈ ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ನನಗೆ ಬಹುಮಾನಕೊಟ್ಟನು. (ಎಂದು ಬಹಿರ್ವಾಸವನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸುವನು.)

ವಸಂತಸೇನೆ--ಆಹ! ಇದು ನಮ್ಮ ಆರ್ಯ ಚಾರಾದತ್ತನದು. ನನ್ನಲ್ಲರಲಿ. (ಎಂದ: ಹೊದಿದುಕೊಂಡು) ನಿನ್ನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಈ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ. (ಎಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಭರಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು) ಏಲೆ ಮದನಿಕೆ, ನಾವು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆಹೋಗಿ ಆರ್ಯ ಚಾರಾದತ್ತನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರೋಣ, ನಡೆ. (ಎಂದು ಹೋಗುವರು).

ಇದು

ದ್ಯೂತಕರ ಸಂವಾಹಕಮೆಂಬ ಎರಡನೆಯಂಕಂ.

ಮೂರನೆಯಂಕಂ

(ಸ್ಥಾನ—ಚಾರುದತ್ತನ ಮನೆ)

ವರ್ಧಮಾನಕ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದ ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಸಮಯವಾದರೂ ಏಕೆ ಬರಲಲ್ಲ? ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವೆನು. (ನೋಡಿ) ಓಹೋ! ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನು ಮೈತ್ರೇಯನೊಡನೆ ಬರುತ್ತಿರುವನು.

ಚಾರುದತ್ತ—(ವಿದೂಷಕನೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಮೈತ್ರೇಯನೆ, ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ರೇಭಿಲನು ಬಲುಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಾನಮಾಡಿದನು. ಪುರುಷನು ಗಾನಮಾಡಿದರೆ ಇಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗಿರಲಾರದು. ಅದುದರಿಂದ ಪುರುಷವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀಯೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ತೋರುವುದು.

ವಿದೂಷಕ—ಮಿತ್ರನೆ, ನಿನಗೆ ಸಂಗೀತದ ಯೋಚನೆ; ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಯ ಯೋಚನೆ. ಅಂಥೆಡಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲ ನೋಡಿದರೆ, ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇದೋ, ಈ ಚಂದ್ರನೂಕೂಡ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಅಂತರಿಕ್ಷವೆಂಬ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವನು.

ಚಾರುದತ್ತ—(ನೋಡಿ) ಅಹುದು, ಬಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. (ಕಾಲನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು) ಏನಯ್ಯಾ? ಮೈತ್ರೇಯನೇ, ಕಾಲು ತೊಳೆಯದೆ ಆಗಲೆ ಮಲಗಿದೆ?

ವಿದೂಷಕ—ನನಗೇನು? ಮಂಚವೇ? ಹಾಸಿಗೆಯೇ? ಕತ್ತೆಯ ಹಾಗೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುವ ನಾನು ಕಾಲುತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇಕೆ?

ವರ್ಧಮಾನಕ—(ವಿದೂಷಕನನ್ನು ಕುರಿತು) ಇದೋ, ಒಡವೆಯ ಗಂಟು. ನಾನು ಹಗಲು ಕಾದಿರಬೇಕು. ನೀನು ರಾತ್ರಿ ಕಾದಿರ

ಬೇಕೆಂದಲ್ಲವೆ ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವುದು ? ಅದುದರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊ (ಕೊಟ್ಟುಹೋಗುವನು.)

ವಿದೂಷಕ—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ಈ ಹಾಳು ಒಡವೆ ಇನ್ನೂ ಇದೆ. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಳ್ಳನೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲವೆ ? ನಾನು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವಾಗ ಯಾವನಾದರೂ ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಾರದೆ ? ಇದು ನನ್ನ ಕೈ ತಪ್ಪಿದ ಹೊರತು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆಬರಲವಕಾಶ ವಿಲ್ಲ. ಆಯ್ಯಾ, ಈ ಒಡವೆಯ ದಂಟನ್ನು ಒಳಗಣ ತೊಟ್ಟಿಯಿಲ್ಲದವೆನು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಬೇಡಬೇಡ, ಆ ವಸಂತಸೇನೆಗೆ ಕೊಡುವವರೆಗೂ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರು. (ಮಲಗಿಕೊಂಡು) ರೇಖಲನು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡಿದನು !

ವಿದೂಷಕ—ನಿನಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೋ ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಇಲ್ಲ. ಬರುವುದು, ಬಂದರೇನು ?

ವಿದೂಷಕ—ಆದರೆ ನಾನೂ ನಿದ್ರಿಸುವೆನು. (ಮಲಗುವನು.)

ಶರ್ವಿಳಕ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಓಹೋ ! ಚಂದ್ರನು ಅಸ್ತಂಗತನಾದನು. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಹಾಳು ಬಿಲ್ಲೆಯವರ ಕಾಟವೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿತ್ತಲಕಡೆಯಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆನು, ಇನ್ನು ಇಲ್ಲ ಕನ್ನಹಾಕಿ ಈ ತೊಟ್ಟಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ಜನರು ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡುವಾಗ ಒಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಬಹು ನೀಚ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಧನಿಕರ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ಸುತ್ತಿ ಅವರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರವಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಈ ಚಾರ್ಯವೇ ಉತ್ತಮವೆಂದು ನನ್ನ ಮತ. ಅದುದರಿಂದ ಈಗ ಕನ್ನವನ್ನು ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಲಿ ? (ಗೋಡೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿನೋಡಿ) ಈ ಗೋಡೆಯು ಬಚ್ಚಲುನೀರಿನಿಂದ ನನೆದಿರುವುದು. ಉಪ್ಪುಮಣ್ಣು ಉದುರುತ್ತಿರುವುದು. ಹೆಗ್ಗಣಗಳು ಬಗೆದಿರುವುದರಿಂದ ಗೋಡೆಯು ಜೀರ್ಣವಾಗಿರುವುದು. ಛಾಪು ಛಾಪು ! ಇಲ್ಲ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ದಿಯಾಗಬಹುದು. ಸುಟ್ಟಿಟ್ಟಗೆಯ ಗೋಡೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಮೊದಲು ಒಂದಿಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದ

ನ್ನಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹನಿ ಇಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಭೇದಿಸುವುದು ; ಮಣ್ಣುಹೆಂಟೆಯ ಗೋಡೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ನೀರಿನಿಂದ ನನೆಯಿಸುವುದು ; ಮರದ ಗೋಡೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಕಿತ್ತುಹಾಕುವುದು--ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕನಕಶಕ್ತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಕನ್ನಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಉಪಾಯ ಪಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದು ಸುಷ್ಟಿಷ್ಟಿಗೆಯ ಗೋಡೆಯಾದುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣಕುಂಭವೆಂಬ ಕನ್ನವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಯಾರಕಣ್ಣಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆಯೂ, ತಸ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆಯೂ, ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಕನಕಶಕ್ತ್ಯಾಚಾರ್ಯರೇ, ನಮಿಸುವೆನು. (ನಮಸ್ಕರಿಸಿ) ಅಯ್ಯೋ! ಅಳತೆಯ ದಾರವನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆನಲ್ಲಾ ! (ಯೋಚಿಸಿ) ಇರಲಿ ! ನನ್ನ ಜನಿವಾರವಿದೆಯಷ್ಟೆ ? ಇದರಿಂದಲೇ ಅಳಿಯುವೆನು. ಇದು ಸಮಯದಲ್ಲ, ನನ್ನಂತಹರಿಗೆ ಬಹು ಉಪಯೋಗಕರವಾದುದು. ಇದರಿಂದ ಅಳತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಡ್ಡಿಕೆ, ಗುಂಡು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕಟ್ಟಬಹುದು. ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಹಾಕಿ ಅಗಳಿಯನ್ನು ತೆಗೆಯಬಹುದು. ಹಾವು ಕಡಿದರೆ ವಿಷವೇರದಂತೆ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. (ಅಳತೆಮಾಡಿ ಕನ್ನವನ್ನು ಕೊರೆದು ನೋಡಿ) ಅಹ ! ಇದೇನು ಒಳಗೆ ದೀಪವೇರೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಇಟ್ಟಿಗೆ ಎಳೆದರಾಯಿತು. ಅಯ್ಯೋ! ಕಷ್ಟಕಷ್ಟ. ಏನುಮಾಡಲಿ ? ಹಾವು ಕಚ್ಚಿತಲ್ಲಾ ! (ಜನಿವಾರವನ್ನು ಕೈಗೆ ಬಿಗಿದು) ಈ ವಿಷವೇಗವನ್ನು ಸೈಸುವುದು ಕಷ್ಟ ! (ಔಷಧಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ) ಅಃ! ಈಗ ಸುಖವಾಯಿತು. (ಪುನಃ ಕನ್ನವನ್ನು ಕೊರೆದುನೋಡಿ) ಇನ್ನು ಕನ್ನದ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಯಿತು. ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. (ಎಂದು ಒಳಕ್ಕೆಹೋಗಿ ಸುತ್ತಲೂನೋಡಿ) ಇಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮಲಗಿರುವರು. ಇರಲಿ, ನಾನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮೊದಲು ಈ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯುವೆನು (ತೆರೆದು) ಈ ಕದವು ಹಳೆಯದಾದುದರಿಂದ ತಿರುಗಣಿಯು ಸದ್ದಾಗುವುದು. ಇದಕ್ಕಿಷ್ಟು ನೀರನ್ನಾದರೂ ತಂದು ಎರಚುವೆನು. (ಹುಡುಕಿ ನೀರನ್ನು ತಂದು ಎರಚಿ ಕದವನ್ನು ತೆರೆದು) ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕಪಟನಿದ್ರೆಯಲ್ಲರುವರೋ ಅಥವಾ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಿದ್ರೆಮಾಡುವರೋ ತಿಳ

ಯದು, ಇರಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವೆನು (ನದ್ದುವಾಡಿ ನೋಡಿ) ಇವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೇ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ನಿಶ್ಚಯವೂ ಈ ಕೈಕಾಲುಗಳೂ ಹೀಗಿರಲಾರವು. (ನುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ) ಇದು ಮದ್ದಳೆ. ಇದು ವೀಣೆ, ಇದು ಪುಸ್ತಕ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದರೆ ನಾಟ್ಯಾಚಾರ್ಯನ ಮನೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುವುದು. ಮನೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವೆಂದು ನಾನು ಭ್ರಾಂತಿಪಟ್ಟು ಬಂದೆನು. ಈತನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ದರಿದ್ರನೋ ಅಥವಾ ಕಳ್ಳರು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದಾರೆಂದು ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆಲದಲ್ಲ ಹುಗಿದಿಟ್ಟಿರುವನೋ ?

ವಿದೂಷಕ--(ಕನವರಿಸುತ್ತಾ) ಆಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೆ, ಕನ್ನದಂತೆ ಕಾಣಬರುವುದು ! ಕಳ್ಳನು ಬಂದಿರುವಹಾಗೂ ತೋರುವುದು ! ಆದಕಾರಣ ನೀನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಡವೆಯ ಗಂಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ.

ಶರ್ಟಿಕ--(ಕೇಳಿ ಹೆದರಿ) ಇದೇನು ! ಇವನು ನನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವನೋ ? ಅಥವಾ ಕನವರಿಸುವನೋ ; (ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ) ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ, ಹರಕು ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಒಡವೆಗಳು ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಧಳಧಳಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುವು. ಇರಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. (ಯೋಚಿಸಿ) ಆಯ್ಯೋ ಪಾಪ ! ನನ್ನಂತೆಯೇ ಈತನೂ ದರಿದ್ರನು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಇವನನ್ನು ಏಕೆ ಸಂಕಟಪಡಿಸಬೇಕು ? ಹೊರಟುಹೋಗೋಣ.

ವಿದೂಷಕ--(ಕನವರಿಸುತ್ತಾ) ಆಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರನೆ, ಈ ಒಡವೆಯ ಗಂಟನ್ನು ನೀನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಗೋವುಗಳಮೇಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೇಲೂ ಆಣೆ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ನಾನು ಭದ್ರಪಡಿಸಲಾರೆನು.

ಶರ್ಟಿಕ--ಇವನು ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಡುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡೆ. ಆ ! ದೀಪದೇರಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲ ! ಹೇಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ? ಇರಲಿ ನನ್ನ ಸವಿಾಪದಲ್ಲಿರುವ ಹುಳುಗಳನ್ನು ಬಿಡುವೆನು (ಬಿಟ್ಟು ದೀಪವನ್ನಾರಿಸಿ) ಓಹೋ ! ಇದೇನು ಹುಳುಗಳು ಆಗಲೇ ದೀಪವನ್ನಾರಿಸಿ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುವು ! ಅಥವಾ ಅವು ಮಾಡಿದುದೇನು ! - ನಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಕತ್ತಲೆಯ

ನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆನು. ನಾನು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗನಾಗಿದ್ದರೂ ಸೂಳೆಯಾದ ಆ ಮದನಿಕೆಗೋಸ್ಕರ ಈ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಒಡವೆಯ ಗಂಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಇವನ ಮಾತನ್ನು ವಿಾರಬಾರದು. (ಗಂಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುವನು.)

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಮಿತ್ರನೇ, ಇದೇನು ನಿನ್ನ ಕೈ ತಣ್ಣಗಿರುವುದು ?

ಶರ್ಮಿಷಕ—ಆ! ಪ್ರಮಾದ ಪ್ರಮಾದ ! ತಿರುಗಣಿಗೆ ನೀರು ಚೆಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಕೈ ತಣ್ಣಗಾಯಿತು. ಇರಲಿ ಕೈಯನ್ನು ಕಂಕುಳಲ್ಲಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. (ಕಂಕುಳಲ್ಲ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು, ತೆಗೆದು, ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.)

ವಿದೂಷಕ—ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆಯಾ ?

ಶರ್ಮಿಷಕ—ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಾತನ್ನು ವಿಾರಕೊಡದು. ಆದುದರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆನು.

ವಿದೂಷಕ—ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡುವೆನು.

ಶರ್ಮಿಷಕ—ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ನೂರುರ್ವ ಪರ್ಯಂತರವೂ, ಹೀಗೆಯೇ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡು. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲ ವಾನು, ಆ ಮದನಿಕೆಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲವನ್ನೇ ಹಾಳುಮಾಡಿದೆನು. ಅಥವಾ ನಾನೇ ಕೆಟ್ಟನು. ಇನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ವಸಂತಸೇನೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದನಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. (ಹೊರಟು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತು) ಏನು ! ಹಜ್ಜೆಯ ಸದ್ದಾಗುವುದು ! ಬಿಲ್ಲೆಯವರಲ್ಲವಷ್ಟೆ ! ಆಗಲಿ ಅಲ್ಲಾಡದೆ ಸ್ತಂಭದಂತೆ ನಿಲ್ಲುವೆನು.

ರದನಿಕೆ—(ಬಂದು) ಅಯ್ಯೋ ! ಇನ್ನೇನುಗತಿ ! ವರ್ಧಮಾನ ಕನು ಬೀದಿಯ ಜಗುಲಿಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ ಪದ್ಧತಿಯುಂಟು. ಅವನೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಆಗಲಿ, ಆರೈ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನಾದರೂ ಕೂಗಿ ಎಬ್ಬಿಸುವೆನು. (ನುಂದಕೆ ಬರುವಳು.)

ಶರ್ಮಕ—(ರದನಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ) ಈಗ ಇವಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲೇ ? ಏನೋ ಹೆಂಗನು. ಇವಳನ್ನೇಕೆ ಕೊಲ್ಲಬೇಕು ? ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆನು. (ಎಂದು ಓಡಿಹೋಗುವನು.)

ರದನಿಕೆ—(ಭಯದಿಂದ) ಅಯ್ಯಾ ! ಮೈತ್ರೇಯನೆ, ಏಳುಏಳು. ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕಳ್ಳನು ಕನ್ನಹಾಕಿ ಓಡಿಹೋದನು.

ವಿದೂಷಕ—(ಗಾಬರಿಯಿಂದೆದ್ದು) ಏನೆಂದೆ ? ಕನ್ನ ಕಳ್ಳಹಾಕಿ ಓಡಿಹೋಯಿತೆ ?

ರದನಿಕೆ—ನಾಕುನಾಕು, ಹಾಸ್ಯಮಾಡಬೇಡ, ನೀನು ಇದನ್ನು ನೋಡಲಲ್ಲವೆ ?

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೆ, ಏಳುಏಳು ; ಕಳ್ಳನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕನ್ನವನ್ನು ಹಾಕಿ ಓಡಿಹೋದನು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಅಯ್ಯಾ, ಇರಲಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಬೇಡ.

ವಿದೂಷಕ—ಹಾಸ್ಯವಲ್ಲ. ನೀನೇ ನೋಡು.

ಚಾರುದತ್ತ—(ಎದ್ದು) ಯಾವಸ್ಥಳದಲ್ಲ ?

ವಿದೂಷಕ—ಇದೋ ಇಲ್ಲೇ.

ಚಾರುದತ್ತ—(ನೋಡಿ ಸ್ವಗತ) ಆಃ ಈ ಕನ್ನವು ಎಷ್ಟು ಮನೋ ಹರವಾಗಿರುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಕೌಶಲವಿರಬಹುದು. ಹಾಕಿ ದವನು ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಂತನೋ ? ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನೋ ? (ಬಂದುನೋಡಿ) ಬಹು ಪ್ರಯಾಸಪಟ್ಟು ಕನ್ನಹಾಕಿರುವನು, ಏನೂ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ! ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ ! ಅವನು ದೊಡ್ಡನಾಹುಕಾರನ ಮನೆಗೆ ಕನ್ನಹಾಕಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೇನೂ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ—ಎಂದು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಮುಂದೆ ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆತಾನೆ ಹೇಳಿಯಾನು.

ವಿದೂಷಕ—ಮಿತ್ರನೆ, ನುಮ್ಮನೆ ಏತಕ್ಕೆ ಆ ಕಳ್ಳನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುವೆ. ಇದು ದೊಡ್ಡಮನೆ ! ಚನ್ನದ ಗಂಟೋ ರತ್ನದ ಗಂಟೋ, ಸಿಕ್ಕುವುದು—ಎಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆಬಂದ. ಏನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. (ಸ್ವಗತ) ಅದು ಸರಿ. ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಡವೆಯ ಗಂಟು ಏನಾಯಿತು ? (ಯೋಚಿಸಿ) ಆಃ ಈಗ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಚಾರುದತ್ತನ ಕೈಗೆ

ಕೊಟ್ಟನು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಅಯ್ಯಾ, “ಮೈತ್ರೇಯನು ಮೂರ್ಖ ! ಬುದ್ಧಿ ವಂತನಲ್ಲ” ಎಂದು ಪದೇಪದೇ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ನಾನು ಜಾಣ ನಾದುದರಿಂದ ರಾತ್ರಿಯೇ ಒಡವೆಯ ಗಂಟನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಳ್ಳನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಸುಮ್ಮನೆ ಏತಕ್ಕೆ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವೆ ?

ವಿದೂಷಕ—ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲ ಹಾಸ್ಯವೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಹಾಗಾದರೆ ಯಾವಾಗ ಕೊಟ್ಟೆ ?

ವಿದೂಷಕ—ನಿನ್ನ ಕೈ ತಣ್ಣಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನಲ್ಲಾ ಆಗ ನಾನು ಕೊಟ್ಟುದು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಏನು, ನಿಜವಾಗಿ ನನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟೆಯಾ ?

ವಿದೂಷಕ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕೊಟ್ಟನು, ನಮ್ಮ ಪ್ಪನಾಣಿಗೂ ಕೊಟ್ಟನು. ನೀನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ನಿನ್ನ ಕೈ ತಣ್ಣಗಿದೆ—ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟೆನಲ್ಲಾ ! ಈಗಲಾದರೂ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂತೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಏನೋ, ಇರಬಹುದೇನೋ ! ಹಾಗಾದರೆ ಕಳ್ಳನು ಕದ್ದು ಕೊಂಡುಹೋದನು.

ವಿದೂಷಕ—ಅದಕ್ಕೆ ನಾವು ಸಂತೋಷಪಡದೇಕಯ್ಯಾ. ಬಂದ ಕಳ್ಳನು ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಹೋಗಲಲ್ಲವಷ್ಟೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಅದು ನನ್ನದಾಗಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆಯೇಸರಿ. ಕಂಡವರ ಒಡವೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ. (ಎಂದು ಮೂರ್ಛಿಹೋಗುವನು.)

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಮಿತ್ರನೆ, ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿಕೊ, ಕಂಡ ವರ ಒಡವೆಯನ್ನು ಕಳ್ಳನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋದರೆ ನೀನೇಕೆ ವ್ಯಸನ ಪಡಬೇಕು ?

ಚಾರುದತ್ತ—(ಸಂತಪಿಸಿಕೊಂಡು) ಮಿತ್ರನೆ, ನಮಗಿಂತಹ ಬಡ ತನ ಬಂದಕಾಲದಲ್ಲ, ಕಳ್ಳರು ಒಡವೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆಂದರೆ ಯಾರುತಾನೇ ನಂಬಿಯಾರು. ಅಯ್ಯೋ ಕಷ್ಟಕಷ್ಟ ಕ್ರೂರವಾದ ದೈವವು ನನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪಹರಿಸಿತು ಈಗ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿತಲ್ಲಾ !

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಏಕಿಷ್ಟು ಅಧೈರ್ಯವಡುವೆ ? ಕೊಟ್ಟವರಾರು ? ತೆಗೆದುಕೊಂಡವರಾರು ? ನಾಕ್ಷಿಯಾರು ? ಎಂದು ನಾನು ಬಾಯಿ ಬಡಿಯುವೆನು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಮೈತ್ರೇಯನೆ, ಭಿಕ್ಷವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಆ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುವೆನೇ ಹೊರತು ನಾನೆಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿದೂಷಕ—ಸುಳ್ಳಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲ ಬದುಕುವುದೇ ಕಷ್ಟ.

ಧೂತಾದೇವಿ—(ರದನಿಕೆಯೊಡನೆ ಬಂದು) ಅರ್ಯಪುತ್ರನಿಗೂ ಮೈತ್ರೇಯನಿಗೂ ಏನೂ ಘನಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ?

ರದನಿಕೆ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಸಂತ ಸೇನೆಯ ಒಡವೆಮಾತ್ರ ಹೋಯಿತು.

ಧೂತಾದೇವಿ—ಅಯ್ಯೋ ! ಇನ್ನೇನುಗತಿ (ಮೂರ್ಛೆ ಬೀಳುವಳು.)

ರದನಿಕೆ—ಆರ್ಯ, ಸಂತೈಸಿಕೊ, ಸಂತೈಸಿಕೊ.

ಧೂತಾದೇವಿ—

ಮುಟ್ಟು || ರಾಗ || ಮಾಂಡ್ || ತಾಳ ||

ದೈವೇಚ್ಛೆಯಂ ಕಾಂಬರಾರ್ |

ನಾಪೈಸಲೇ ಪುಣ್ಯಹೀನರು ||ಪ||

ಆಸೆಯೊಳನ್ಯರ ವಸ್ತುವನಾಂತೂ ಮೋಸಗೈವರೇ ||

ಲೇಸಾಗದೆಂಬರೆಲ್ಲರೂ | ನಾಪೈಸಲೇ ಪುಣ್ಯಹೀನರು ||೧||

(ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು) ರದನಿಕೆ, ಬಡತನದಿಂದ ; ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಡವೆಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಈ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲಾ (ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು) ಆಹಾ ! ದೈವವೆ, ನಮಗಿಂತಹ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಯಾ ? ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು ; ಒಂದುವೇಳೆ ನಾನಿದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಆರ್ಯಪುತ್ರನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ? ಮೈತ್ರೇಯನೆ,

ವಿದೂಷಕ—(ಬಂದು) ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ, ಮತ್ತೇನು ?

ಧೂತಾದೇವಿ--ನಾನು ರತ್ನಪಟ್ಟಿವ್ರತೋಪಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೆನು. ಅದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹಾರವನ್ನು ದಾನಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಯ ; ಈ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ.

ವಿದೂಷಕ--(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನಾನು ಹೋಗಿ ಮಿತ್ರನಾದ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು.

ಧೂತಾದೇವಿ--ನಾನು ಲಜ್ಜೆಪಡುವಹಾಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಡ. (ಎಂದು ಹೋಗುವಳು.)

ವಿದೂಷಕ--ಆಹಾ ! ಈಕೆ ಎಂತಹ ಮಹಾತ್ಮಳು !

ಚಾರುದತ್ತ--ಮೈತ್ರೇಯನೇಕೆ ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೈತ್ರೇಯ, ಮೈತ್ರೇಯ.

ವಿದೂಷಕ--ಬಂದೆ, ಈ ಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ (ಕೊಡುವನು)

ಚಾರುದತ್ತ--(ನೋಡಿ) ಏನಿದು ?

ವಿದೂಷಕ--ಇದು ನಿನಗೆ ಅನುಗುಣಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯು ದೊರೆತಿರುವುದರ ಫಲ.

ಚಾರುದತ್ತ--ಏನು ! ದೇವಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆಯುಂಟಾಯಿತೆ ? ಈಗಲೇಗೆ ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದರಿದ್ರನಾದೆನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸ್ಮಿದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಜೀವಿಸುವನು ಪುರುಷನಾದರೂ ಸ್ಮಿಯೇ ಸರಿ : ಅಥವಾ ನಾನು ದರಿದ್ರನಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ,

ಕಂದ || ಸಿರಿಯಂ ಪರಿಗಣಿಸದ ಸತಿ |

ವರಮಿತ್ರಂ ಕಷ್ಟಮೆಣಿಸದಂ ನಿನ್ನನ್ನಂ ||

ಸುರುಚಿರ ಸತ್ಯವ್ರತಮುಂ |

ದರಿದ್ರನಾದಂಗದಂತು ಕರವಶಮಕ್ಕುಂ ||

ಮೈತ್ರೇಯನೇ, ಈ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ನೀನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಒಡವೆಯ ಗಂಟನ್ನು ನಮ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತುಬಿಟ್ಟಿವು. ಅದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಈ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಾರೆಂದು ಚಾರುದತ್ತನು ಹೇಳಿರುವನು--ಎಂದು ಆ ವಸಂತಸೇನೆಗೆ ಹೇಳಿ, ಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಾ.

ವಿದೂಷಕ—ತಂದುದಲ್ಲ, ಉಂಡುದಲ್ಲ ನ್ನಲ್ವ ಬೆಲೆಯದು. ಅದೂ ಕಳ್ಳರು ಕದ್ದುಕೊಂಡುಹೋದುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಈ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದೆಂದರೇನು ? ಬೇಡಬೇಡ.

ಚಾರುದತ್ತ—ಅಯ್ಯಾ, ಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಡ. ಇದನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಒಡವೆಗೋಸ್ಕರವಲ್ಲ. ಅವಳು ಯಾವ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳೋ ಅ ನಂಬಿಕೆಗಾಗಿ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಒಡವೆಯನ್ನು ವಸಂತಸೇನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದರೆ ನರಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿದೆ.

ವಿದೂಷಕ—ಅಪ್ಪಣಿಯ ಪ್ರಕಾರ. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು.)

ಇದು

ಸಂಧಿಭೇದಮೆಂಬ ಮೂರನೆಯಂಕಂ.

ನಾಲ್ಕನೆಯಂಕಂ

(ವಸಂತಸೇನೆ ಮದನಿಕೆಯೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು.)
ವಸಂತಸೇನೆ—

|| ರಾಗ || || ತಾಳ ||

ರಾಜಿಪನೀ ಪ್ರಾಣಾಧಾರಾ | ಮನೋಹಾರಾ | ಸದಾಸೌಮ್ಯಾ
ಕಾರಾ | ವನೇಜಾಸ್ಮಾಧಾರಾ | ಮನೋಹಾರಾ || ಅ ||
ನಿತ್ಯಾನಂದಯುತಾ | ನಿರುಪಾಧಿಕ ಚರಿತಾ | ಸುರುಚಿರ ಸುಗು
ಣಯುತಾ | ಸುಂದರತಾ | ಪ್ರಖ್ಯಾತಾ || ಗ ||

ಸಖಿ, ಮದನಿಕೆ, ಚಾರುದತ್ತನ ಈ ಭಾವಚಿತ್ರವು ಏಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿರು
ವುದು !

ಮದನಿಕೆ—ಬಲು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದೆಂದು ನೀನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದೆ ?

ಮದನಿಕೆ—ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೀನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದ
ರಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಸೂಳೆಗೆರಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳು
ವೆಯೋ ?

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯ, ಇದೇನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವೆ ! ಸೂಳೆಗೆರಿಯಲ್ಲಿ
ರತಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ ಸುಳ್ಳಾಡುವರೆ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಮದನಿಕೆ, ಅನೇಕ ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ
ಸೂಳೆಯರಿಗೆ ಸುಳ್ಳಾಡುವುದೂ, ಮೋಸಮಾಡುವುದೂ ತಮಗೆ ತಾವೇ
ಬರುವುವು.

ಚೇಟಿ—(ಬಂದು) ಆರ್ಯ, ರಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಹೊರಡ
ಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟಿರುವಳು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಏನು ! ಅರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನು ಕಳುಹಿಸಿರುವನೋ

ಚೇಟಿ—ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಹತ್ತುನಾವಿರ ವರಹಗಳೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಅವನಾರು ?

ಚೇಟಿ—ಸಾಜಶಾಲಕನಾದ ಶಕಾರನಿರುವನಷ್ಟೆ ? ಅವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—(ಕೋಪದಿಂದ) ಚಿಃ ! ಚಿಃ ! ಹೋಗು. ನನ್ನಿ ದಿ ರಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಡ. ಪುನಃ ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನಾಡಿಬಿಡಬಾರದೆ ನಾನು ಸುಮ್ಮ ನಿರುವೆವಲ್ಲ.

ಚೇಟಿ—ಆರ್ಯೆ, ಕ್ಷಮಿಸು ಕ್ಷಮಿಸು. ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಸಿದೆನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಅವಳ ಅಜ್ಜಿಗಾಗಿಯೇ ನಾನು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂ ಡುದು.

ಚೇಟಿ—ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ನಾನು ಏನೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿ ಸಲಿ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ನಾನು ಬದುಕಿರಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ ನಿನಗಿದ್ದರೆ ಪುನಃ ಹೀಗೆ ಅಜ್ಜಾಪಿಸಬೇಡವೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸು.

ಚೇಟಿ—ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ. (ಎಂದು ಹೋಗುವಳು.)

ವಸಂತಸೇನೆ—ಮದನಿಕೆ, ಈ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ನನ್ನ ಶಯ್ಯಾಗೃಹದಲ್ಲರಿಸಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬೀನಣಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.

ಮದನಿಕೆ—ಅಪ್ಪಣೆ. (ಎಂದು ಹೋಗುವಳು.)

ವಸಂತಸೇನೆ—(ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು)

ರಾಗ || ಜುಂಜೋಟಿ |

ಸುಮಶರನೇ ನಿನಗೇ ಸಾಸವೇಪಾಪಿ || ಪ ||

ಕಾಂತನವಿರಹದಿ | ಚಿಂತಿಸುತಾಯಿ | ಭ್ರಾಂತಳಾದೀ ನಾರಿ

ಯಲ್ಲ | ಪಂತವ | ನಾಂತುನೀ | ಕಂತುವೇ | ಇಂತು ಬಾಧಿವೇ || ೧ ||

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೃದಯವ | ನೋಯಿಪುದೇನದು | ತೋಯಜಾಸ್ತ

ಧಾರೆಯಿಂದ | ಸಾಯದೇ | ನೋಯದೇ | ಮಾಯದೇ | ನೀಯದೆಯಾಂತು || ೨ ||

ಶರ್ಮಿಳಕ—(ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಆ ಮದನಿಕೆ ಗೋಸ್ಕರ ನೆನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ಇದೇ ಆ ವಸಂತಸೇನೆಯ ಮನೆ. ಇವಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದನಿಕೆ ಎಲ್ಲರುವಳೋ ಕಾಣಿಸಲಾ.

(ಮದನಿಕೆಯು ಬೀಸಣಿಗೆಯನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವಳು)

ಶರ್ಮಿಳಕ—ಇಡೊ, ಮದನಿಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವಳು.

ಮದನಿಕೆ—(ನೋಡಿ) ಏನು ಶರ್ಮಿಳಕನೋ ? ಎಲ್ಲಂದ ಬಂದೆ ?

ಶರ್ಮಿಳಕ—ಹೇಳುವೆನು. (ಇಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ನೋಡುವರು).

ವಸಂತಸೇನೆ—ಏಕೋ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಮದನಿಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲದ್ದಾಳು ? (ಗವಾಕ್ಷವನ್ನು ತೆರೆದುನೋಡಿ) ಅತಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಳು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಪುರುಷನು ಇವಳ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿರಬಹುದು ; ಸುಖವಾಗಿರಲಿ. ನಾವು ಯಾರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೂ ಭಂಗಮಾಡಬಾರದು.

ಮದನಿಕೆ—ಶರ್ಮಿಳಕನೆ, ಹೇಳು ಹೇಳು.

ಶರ್ಮಿಳಕ—(ಭಯದಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುವನು.)

ಮದನಿಕೆ—ನೀನೇತಕ್ಕೆ ಭಯಪಡುವೆ ?

ಶರ್ಮಿಳಕ—ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಒಂದು ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಯಾರು ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ ?

ಮದನಿಕೆ—ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಏನೋ ರಹಸ್ಯವಂತೆ. ನಾನೇಕೆ ಕೇಳಲಿ ?

ಶರ್ಮಿಳಕ—ಮದನಿಕೆ, ನೀನು ವಸಂತಸೇನೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಆಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಳೆ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಇದೇನೋ ನನ್ನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಗವಾಕ್ಷದಲ್ಲ, ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಂತು ಕೇಳುವೆನು.

ಮದನಿಕೆ—ಶರ್ಮಿಳಕ, ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವೆಯಾ—ಎಂದು ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೆ,

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಂದರೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡದಿದ್ದರೂ ಬಿಡುವೆನೆಂದು ಆಕೆ ಹೇಳಿಯಾಳು. ಅದು ಸರಿ ; ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಷ್ಟು ಹಣ ನಿನಗೆಲ್ಲ ಬಂತು ?

ಶರ್ಟ್‌ಗಳಕ—ನಿನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೇಮವಿರುವುದು. ಕೊಡಬೇಕಾದ ಹಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ನೆನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ತುಂಬಾ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಈತನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬಹು ಸೌಮ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಸಾಹಸಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದು.

ಮದನಿಕೆ—ಸ್ತ್ರೀಗೋಸ್ಕರ ಎರಡನ್ನೂ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡೆಯಲ್ಲಾ.

ಶರ್ಟ್‌ಗಳಕ—ಆವಾವುದನ್ನು ?

ಮದನಿಕೆ—ಶರೀರವನ್ನೂ, ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ.

ಶರ್ಟ್‌ಗಳಕ—ಮೂಢಳೆ, ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಸಾಹಸ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ದ್ರವ್ಯ ಹೇಗೆ ಲಭಿಸಿತು ?

ಮದನಿಕೆ—ನೀನು ಇದುವರೆಗೂ ಬಹಳ ಯಶೋವಂತನಾಗಿದ್ದೆ. ಈಗ ನನಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ಬಹಳ ಅನಂಗತವು.

ಶರ್ಟ್‌ಗಳಕ—ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ. ನಾನು ಒಡವೆಯಾಸೆಯಿಂದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಆಸೆಪಟ್ಟವನಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಿದ್ದ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕದ್ದು ಕೊಂಡು ಅವರಿಗೊಂದು ಅಪಾಯವನ್ನು ಬಗೆದವನಲ್ಲ. ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ಪರಿಜ್ಞಾನವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಅಳತೆಕೊಟ್ಟು ಮಾಡಿಸಿರುವಂತೆ ಸರಿಯಾಗಿರುವ ಈ ಆಭರಣವನ್ನು ನನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನೀನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಯಾರಿಗೂ ತೋರಿಸದಂತೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು—ಎಂದು ಆ ವಸಂತಸೇನೆಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸು.

ಮದನಿಕೆ—ಇದೇನು ? ಗುಟ್ಟಾಗಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ಹೇಳುವೆ ? ಎಲ್ಲ ಕೊಡು, ನೋಡೋಣ.

ಶರ್ಮಕ—ಇದೊ, ತೆಗೆದುಕೊ. (ಭಯದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ನೋಡುತ್ತ ಕೊಡುವನು.)

ಮದನಿಕೆ—(ನೋಡಿ) ಈ ಒಡವೆಯನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲೋ ನೋಡಿದ ಹಾಗಿದೆ. ಇದು ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿತು ?

ಶರ್ಮಕ—ಅದೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೇಕೆ ? ತೆಗೆದುಕೊ.

ಮದನಿಕೆ—(ಕೋಪದಿಂದ) ಇಷ್ಟು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಬಳಿಕ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ?

ಶರ್ಮಕ—ನಿನ್ನೊಡನೆ ವಂಚನೆಯೇನು. ನಾನು ಒಡವೆ ತಂದ ಮನೆಯು ಚಾರುದತ್ತನದೆಂದು ಮರುದಿನ ಕೇಳಿದೆನು.

(ವಸಂತಸೇನೆಯೂ, ಮದನಿಕೆಯೂ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದುವರು.)

ಶರ್ಮಕ—ಮದನಿಕೆ, ಸಂತೈಸಿಕೊ, ಸಂತೈಸಿಕೊ. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾನು ಇಷ್ಟು ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ಅಯ್ಯೋ ಪ್ರಾಣ ! ನನಗೋಸ್ಕರ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟೆಯಾ ? ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕನಿಕರತೋರದೆ, ನೀನು ಹೀಗೆ ವಿಷಾದಪಡಬಹುದೆ ?

ಮದನಿಕೆ—ಅಲ್ಲ ಯಾರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ?

ಶರ್ಮಕ—ಈ ಶರ್ಮಕನು ಭಯಪಟ್ಟವರನ್ನೂ, ಮಲಗಿರುವವರನ್ನೂ, ಎಂದಿಗೂ ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕವನಲ್ಲ.

ಮದನಿಕೆ—ನಿಶ್ಚಯವೋ ?

ಶರ್ಮಕ—ನಿಶ್ಚಯ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆಹಾ ! ಈಗ ನಾನು ಬದುಕಿದೆನು.

ಮದನಿಕೆ—ಸಂತೋಷ, ಸಂತೋಷ.

ಶರ್ಮಕ—ಸತ್ತುಲಿಪ್ರಸೂತನಾದ ನಾನು ನಿನಗೋಸ್ಕರವೇ ಇಂತಹ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂತೋಷಪಡದೆ ಯಾರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಎಂದು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವೆಯಲ್ಲಾ. ಆಹ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನಂಬಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ—

ಕಂ|| ಜಲಧಿತರಂಗದವೋರ' ಚಂ |

ಚರೆಯರ' ಬಹುಕಪಟಹೃದಯೆಯರ' ಕಾಮಿನಿಯರ' ||

ಸೆಳೆದೈದೆ ಪುರುಷನರ್ಥಮು ||

ನಲತಿಗೆಯಂ ಹಿಂಡಿ ಬಸುಡುವಂತಿರೆ ಕಳೆವರ' |

ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋಕ || ಸ್ತ್ರೀಷು ನರಾಗಃ ಕಾರ್ಯೋರಕ್ತಂ ಪುರುಷಂ ಸ್ತ್ರಿಯಃಪರಿಭವಂತಿ |

ರಕ್ತೈವಹಿ ರಂತವ್ಯಾ ವಿರಕ್ತಭಾವಾತುಹಾತವ್ಯಾ ||

ಎಂದು ಕವಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ ನೀತಿಯು ನನಗೆ ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. (ಕೋಪದಿಂದ) ಆಹಾ! ದುರಾತ್ಮನೆ, ಚಾರುದತ್ತನೆ, ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ ಕೃತ್ರಿಮವೇ ಸರಿ ; ಇರಲಿ. ನಿನಗೆ ತಕ್ಕುದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. (ಎಂದು ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುವನು).

ಮದನಿಕೆ--(ಶರ್ಮಿಳಕನನ್ನು ಹಿಡಿದು) ಯಾವುದೂ ತಿಳಿಯದೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಏಕೆ ಕೋಪಮಾಡುವೆ ?

ಶರ್ಮಿಳಕ--ಅದೇನು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವುದು ?

ಮದನಿಕೆ--ಏನೆ ? ಈ ಒಡವೆಯು ವಸಂತಸೇನೆಯದೆಂಬ ನಂಗತಿ.

ಶರ್ಮಿಳಕ--ಅದು ಹೇಗೆ ?

ಮದನಿಕೆ--ಈ ಒಡವೆಯನ್ನು ವಸಂತಸೇನೆಯು ಚಾರುದತ್ತನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು.

ಶರ್ಮಿಳಕ--ಅಯ್ಯೋ ! ನಾನು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ಬಹಳ ಅಸಂಗತವಾಯಿತು.

ವಸಂತಸೇನೆ--ಇವನೂ ಸಂತಾಪಪಡುವಂತಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನು.

ಶರ್ಮಿಳಕ--ವಿಾರಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಈಗ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ? ಹೇಳು.

ಮದನಿಕೆ--ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲ ನೀನೇ ಪಂಡಿತನು. ನೀನೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಶರ್ಮಿಳಕ--ಹಾಗಲ್ಲ, ಕೇಳು ; ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಪಂಡಿತೆಯರು. ಪುರುಷರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಪಾಂಡಿತ್ಯವುಂಟಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಮದನಿಕೆ—ಶರ್ಮಿಳಕ, ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವೆಯಾದರೆ ಈ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು.

ಶರ್ಮಿಳಕ—ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದಾದರೆ ಚಾರುದತ್ತನು ನ್ಯಾಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವನು.

ಮದನಿಕೆ—ಎಂದಿಗಾದರೂ ಚಂದ್ರನಿಂದ ಬಿಸಿಲು ಹುಟ್ಟುವುದುಂಟೆ? ವಸಂತಸೇನಿ—ಭಾಪು! ಮದನಿಕೆ, ಭಾಪು! ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಶರ್ಮಿಳಕ—ಮದನಿಕೆ, ನಾನು ದೊರೆಗೂ ಹೆದರತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಚಾರುದತ್ತನ ಮನೆಯಲ್ಲೆಯೇ ಕದ್ದುತಂದು, ಮತ್ತೆ ಆತನ ಕೈಗೆ ಕೊಡುವುದೆಂದರೆ ನನ್ನಿಂದಾಗದು. ಮತ್ತೊಂದುಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸು.

ಮದನಿಕೆ—ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಚಾರುದತ್ತನ ಕಡೆಯವನು. ಈ ಒಡವೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟುದಾರೆಂದು ಆತನೇ ಕಳುಹಿಸಿರುವನು— ಎಂದು ಹೇಳಿ, ವಸಂತಸೇನಿಗೆ ಕೊಡು.

ಶರ್ಮಿಳಕ—ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಏನು ಫಲ ?

ಮದನಿಕೆ—ಏನೇ ? ನೀನು ಕಳ್ಳನೆಂಬ ಅಪವಾದ ತಪ್ಪುವುದು. ಚಾರುದತ್ತನೂ ಬುಣಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಒಡವೆಯವರಿಗೇ ಒಡವೆ ಸೇರುವುದು.

ಶರ್ಮಿಳಕ—ಮದನಿಕೆ, ಒಳ್ಳೆಯುಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಬದುಕಿದೆನು.

ಮದನಿಕೆ—ಆದರೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿರು. ನಾನು ಹೋಗಿ ನೀನು ಬಂದಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಸಂತಸೇನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಬರುವೆನು.

ಶರ್ಮಿಳಕ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ.

ಮದನಿಕೆ—(ವಸಂತಸೇನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ) ಆರ್ಯ, ಚಾರುದತ್ತನು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನಿ—ಆತನೇ ಕಳುಹಿಸಿರುವನೆಂದು ನೀನು ಹೇಗೆ ಬಲ್ಲೆ ?

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರನ್ನು ನಾನು ಕಾಣಿನೆ ?

ವಸಂತಸೇನಿ—(ತಲೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಾ ನಕ್ಕು) ಯುಕ್ತ, ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ. (ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಇಳಿಯುವಳು.)

ಮದನಿಕೆ—ಅಪ್ಪಣಿಯ ಪ್ರಕಾರ (ಎಂದು ಹೋಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವಳು.)

ಶರ್ಮಿಳಕೆ—ಆರ್ಯ, ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆರ್ಯನೆ, ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು, ಬಾ, ಕುಳಿತುಕೊ.

ಶರ್ಮಿಳಕೆ—ಮನೆಯ ಬಹಳ ಶಿಥಿಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ನೀನೇ ತೆಗೆದುಕೊ—ಎಂದು ಆರೈಚಾರುದತ್ತನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಒಡವೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ. (ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಮದನಿಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು) ಇನ್ನು ಹೋಗುವೆನು. (ಎಂದು ಹೊರಡುವನು.)

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆರೈನೆ, ನಿಲ್ಲನಿಲ್ಲ. ಆರೈಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದು ಒಂದು ಮಾತಿದೆ.

ಶರ್ಮಿಳಕೆ—(ಸ್ವಗತ) ಮತ್ತೆ ಇದೇನು ಗ್ರಹಚಾರ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಅದೇನು ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಮದನಿಕೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸು.

ಶರ್ಮಿಳಕೆ—ಹಾಗೆಂದರೆನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು.

ಶರ್ಮಿಳಕೆ—ಅದು ಹೇಗೆ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಈ ಒಡವೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟವನಿಗೆ ಮದನಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಚಾರುದತ್ತನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದನು. ಈಗ ಆತನೇ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ತಿಳಿದು ಈಕೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸು.

ಶರ್ಮಿಳಕೆ—(ಸ್ವಗತ) ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಈಕೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು ? (ಪ್ರಕಾಶ) ಭಾಪು ! ಆರೈಚಾರುದತ್ತನೇ, ಭಾಪು !

ವಸಂತಸೇನೆ—ಮದನಿಕೆ, ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಈತನೊಡನೆ ಹೋಗು. ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆಯೋ ?

ಮದನಿಕೆ—ಆರ್ಯ, ನಾನು ಹೋಗಿಬರಲಿ ? (ನಮಸ್ಕರಿಸುವಳು.)

ವಸಂತಸೇನೆ—ಮದನಿಕೆ. ಏಳು ಏಳು, ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾದುದರಿಂದ ಈಗ ನಾನೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅತನೊಡನೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತು. ನನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀನು ಪದೇಪದೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರು. (ವಸಂತಸೇನೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಳು.)

ಶರ್ಮಕ--ವಸಂತಸೇನೆಯೆ, ನನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. (ಮದನಿಕೆ ಯೊಡನೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊರಡಲು ಯತ್ನಿಸುವನು.)

ತೆರೆಯಲ್ಲಿ--ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿ, ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರ್ಯಕನೆಂಬ ಗೋಲರ ಹುಡುಗನಿಗೆ ದೊರೆತನವಾಗುವುದೆಂದು ಸಿದ್ಧನು ಹೇಳಿದ್ದ ಮಾತಿಗೆ ಭಯ ಪಟ್ಟು, ದೊರೆಯಾದ ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಆರ್ಯಕ ನನ್ನು ಹಿಡಿದುತರಿಸಿ, ಸೆೆಯಲ್ಲಿಡಿಸಿರುವನು. ಅದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಇರಬೇಕೆಂದು ಶಕಾರನು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನು.

ಶರ್ಮಕ--(ಕೇಳಿ) ಏನು ! ನನಗೆ ಪರಮಮಿತ್ರನಾದ ಆರ್ಯಕನನ್ನು ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನು ಸೆೆಯಲ್ಲಿಡಿಸಿರುವನೆ ? ಅಯ್ಯೋ ! ಕಷ್ಟಕಷ್ಟ. ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಆರ್ಯಕನನ್ನು ಬಿಡಿಸೋಣವೆಂದರೆ ಈ ಸಂಸಾರ ಬೇರೆ ಒಂದು ಗಂಟು ಬಿದ್ದಿತು ; ಅಥವಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯೂ, ಮಿತ್ರನೂ, ಇವರಡು ವಸ್ತುಗಳೇ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರಗಳು. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಈ ಆರ್ಯಕನನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ನನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಹೋಗಿ ಬಿಡಿಸುವೆನು. (ರಥದಿಂದಿಳಿಯುವನು.)

ಮದನಿಕೆ--(ಕಣ್ಣೀರುಹಾಕುತ್ತ, ಕೈಮುಗಿದು) ಆರ್ಯನೆ, ನನ್ನನ್ನು ಗುರುಜನಗಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸು.

ಶರ್ಮಕ--ಭಾಪು ! ಪ್ರಿಯೆ, ಭಾಪು ! ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ನೀನೂ ಹೇಳಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಾದ ರೇಭಲನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವೆನು.

ಮದನಿಕೆ--ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ನೀನುಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕ ನಾಗಿರು.

ಶರ್ಮಕ--ಈಗ ನಾನು ಪಾಲಕನ ಜ್ಞಾತಿಗಳನ್ನೂ ವಿಟರನ್ನೂ

ಇನ್ನೂ ತುಂಟರಾಗಿರತಕ್ಕವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿ, ಪಾಲಕನನ್ನು ಅವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದ್ವೇಷಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಮಿತ್ರನಾದ ಅರೈಕನನ್ನು ಬಿಡಿಸುವೆನು. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು).

ಚೇಟಿ—(ಬಂದು) ಆರ್ಯ, ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನ ಸಮೀಪದಿಂದ ಮೈತ್ರೇಯನು ಬಂದಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಎಲಾ, ಇದು ಸುದಿವಸ; ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.

ಚೇಟಿ—ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ. (ಹೋಗಿ ಕರೆತರುವಳು).

ವಿದೂಷಕ—(ಬಂದು) ಪೂಜ್ಯಳೆ, ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಓಹೋ! ಮೈತ್ರೇಯನು ಬಂದನು! (ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಎದ್ದು) ಮೈತ್ರೇಯನೇ, ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವೆ? ಈ ಪೀಠದವೇಳಿ ಕುಳಿತುಕೊ.

ವಿದೂಷಕ—ಒಳ್ಳೆಯದು. (ಇಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವರು).

ವಸಂತಸೇನೆ—ಮೈತ್ರೇಯನೇ, ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ಕುಶಲವೆ?

ವಿದೂಷಕ—ಕುಶಲವಾಗಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ಬಂದುದೇಕೆ?

ವಿದೂಷಕ—ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಡವೆಯನ್ನು ಜೂಜಾಡಿ ಸೋತುಬಿಟ್ಟೆವು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜೂಜುಗಾರನು ಎಲ್ಲೋ ಹೋದನು. ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಚೇಟಿ—ಆರ್ಯ, ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯವೇ ಪುಣ್ಯ. ಆರ್ಯಚಾರುದತ್ತನು ಜೂಜುಗಾರನಾದನಂತೆ.

ವಸಂತಸೇನೆ—(ಸ್ವಗತ) ಇವನಲ್ಲವೆ ಮಹಾನುಭಾವನು, ನಂಬಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕವನು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಆತನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೇಮ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಆಮೇಲೆ?

ವಿದೂಷಕ—ಅದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಈ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ—ಎಂದು ಅರೈಚಾರುದತ್ತನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಈತನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವನಲ್ಲ! ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಈಗಲೇ ಈ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲೇ ? ಅಥವಾ ಬೇಡ. ಏಕೆ ತೋರಿಸ ಬೇಕು ?

ವಿದೂಷಕ—ಏನು ! ಈ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ನೀನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ.

ವಸಂತಸೇನಿ—(ನಕ್ಕು, ಸಖಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ) ಮೈತ್ರೇಯನೇ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಏನು ? (ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ಪ್ರದೋಷ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಾನು ಬರುವೆನೆಂದು ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ದ್ಯೂತಕರನಾದ ಆ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ತಿಳಿಸು.

ವಿದೂಷಕ—(ಸ್ವಗತ) ಇವಳಿಗೆ ಈ ರತ್ನಹಾರ ನಾಲದೇನೋ ? ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲ ಬಂದು ಪುನಃ ಏನನ್ನೋ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದಿರುವಂತಿದೆ. ಇವರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಮೇಲೆ ಸರಿ ತಲೆಯೆತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಆರ್ಯ, ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಹೇಳುವೆನು. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು.)

ವಸಂತಸೇನಿ—ಏಲಾ, ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ. ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ.

ಚೇಟಿ—ಆರ್ಯ, ನೋಡುನೋಡು ! ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಘೋದಯವಾಗಿರುವುದು !

ವಸಂತಸೇನಿ—

ಕಂದ || ಉದಯಿಕ ಮೇಘಾವಳಿ ನಿಶೆ

ಯೊದವುಗೆ ಮೇಣು ಕರೆಗೆ ಬಿರುಮಳೆಯಾಗಳೆ ||

ಅದನೆನಸುಂ ಪರಿಗಣಿಸದು

ಹೃದಯಂ ದಯಿತಾಭಿಮುಖತೆಯಾಂತಿರ್ಪುದರಿಂ ||

ಅದುದರಿಂದ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬಾ.

(ಎಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಹೋಗುವರು.)

ಇದು

ಮದನಿಕಾಶರ್ವಿಗಳಕಮಂಟ ನಾಲ್ಕನೆಯಂಕಂ

ಐದನೆಯಂಕಂ

— — —

ವಿದೂಷಕ—(ಬಂದು) ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ ! ಸೂಳೆಯರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಬಿಪುಣ ತನ ! ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವೆನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಮತ್ತಿನಹಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಇನ್ನೇನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೇಡ. ಮೈತ್ರೆಯನೆ, ಬಂದೆಯಾ ? ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಎಂದು ಕೂಡಾ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ? ಇರಲಿ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವಿರುವವರೆಗೂ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ವಂಚನೆ ಮಾಡದೆ ಇರುವ ವರ್ತಕನೂ, ಕಳೆದೆ ಇರುವ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನೂ, ದಾತ್ಯತ್ವವುಳ್ಳ ಸೂಳೆಯೂ—ದುರ್ಲಭವೆಂಬ ಲೋಕೋಕ್ತಿಯು ನಿಶ್ಚಯವೇ ಸರಿ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ಹೋಗಿ, ಆ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಅವನು ಸೂಳೆಯರ ಸುದ್ದಿಗೇ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. (ಮುಂದೆ ನೋಡಿ) ಇದೋ, ನನ್ನ ಮಿತ್ರನು ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಇತ್ತಲಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಿರುವನು, (ಸವಿಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ) ಮಿತ್ರನೆ, ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ.

ಚಾರುದತ್ತ—ಮಿತ್ರನೆ, ಸುಖವಾಗಿ ಬಂದೆಯಾ ? ಬಾ, ನೀನು ಹೋಗಿದ್ದ ಕೆಲಸವೇನಾಯಿತು ?

ವಿದೂಷಕ—ಆಗುವುದೇನು ? ಹಾಳಾಗಿಯೇ ಹೋಯಿತು !

ಚಾರುದತ್ತ—ಏನು ? ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೋ ?

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯೋ ! ಅಯ್ಯೋ ! ನಾವು ಅಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವಂತರೇ ? ಕೈಮುಗಿದು—ದಮ್ಮಯ್ಯ ! ದಮ್ಮಯ್ಯ ! ಎಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಮತ್ತೇಕೆ ಹಾಳಾಗಿಹೋಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ?

ವಿದೂಷಕ—ಹೇಗೆ ಹಾಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೀನೇ ಹೇಳು. ನಾವು ತಿಂದುದಲ್ಲ. ಉಂಡುದಲ್ಲ. ಕಳ್ಳನು ಕದ್ದುಕೊಂಡುಹೋದುದು. ಅದೂ

ಸ್ವಲ್ಪ ಕ್ರಯಬಾಳತಕ್ಕದು. ಅಂತಹ ಒಡವೆಗೆ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಹಾಳಾಗಿತಾನೆ ಹೋಯಿತು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಮಿತ್ರನೇ, ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಯಾವ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಳೋ ಆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೊಟ್ಟು ದು.

ವಿದೂಷಕ--ನನಗೆ ದುಃಖಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದೇ ಅಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಿರುವುದು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಆದೇನು ?

ವಿದೂಷಕ--ಅದೇನೋ ತನ್ನ ಸಖಿಯೊಡನೆ ಸನ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಬಾಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿರಳು. ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಅದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಕಾಲನ್ನಾದರೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಈ ಹಾಳುಸೂಳೆಯರ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡು. ಸೂಳೆಯರು ಪಾವರಕ್ಕೆಯಲ್ಲ ನಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಚೆಯಂತೆ ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ತೆಗೆಯುವರು ; ಅಲ್ಲದೆ ಸೂಳೆ, ಶಾನುಭಾಗ, ಅನೆ, ಭಿಕ್ಷು, ಕತ್ತೆ--ಇವುಗಳಿದ್ದ ಕಡೆ ದುಷ್ಟರೂ ಕೂಡ ಸುಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಮಿತ್ರನೇ, ಸೂಳೆಯರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಿಡು-ಎಂದು ನೀನೇನೂ ಹೇಳಿಕೆಲಸವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಅದನ್ನು ಬಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.

ವಿದೂಷಕ--ಅಯ್ಯಾ, ಈ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವೆನೆಂದು ಅವನಂತನೇನೆ ಹೇಳಿರುವಳು. ಈಗ ನೀನು ಕೊಟ್ಟುಕಳುಹಿಸಿರುವ ರತ್ನಾವಳಿ ಸಾಲದೆ ಇನ್ನೂ ಏನನ್ನೋ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿಬರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಚಾರುದತ್ತ--ಬರಲಿ, ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಬಂದು ಹೋಗಲಿ.

ಕುಂಭಿಲಕ--(ಬಂದು) ವನಂತನೇನೆಯು ತಾನು ಬಂದಿರುವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಆರ್ಯಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ತಿಳಿಸೆಂದು ನನಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದಳು. ಇದೋ, ಚಾರುದತ್ತನು ದುಷ್ಟನಾದ ಈ ಬಾಲಕನೊಡನೆ ಇಲ್ಲೇ

ಇರುವನು. ಒಳ್ಳೆಯದು, ಈ ದುಷ್ಟನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವೆನು. (ವಿದೂಷಕನ ಮೇಲೆ ಮಣ್ಣು ಹೆಂಚೆಯನ್ನು ಬೀಸುವನು.)

ವಿದೂಷಕ—ಬೇಲಿಯೊಳಗಿರುವ ದೇಲದಮರಕ್ಕೆ ಬೀರುವಂತೆ, ನನ್ನಮೇಲೆ ಯಾವನೋ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬೀರುವನು.

ಚಾರುದತ್ತ—(ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಲೋವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಣ್ಣು ಹೆಂಚೆಗಳನ್ನು ಪಾರಿವಾಳದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕೆಡಹಿರಬಹುದು.

ವಿದೂಷಕ—ಎಲೆ ಪಾರಿವಾಳದ ಹಕ್ಕಿಯೇ. ಈಗ ನೋಡು. ಈ ದಂಡಕಾಪ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ಮಾವಿನಕಣ್ಣನ್ನು ಕೆಡಹುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳಿಸುವೆನು. (ಎಂದು ದಂಡಕಾಪ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓಡುವನು.)

ಚಾರುದತ್ತ—(ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು) ಮಿತ್ರನೇ, ಬೇಡಬೇಡ. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ! ಅದೇನು ಮಾಡೀತು.

ಕುಂಭೀಲಕ—ಪಾರಿವಾಳದ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ನೋಡುವನೇ ಹೊರತು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇರಲಿ. ಮತ್ತೊಂದು ಮಣ್ಣು ಹೆಂಚೆಯನ್ನು ಹಾಕುವೆನು. (ಎಂದು ಪುನಃ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಂಚೆಯನ್ನು ಬೀಸುವನು).

ವಿದೂಷಕ—(ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ) ಏನು ಕುಂಭೀಲಕನೋ? (ಕದವನ್ನು ತೆರೆದು) ಎಲೋ, ಕುಂಭೀಲಕ, ಬಾ. ಕುಳಿತುಕೊ.

ಕುಂಭೀಲಕ—ಆರ್ಯನೇ, ವಂದಿಸುವೆನು.

ವಿದೂಷಕ—ಎಲೋ, ಮೋಡ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಂದ ಬಂದೆ?

ಕುಂಭೀಲಕ—ಅವಳು.

ವಿದೂಷಕ—ಯಾರವಳು?

ಕುಂಭೀಲಕ—ಅವಳು.

ವಿದೂಷಕ—ನೀನು ಸುಮ್ಮನೆ ಅವಳು ಅವಳು-ಎನ್ನುವೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳು.

ಕುಂಭೀಲಕ—(ಸ್ವಗತ) ಇರಲಿ, ಹೀಗೆ ಹೇಳುವೆನು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಎಲೈ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.

ವಿದೂಷಕ—ನಾನು ನಿನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕಾಲನ್ನಿಡುವೆನು.
ಕುಂಭೀಲಕ—ಇರಲಿ, ಮಾವಿನಮರಗಳು ಚಿಗುರುವ ಕಾಲವಾ
ವುದು ?

ವಿದೂಷಕ—ಎಲೋ, ನನಗೆ ತಿಳಿಯದೋ ? ಗ್ರೀಷ್ಮೆ.

ಕುಂಭೀಲಕ—(ನಗುತ್ತ) ಆಃ ! ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ !

ವಿದೂಷಕ—(ಸ್ವಗತ) ಅದಲ್ಲವಂತೆ. ನಾನು ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ !
(ಯೋಚಿಸಿ, ಪ್ರಕಾಶ) ಎಲೋ, ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳು. (ಚಾರುದತ್ತನ ಸವಾ
ಪಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಮಾವಿನ ಮರಗಳು ಚಿಗುರುವ ಕಾಲವಾವುದು ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಮೂರ್ಖನೇ, ವಸಂತ.

ವಿದೂಷಕ—(ಕುಂಭೀಲಕನನ್ನು ಕುರಿತು) ‘ಮೂರ್ಖನೇ,
ವಸಂತ.’

ಕುಂಭೀಲಕ—ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯೋ ! ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು
ಕೊಡುವೆನು. ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣೆಮಾಡುವುದು ಯಾವುದು ?
ವಿದೂಷಕ—ಎಲೋ, ದಾರಿ.

ಕುಂಭೀಲಕ—(ನಗುತ್ತ) ಅಯ್ಯೋ, ಮಂಕೆ, ಅದಲ್ಲ.

ವಿದೂಷಕ—(ಸ್ವಗತ) ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಶಯಬಂತಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯದು,
ಪುನಃ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನೇ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. (ಚಾರುದತ್ತನ
ಬಳಿಗೆ ಬಂದು) ಮಿತ್ರನೇ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣೆ
ಮಾಡುವುದಾವುದು ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಅಯ್ಯಾ, ಸೇನೆ.

ವಿದೂಷಕ—(ಕುಂಭೀಲಕನನ್ನು ಕುರಿತು) ‘ಅಯ್ಯಾ, ಸೇನೆ.’

ಕುಂಭೀಲಕ—ಎರಡನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೇಳು.

ವಿದೂಷಕ—ಸೇನೆವಸಂತ.

ಕುಂಭೀಲಕ—ಅಲ್ಲ ತಲೆಕೆಳಕಾಗಿ ಹೇಳು.

ವಿದೂಷಕ—(ತಲೆಯನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಊರಿಕೊಂಡು) ಸೇನೆವಸಂತ.

ಕುಂಭೀಲಕ—ಅಯ್ಯೋ, ನಾನು ಇಂತಹ ಬೆಪ್ಪನನ್ನು ಎಲ್ಲೂ
ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಪದಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಹೇಳು.

ವಿದೂಷಕ--(ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು) ಸೇನೆವಸಂತ.

ಕುಂಭೀಲಕ--ಪದಗಳೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನಲ್ಲ. ತಬ್ಬಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಹೇಳು-ಎಂದೆನು.

ವಿದೂಷಕ--ಹಾಗೋ ? ಇದಕ್ಕೇತಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಪೇಚಾಡಿಸಿದೆ. ವಸಂತಸೇನೆ.

ಕುಂಭೀಲಕ--ಅದೆ. ಅವಳ ಸಮೀಪದಿಂದಲೇ ನಾನು ಬಂದುದು.

ವಿದೂಷಕ--ಆದರೆ ಹೋಗಿ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. (ಚಾರುದತ್ತನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೆ. ನಿನ್ನ ಸಾಹುಕಾರನು ಬಂದನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ನನ್ನ ಸಾಹುಕಾರನಾರು ?

ಕುಂಭೀಲಕ--ಪೂಜ್ಯನೆ, ಬಾಗಿಲಲ್ಲ ವಸಂತಸೇನೆ ಬಂದಿರುವಳು.

ವಿದೂಷಕ--ಸಾಹುಕಾರ ತಂದಿರುವ ರತ್ನವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯೋ ? ಸಾಹುಕಾರನೆಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡೆಯಲ್ಲಾ. ಈಗೇತಕ್ಕೆ ನಗುವೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಇದು ನಿಜವೆ ?

ವಿದೂಷಕ--ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಂತೂ ನಿನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಈತನ ಮಾತಿನಲ್ಲೂ ನಿನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲವೆ ? ಇದೋ, ನೋಡು.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ ಜೂಜುಗಾರನೆಲ್ಲ ?

ವಿದೂಷಕ--(ಸ್ವಗತ) ಜೂಜುಗಾರನೆಂದು ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವಳು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಆರ್ಯ, ಆತನು ಶುಷ್ಕೋದ್ಯಾನ ದಲ್ಲಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ--ನಿಮ್ಮ ಶುಷ್ಕೋದ್ಯಾನವಾವುದು ?

ವಿದೂಷಕ--ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೂ, ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲ ಇಲ್ಲವೋ ಅದೇ ಶುಷ್ಕೋದ್ಯಾನ.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ನಗುವಳು).

ಚಾರುದತ್ತ--ಓಹೋ ? ವಸಂತಸೇನೆ ಬಂದಳು. (ಎದ್ದು ಬಂದು) ಇದುವರೆಗೂ ಪ್ರದೋಷಕಾಲಗಳಲ್ಲ, ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು

ಬಿಡುತ್ತಾ ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಈಗ ನಿನ್ನ ನಾವಿರಾಪ್ಯದಿಂದ ಈ ಪ್ರದೋಷಕಾಲವು ಬಹಳ ಸುಖಕರವಾಗಿರುವುದು. ಸುಖವಾಗಿ ಬಂದೆಯಾ ? ಬಾ, ಕುಳಿತುಕೊ.

ವಿದೂಷಕ--ಆರ್ಯ, ಬೆಳದಿಂಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಕತ್ತಲೆ ! ಮಳೆ ! ಇಂತಹುದರಲ್ಲ ನೀನು ಬಂದುವೇನು ?

ಚೇಟಿ--ಏನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಏನೂ ತಿಳಿದವನಲ್ಲ.

ವಸಂತಸೇನೆ--ಹಾಗಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿವಂತನೆಂದು ಹೇಳು.

ಚೇಟಿ--ಆ ರತ್ನಾವಳಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಈಗ ಬಂದುದು.

ವಿದೂಷಕ--(ಮರೆಯಾಗಿ) ಆರ್ಯಾ, ಆ ಒಡವೆಗೆ ರತ್ನಾವಳಿ ಸರಿಬಾಳವೆಂದು ಇನ್ನೇನನ್ನಾದರೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಸಂತಸೇನೆಯು ಬರುವಳೆಂದು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ ?

ಚೇಟಿ--ಆರ್ಯನು ಕೊಟ್ಟ ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ತನ್ನೆಂದು ತಿಳಿದು ನಮ್ಮ ಒಡತಿಯು ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತುಬಿಟ್ಟಳು ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನೆಲ್ಲೋ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಏಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ.

ವಿದೂಷಕ--ಆರ್ಯ, ಇದೇನು ! ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನೇ ಹೇಳುವೆ ?

ಚೇಟಿ--ನಾವು ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತರುವವರೆಗೂ ಈ ಒಡವೆಯ ಗಂಟು ನಿಮ್ಮಲ್ಲೇ ಇರಲಿ. (ಒಡವೆಯ ಗಂಟನ್ನು ನೋಡಿ ಸುವಳು.)

ವಿದೂಷಕ--(ನೋಡಿ ಯೋಚಿಸುವನು.)

ಚೇಟಿ--ಆರ್ಯಾ, ಇದೇನು ? ಬಹಳವಾಗಿ ನೋಡುವೆ ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾದರೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲ ನೋಡಿದ್ದೆಯೋ ?

ವಿದೂಷಕ--ಈ ಒಡವೆಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲಸ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಅದುದರಿಂದ ನೋಡಿದೆನು.

ಚೇಟಿ--ಆಯ್ಯೋ ಪಾಪ ! ನಿನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೊದಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಒಡವೆ ಇದೇ ಆಗಿರಬಹುದೇ ? ನೋಡು.

ವಿದೂಷಕ--(ಸಂತೋಷದಿಂದ) ಆಹಾ ! ಅಹುದಹುದು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳರು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದುದು ಇದನ್ನೇ.

ಚಾರುದತ್ತ--ಅದೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ.

ವಿದೂಷಕ--(ಮರೆಯಾಗಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಈ ಒಡವೆ ಎಲ್ಲೆಂದ ಬಂದಿತೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಲೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಅದಕ್ಕೇನು ? ವಿಚಾರಿಸು.

(ವಿದೂಷಕ ಚೇಟಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವನು).

ಚೇಟಿ--(ವಿದೂಷಕನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಳು).

ಚಾರುದತ್ತ--ಇದೇನು ! ಕಿವಿಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಿರಿ. ನಾವು ಕೇಳತಕ್ಕುದಲ್ಲವೋ ?

ವಿದೂಷಕ--(ಚಾರುದತ್ತನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವನು).

ಚಾರುದತ್ತ--ಎಲೆ ಮಂಗಳಾಂಗಿ, ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇದು ಆ ಒಡವೆಯೇ ?

ಚೇಟಿ--ಆರೈನೆ, ಅದೇ ಒಡವೆ

ಚಾರುದತ್ತ--ಪ್ರಿಯವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದವರಿಗೆ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಏನನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇದೋ, ಈ ಉಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ. (ಬರಿ ಬೆರಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ನಾಚಿಕೊಳ್ಳುವನು).

ವಸಂತಪೇನೆ--(ಸ್ವಗತ) ಇಂತಹ ಔದಾರ್ಯ ಗುಣವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು.

ಚಾರುದತ್ತ--(ಸ್ವಗತ) ಅಯ್ಯೋ ! ಬಡತನವೆನ್ನುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ

ಕಂದ || ಧನರಹಿತಂ ಶುಷ್ಕದ್ರುಮ |

ವನದಫಲಾ ಪಲ್ಲಂಜಿದುರಗಂಬೋಲ ಜೀ ||

ವನಮಿಲ್ಲದ ಕೊಳನವೂಲೆಸೆ |

ಯನೇರಂಕೆಗಳುದಿದ್ ಪಕ್ಷಿಯಂತಿರಲಿಳಯೋಳೆ ||

ವಿದೂಷಕ--(ಮರೆಯಾಗಿ) ಆಯ್ಯಾ, ಏಕೆ ನಂಕಟಪಡುವೆ ? ಸುಮ್ಮನಿರು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಆರ್ಯ, ಈ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರವು ನಾನು ಸ್ನಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕದು. ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಇಲ್ಲ ಕೊಡು.

ವಸಂತಸೇನೆ--ಆರ್ಯನೆ, ಇಂತಹ ರತ್ನಾಪಳಿಯನ್ನು ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಯೋಗ್ಯಳೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ವಸಂತಸೇನೆ, ನೀನು ಹೇಳಿದುದೇನೋ ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ಈಗ ನಮಗೆ ಬಂದಿರುವ ದಾರಿದ್ರ್ಯಪಶ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಕಳ್ಳನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದನೆಂದರೆ ಯಾರುತಾನೇ ನಂಬಿಯಾರು. ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದೆನು.

ವಿದೂಷಕ--ಎಲೆ ಚೇಟಿ, ನೀನೂ ಇಲ್ಲಯೇ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ? ಚೇಟಿ--(ನಕ್ಕು) ಮೈತ್ರೇಯನೆ, ಏನು ? ನಿನ್ನ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನು ತೋರಿಸುವೆ

ವಿದೂಷಕ--ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲದಂತ ಈ ಮೇಘಗಳು ಪುನಃ ವರ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದುವು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಆಹುದು. ನಾವನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ ಬನ್ನಿ
(ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗುವರು)

ಇದು

ದುರ್ದಿನಮೆಂಬ ಐದನೆಯಂಕಂ

ಅರನೆಯಂಕಂ

(ಸ್ಥಾನ—ಚಾರುದತ್ತನ ಶಯ್ಯಾಗೃಹ)

ಚೇಟಿ—(ಒಂದು) ಇದೇನು ! ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ನಮ್ಮೊಡತಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಎಚ್ಚರವೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ ! ಇರಲಿ, ಹೋಗಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವೆನು. (ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು) ಆರ್ಯ, ಏಳುಏಳು. ಬೆಳಗಾಯಿತು.

ವಸಂತಸೇನೆ—(ಎಚ್ಚತ್ತು) ಏನು ! ಬೆಳಗಾಯಿತೆ ?

ಚೇಟಿ—ಆರ್ಯ, ಇದು ನಮಗಂತೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ. ನಿನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿಯೇ ಸರಿ

ವಸಂತಸೇನೆ—ಎಲಾ, ಆ ನಿಮ್ಮ ಜೂಜುಗಾರನೆಲ್ಲ ?

ಚೇಟಿ—ಆರ್ಯ, ಅರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕರೆತರುವುದೆಂದು ವರ್ಧಮಾನಕನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಏನೆಂದಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು ?

ಚೇಟಿ—ನಿನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾರೆಂದು.

ರದನಿಕೆ—(ರೋಹಸೇನನೊಡನೆ ಬಂದು) ಮಗುವೆ, ಬಾ. ಬಂಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಡೋಣ.

ರೋಹಸೇನ—ರದನಿಕೆ, ಈ ಮಣ್ಣಿನ ಬಂಡಿ ಬೇಡ. ನನಗೆ ಚಿನ್ನದ ಬಂಡಿಯೇ ಬೇಕು.

ರದನಿಕೆ—ಅಯ್ಯೋ ! ಕಂದ, ಚಿನ್ನವು ನಮಗೆಲ್ಲ ಬಂದೀತು ? ಪುನಃ ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಬಂದರೆ ಆಗ ಚಿನ್ನದ ಬಂಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಡುವೆಯಂತೆ. ಈಗ ಈ ಮಣ್ಣಿನ ಬಂಡಿಯನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಡು. ವಸಂತಸೇನೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ.

ಬಾ. (ವಸಂತಸೇನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು) ವಸಂತಸೇನೆಯೇ ವಂದಿಸುವೆನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ರದನಿಕೆ, ಈ ಬಾಲಕನಾರು? ಅಲಂಕಾರವಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ಚಂದ್ರಸದೃಶವಾದ ಮುಖದಿಂದ ನನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವನು!

ರದನಿಕೆ—ಇವನು ಅರ್ಯತಾರುದತ್ತನ ಮಗ. ಇವನ ಹೆಸರು ರೋಹಸೇನನೆಂದು.

ವಸಂತಸೇನೆ—(ಕೈಗಳನ್ನು ನೀಡಿ) ಅಪ್ಪಾ, ಮಗುವೆ, ಬಾ! (ಅಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡು) ಈ ಮಗುವಿನ ರೂಪವು ತಂದೆಯ ರೂಪದ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವುದು.

ರದನಿಕೆ—ರೂಪಸಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಸ್ವಭಾವವೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಆರ್ಯತಾರುದತ್ತನು ಈಗ ಇವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಅದು ಸರಿ. ಇವನೇಕೆ ಅಳುತ್ತಿರುವನು?

ರದನಿಕೆ—ಇವನಿಗೆ ಆಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಒಂದು ಚಿನ್ನದ ಬಂಡಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ಅವರು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಆಮೇಲೆ ಇವನು ಅಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಈ ಮಣ್ಣಿನ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆನು; ಈಗ ನನಗೆ ಮಣ್ಣಿನ ಬಂಡಿ ಬೇಡ. ಚಿನ್ನದ ಬಂಡಿಯೇ ಬೇಕು—ಎಂದು ಅಳುತ್ತಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಹಾ! ವಿಧಿಯೆ! ನೀನು ಜನಗಳ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರು ಬಡತನದಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಾರೆಯಾ? (ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ) ಮಗುವೆ, ಅಳಬೇಡ ಅಳಬೇಡ. ಪುನಃ ಚಿನ್ನದ ಬಂಡಿಯನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಡುವೆ.

ರೋಹಸೇನೆ—ರದನಿಕೆ, ಈಕೆ ಯಾರು?

ವಸಂತಸೇನೆ—ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಗುಣಗಳಿಗೆ ನೋಡಿರುವ ದಾಸಿ.

ರದನಿಕೆ—ಅಪ್ಪಾ, ಈಕೆಯೂ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ.

ರೋಹನೇನ--ರದನಿಕೆ, ನೀನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸುಳ್ಳು. ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಒಡವೆಯೆಲ್ಲಂದ ಬಂದೀತು ?

ವಸಂತನೇನಿ--ಮಗುವೆ, ನಿನ್ನ ಮುದ್ದುವಾತನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿಹೋಗುವುದು. (ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಅಳುತ್ತ) ಈಗ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ತಾಯಾದೆನು. ಈ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚನ್ನದ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊ.

ರೋಹನೇನ--ಹೋಗು ಹೋಗು, ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಅಳುತ್ತೀಯೆ.

ವಸಂತನೇನಿ--(ಸ್ವಗತ) ಅಯ್ಯೋ, ನಾನು ಅತ್ತರೆ ಒಡವೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾರದೆ ಅತ್ತೆನೆಂದು ಈ ಮಗು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿತಲ್ಲ. (ಕಣ್ಣೀರ ನೋಡಿರಿಸಿಕೊಂಡು) ಮಗುವೆ, ನಾನು ಅಳುವುದಿಲ್ಲ. ಚನ್ನದ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಡು ; ಹೋಗು. (ಒಡವೆಯನ್ನು ಮಣ್ಣಿನ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬುವಳು.)

ರದನಿಕೆ--(ಮಗುವಿನೊಡನೆ ಹೋಗುವಳು)

ವರ್ಧಮಾನಕ--(ಬಂದು) ರದನಿಕೆ, ಬೀದಿಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ರಥವು ನಿಡ್ಧವಾಗಿರುವುದೆಂದು ವಸಂತನೇನಿಗೆ ತಿಳಿಸು.

ರದನಿಕೆ--(ವಸಂತನೇನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು) ಆರ್ಯ, ರಥವು ನಿಡ್ಧವಾಗಿರುವುದೆಂದು ವರ್ಧಮಾನಕನು ವಿಚ್ಛಾಪಿಸುವನು.

ವಸಂತನೇನಿ--ರದನಿಕೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳು. ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ರದನಿಕೆ--(ಪುನಃ ಬಂದು) ವರ್ಧಮಾನಕನಿ, ವಸಂತನೇನಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲು.

ವರ್ಧಮಾನಕ--ಅಹಾ ! ನಾನು ರಥದಲ್ಲ ಹಾಸುವ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಮರೆತುಬಂದೆನು. ಈ ರಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. (ರಥದೊಡನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು).

ಸ್ಥಾವರಕ--(ಶಕಾರನ ರಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು) ರಥ

ವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಬಾರೆಂದು ಶಕಾರನು ನನಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದನು. ಅದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು. (ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ) ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಬಂಡಿಗಳು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುವಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಎಲೋ! ಅಲ್ಲಿ ಯಾರು? ದಾರಿ ಬಿಡಿ! ಏನು? ಈ ರಥವು ಯಾರ ಮನೆಯದೆಂದು ಕೇಳುವಿರೋ? ರಾಜಶ್ಯಾಲಕನಾದ ಶಕಾರನ ರಥ. ಬೇಗ ದಾರಿಬಿಡಿ! ಏನು? ನೀನು ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಚಕ್ರವನ್ನು ತಳ್ಳು ಎಂದು ಹೇಳುವೆಯೋ? ನಾನು ರಾಜಶ್ಯಾಲಕನಾದ ಶಕಾರನ ಸಾರಥಿ. ನಾನು ಬಂದು ನಿನ್ನ ಬಂಡಿಯ ಚಕ್ರವನ್ನು ತಳ್ಳಲೋ? ಅಥವಾ ಏನೋ ಪಾಪ! ಒಬ್ಬನೇ ಇರುವೆ. ಈ ರಥವನ್ನು ಆರೈಚಾರುದತ್ತನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾಯಮಾಡುವೆನು. (ಚಾರುದತ್ತನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ) ಇದೋ, ಬಂದೆನು. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು).

ರದನಿಕೆ--ಆರ್ಯ, ಇದೇನು? ಚಕ್ರಗಳ ಸದ್ದಾಗುವುದು. ರಥ ಬಂದಿರಬಹುದು.

ವಸಂತಸೇನೆ--ರದನಿಕೆ. ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನಡೆ, ಕೋಗೋಣ. (ಎಂದು ರಥದ ಸವಿಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು) ರದನಿಕೆ, ನೀನು ಹೋಗಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊ.

ರದನಿಕೆ--ಅಪ್ಪಣೆ. (ಎಂದು ಹೋಗುವಳು).

ವಸಂತಸೇನೆ--(ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ) ಇದೇನು! ನನ್ನ ಬಲಗಣ್ಣು ಅದುರುವುದು. ಅಥವಾ ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಾನೇಕೆ ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ಆರೈ ಚಾರುದತ್ತನ ದರ್ಶನವೇ ಈ ದುಶ್ಯಕುನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಬಲ್ಲುದು.

ಸ್ಥಾವರಕ--(ಬಂದು) ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ತಳ್ಳಿ ದಾರಿ ಬಿಡಿಸಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ಕೋಗಬಹುದು. (ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ನಡೆಯಿಸುತ್ತ) ಇದೇನು? ರಥವು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾರವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು! ಅಥವಾ ನಾನು ಚಕ್ರವನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಬಂದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಹೀಗೆ ತೋರುವುದೋ ಏನೋ! (ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆಯಿಸುವನು).

ತೆರೆಯಲ್ಲ--ಅಯ್ಯಾ, ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿರಾ, ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ತಾಣ
ಗಳಲ್ಲ ನೀವು ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕು. ಬಂಧನದಲ್ಲಿದ್ದ ಆರ್ಯಕನು
ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು
ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಅವನೆಲ್ಲಗೂ ಓಡಿಹೋಗದಂತೆ ಹುಡುಕಿ ಹಿಡಿಯಿರಿ.

ಆರ್ಯಕ--(ಕಾಲಿನ ಸಂಕಲೆಯೊಡನೆ ಮುನುಕುಹಾಕಿಕೊಂಡು
ಓಡಿಬಂದು) ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನು ನಿದ್ದನ ಮಾತಿಗೆ ಹೆದರಿ ನನ್ನನ್ನು
ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಿಡಿತರಿಸಿ, ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶರ್ಮಿಳ
ಕನು ಅತಿ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಂದು ಕಾಲಿನ ಸಂಕಲೆಯನ್ನು
ಮಾತ್ರ ಕತ್ತರಿಸಿ ನನಗೆ ಸೆರೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದನು. (ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು)
ನಾನುಬೇರೆ ಪಾಲಕನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಅವನ ದೊರೆತನಕ್ಕೆ ಆಸೆಪಟ್ಟವನಲ್ಲ.
ನನಗೆ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವಹಾಗೆ ದೈವಸಂಕಲ್ಪವಿದೆಯೆಂದು ನಿದ್ದನು
ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ನನ್ನದೇನು ಅಪರಾಧ? ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನನ್ನು
ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದನಲ್ಲ! ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಾದ ನಾನು ಈಗಲ್ಲ
ಹೋಗಲಿ? (ಮುಂದೆ ನೋಡಿ) ಗೋಡೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಿದ್ದು ಶಿಥಿಲ
ವಾಗಿರುವ ಈ ದೊಡ್ಡಮನೆ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಸಾಧುಕಾರನದಾಗಿರ
ಬಹುದು. ಈ ಮನೆಯವನೂ ನನ್ನಂತೆಯೇ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರಬಹುದು.
ಇಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಅವಿತುಕೊಳ್ಳುವೆನು. (ಬಂದಿಯ ಸದ್ದನ್ನು
ಕೇಳಿ) ಓಹೋ! ರಥವು ಇತ್ತಕಡೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗ
ತಕ್ಕುದೋ? ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನದೋ? ಯಾರಾದರೂ ಆಗಲಿ ;
ಇದನ್ನು ದೈವವೇ ನನಗನುಕೂಲಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಹಾಗಾಯಿತು.

ವರ್ಧಮಾನಕ--(ಬಂದಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು) ರಥ
ನಿಕೆ, ರಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜಿಣೋದ್ರಾಚಾರ್ಯನಕ್ಕೆ
ಹೊರಡಬಹುದೆಂದು ವಸಂತಸೇನೆಗೆ ತಿಳಿಸು.

ಆರ್ಯಕ--(ಕೇಳಿ) ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು. ಇದು ಸೂಳೆಯರ ಬಂಡಿ.
ಆಗಲಿ; ಹತ್ತುವೆನು. (ಮುಂದೆ ಬರುವನು).

ವರ್ಧಮಾನಕ--(ಸರವಣಿಯ ಸದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸ್ವಗತ)
ಇದೇನು! ಕಾಲಕಡಗದ ಸದ್ದಾಗುವುದು. ವಸಂತಸೇನೆ ಬಂದಿರಬಹುದು.

(ಪ್ರಕಾಶ) ವಸಂತನೇನೆ, ಎತ್ತುಗಳು ಬೆದರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ರಥವನ್ನು ಹಿಂಭಾಗದಿಂದಲೇ ಹತ್ತು.

ಆರ್ಯಕ—(ಹಿಂಭಾಗದಿಂದ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತುವನು).

ವರ್ಧಮಾನಕ—ಕಾಲುಕಡಗದ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸಿತು. ರಥವು ಭಾರವಾಗಿರುವುದು. ವಸಂತನೇನೆಯು ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದಾಳು. ಇನ್ನು ಬಂಡಿಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಿಡುವೆನು. (ಎಂದು ಬಿಡುವನು).

ವೀರಕ—(ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಮಾನಕಭದ್ರಕರೇ, ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆರ್ಯಕನು ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲೋ ಪರಾಯನ ಮಾಡಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನು ಬಹಳ ಚಿಂತಾ ಕ್ರಾಂತನಾಗಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಿ. ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಯಿರಿ. ನಾನೂ ಚಂದನಕನೂ ಈ ಕೋಟೆಯಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ನೋಡುವೆವು. (ಎಂದು ಹೇಳಿ) ಚಂದನಕ ! ಚಂದನಕ ! (ಎಂದು ಕೂಗುವನು).

ಚಂದನಕ—(ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಮಾನಕಪ್ರಭೃತಿಗಳಿರಾ, ಆರ್ಯಕನು ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲೋ ಓಡಿ ಹೋಗಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಅಂಗಡಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಕಿ ಹಿಡಿದು, ನಮ್ಮ ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ದೊರೆತನ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. (ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಂಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿ) ಎಲ್ಲೋ ವೀರಕ, ನೋಡು ನೋಡು. ಈ ರಾಜ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಂಡಿಯು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು. ಇದು ಯಾರದು ? ಎಲ್ಲಂದ ಬಂದಿತು ? ಎಲ್ಲಗೆ ಹೋಗುವುದು ? ವಿಚಾರಿಸು.

ವೀರಕ—ಎಲ್ಲೋ, ಬಂಡಿಯವನೆ, ನಿಲ್ಲಿಸು ; ಈ ಬಂಡಿ ಯಾರದು ? ಇದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವವರಾರು ? ಎಲ್ಲಗೆ ಹೋಗುವುದು ?

ವರ್ಧಮಾನಕ—ಇದು ಚಾರುದತ್ತನ ರಥ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಸಂತನೇನೆ ಕುಳಿತಿರುವಳು. ಇದನ್ನು ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುವ ಚಾರುದತ್ತನ ಸವಿಾಪಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು.

ಚಂದನಕ—ಹಾಗಾದರೆ ಹೊರಟುಹೋಗಲಿ.

ವೀರಕ--ನಾವು ನೋಡದೆಯೇ ?

ಚಂದನಕ--ನೋಡುವುದೇನು ?

ವೀರಕ--ಯಾವ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡದೆ ಬಿಡುವುದು ?

ಚಂದನಕ--ಚಾರುದತ್ತನ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ.

ವೀರಕ--ಚಾರುದತ್ತನಾರು ? ವಸಂತಸೇನೆ ಯಾರು ? ಬಂಡಿಯನ್ನು ನೋಡದೆ ಬಿಡುವುದೆಂದರೇನು ?

ಚಂದನಕ--ಚಾರುದತ್ತನನ್ನೂ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನೂ ನೀನು ಕಾಣದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಿಕಾಸಹಿತನಾದ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ ನೀನು ಕಾಣೆ.

ವೀರಕ--ಎಲೋ, ಚಂದನಕ, ಚಾರುದತ್ತನನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆನು. ವಸಂತ ಸೇನೆಯನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆನು. ಆದರೆ ರಾಜಕಾರ್ಯ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ತಂದೆ ಯನ್ನೂ ಕಾಣೆನು.

ಚಂದನಕ--ನೀನು ದೊರೆಗೆ ಬಹಳ ಆಪ್ತನಾದ ಸೇನಾಪತಿ. ಆದುದ ರಿಂದ ನಾನು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನೀನು ರಥದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಯಾರು ಇರುವರೋ ನೋಡು.

ವೀರಕ--ಹಾಗಲ್ಲ ಹಾಗಲ್ಲ. ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ದೊರೆಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಹೆಚ್ಚು. ನೀನೇ ನೋಡು.

ಚಂದನಕ--ನಾನು ನೋಡಿದುದಾಯಿತು. ನೀನೇ ನೋಡ ಬೇಕು.

ವೀರಕ--ಸರಿ. ನೀನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ ದೊರೆಯೇ ನೋಡಿದ ಹಾಗಾಯಿತು.

ಚಂದನಕ--(ರಥದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವನು).

ಆರ್ಯಕ--ಆರ್ಯನೇ, ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವೆನು.

ಚಂದನಕ--ಹೆದರಬೇಡ ಹೆದರಬೇಡ. (ಸ್ವಗತ) ಈ ಆರ್ಯಕನು ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದುದು ಗಿಡಗಿನಿಗೆ ಹೆದರಿ ಹಾರಿಹೋಗುವ ಹಕ್ಕಿಯು ಬೇಡನಕ್ಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಕಾಗಾಯಿತು. ಈತನು ದೊರೆಗೆ ಅಪರಾಧವಾಡಿದವ ನಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಪರಮಮಿತ್ರನಾದವನು. ಈತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡೋಣವೆಂದರೆ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿದಂತಾಗುವುದು ;

ಈಗೇನುಮಾಡಲಿ ? (ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ) ಅಥವಾ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡ ತಕ್ಕುದು ? ಅದುದಾಗಲಿ ; ಮೊದಲೇ ಇವನಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನಮಾಡಿರುವೆನು. (ಎಂದು ರಥದಿಂದ ಇಳಿದು) ಅಯ್ಯಾ, ವೀರಕನೆ, ಆರ್ಯಕನನ್ನು ನೋಡಿದೆನು, ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ; ಆರ್ಯನನ್ನು “ ನಾನು ಚಾರುದತ್ತನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ತಡೆದು ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಅವಮಾನಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ” ಎಂದು ಈ ವಸಂತ ಸೇನೆಯು ಹೇಳುವಳು.

ವೀರಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಚಂದನಕನೆ, ಈ ವಿಷಯವಲ್ಲಿ ನನಗೇನೋ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿರುವುದು.

ಚಂದನಕ—ನಿನಗೇಕೆ ಸಂದೇಹ ?

ವೀರಕ—ಇದೇನಯ್ಯಾ ? ಮೊದಲು ನೀನು “ ಆರ್ಯಕನನ್ನು ನೋಡಿದೆನು ” ಎಂದೆ. ಆಮೇಲೆ ಗಾಬರಿಯಿಂದ, “ ಆರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿದೆನು ” ಎನ್ನುವೆ. ನನಗೇನೊ ಸಂದೇಹವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ನಾನೇ ನೋಡುವೆನು. ನನ್ನಲ್ಲೆಯೇ ದೊರೆಗೆ ನಂಬಿಕೆ.

ಚಂದನಕ—ಅದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲವೋ ?

ವೀರಕ—ಅದೇನೋ ? ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

ಚಂದನಕ—(ಸ್ವಗತ) ಅರ್ಯಕನು ಚಾರುದತ್ತನ ರಥದಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಿದರೆ ದೊರೆಯು ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡನು. ಇದಕ್ಕೇನುಪಾಯಮಾಡಲಿ ? (ಯೋಚಿಸಿ) ಇರಲಿ, ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಎಲೋ, ನಾನು ನೋಡಿದುದನ್ನು ಪುನಃ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ನೀನಾರು ?

ವೀರಕ—ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನೀನಾರು ?

ಚಂದನಕ—(ಕೋಪದಿಂದ) ನೀನು ಯಾರೋ ? ನಿನ್ನ ಜಾತಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಸ್ಮರಿಸದೆ, ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನಂತೆ ನಟಿಸುವೆ.

ವೀರಕ—ಏನು ; ನನ್ನ ಜಾತಿ ಯಾವುದು ?

ಚಂದನಕ—ಹೇಳಿರೋ ?

ವೀರಕ—ಹೇಳು.

ಚಂದನಕ—ಬೇಡಬೇಡ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಇರಲಿ. ಬೇಲದ ಕಾಯಿ ಒಡೆದಮೇಲೆ ಹೋಯಿತು.

ವೀರಕ—ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ, ಹೇಳು.

ಚಂದನಕ—(ಬೆರಲಿನಿಂದ ಕ್ಷಾರ ಕತ್ತಿ ಮಸೆಯುವಂತೆ ಸನ್ನೆಮಾಡಿ) ಇಂತಹ ನೀನು ಈಗ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿರುವೆ !

ವೀರಕ—ನಿನ್ನ ಜಾತಿಯೇನು ! ಬಹಳ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೋ ?

ಚಂದನಕ—ಎಲೋ, ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯನ್ನೇನು ಹೇಳುವೆ ? ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬಹು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದು.

ವೀರಕ—ಅದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಲೋ ?

ಚಂದನಕ—ಹೇಳು ಹೇಳು ?

ವೀರಕ—(ಪಾದರಕ್ಷೆ ಹೊಲಿಯುವಂತೆ ಸನ್ನೆಮಾಡಿ) ಆ ! ಬಹಳ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದು.

ಚಂದನಕ—ಅಹುದಯ್ಯಾ, ನಾನು ಚಮ್ಮಾರ. ನಾನು ನೋಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನೀನಾದರೆ ಕ್ಷಾರಕ, ನೀನೇ ನೋಡು.

ವೀರಕ—ಎಲೋ, ಸ್ವಲ್ಪ ಬಂಡಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸು ; ನೋಡಬೇಕು. (ಹೋಗುವನು).

ಚಂದನಕ—(ವೀರಕನನ್ನು ಜುಟ್ಟು ಹಿಡಿದೆಳೆದು, ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ, ಒಡೆದು) ನಾನು ನೋಡಿದುದನ್ನು ಪುನಃ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ನೀನಾರು ?

ವೀರಕ—(ಕೋಪದಿಂದಿದ್ದು) ಎಲೋ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಿಾರ ಬಾರದೆಂದು ರಥವನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆದು, ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ, ಒಡೆದು, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ. ಇರಲಿ ; ನಿನ್ನನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿ, ನಿನಗೆ ತಕ್ಕುದನ್ನು ಮಾಡಿಸದೆ ಇದ್ದರೆ ನಾನು ವೀರಕನೇ ಅಲ್ಲ.

ಚಂದನಕ—ಎಲೋ, ನ್ಯಾಯಾಸ್ಥಾನಕ್ಕಾದರೂ ಹೋಗು. ರಾಜಾಸ್ಥಾನಕ್ಕಾದರೂ ಹೋಗು. ನೀನು ನಾಯಿ ! ನಿನ್ನಿಂದೇನಾದೀತು !

ವೀರಕ—ಇರಲಿ ಇರಲಿ. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು).

ಚಂದನಕ—(ನುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ) ಎಲೋ, ಬಂಡಿಯನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆ ಯಾಗಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಿಡು. ವಸಂತಸೇನೆ, ಯಾರಾದರೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಚಂದನಕವೀರಕರು ಪರಿಕ್ಷಿಸಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಿ, ಈ ಗುರುತನ್ನು ತೋರಿಸು. (ಎಂದು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನು.)

ಆರ್ಯಕ—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವಗತ) ಭಾಪು ! ಭಾಪು ! ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಈ ಕತ್ತಿಯೊಂದು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಬಲದ ಭುಜವು ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಇನ್ನು ನಾನು ಬದುಕಿದೆನು.

ಚಂದನಕ—ವಸಂತಸೇನೆ, ನನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರಲಿ.

ವರ್ಧಮಾನಕ—(ಗಾಡಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು).

ಚಂದನಕ—(ಮುಂದೆ ನೋಡಿ) ಓಹೋ ! ನಮ್ಮ ಶರ್ಮಿಳಕನು ಇಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು. ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತುಗಾರನಾದ ವೀರಕನು ದೊರೆಗೂ ಬೇಕಾದವನು. ಅಂತಹನ ಸಂಗಡ ವಿರೋಧಮಾಡಿಕೊಂಡೆನು— ಆದುದರಿಂದ ಈ ಶರ್ಮಿಳಕನ ಸಂಗಡಲೇ ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು.)

ಇದು

ಪ್ರವಹಣವಿಷಯಮೆಂಬ ಅರನೆಯಂಕಂ.

ಏಳನೆಯಂಕಂ

(ಸ್ಥಾನ—ಉದ್ಯಾನ.)

ಚಾರುದತ್ತ--(ವಿದೂಷಕನೊಡನೆ) ಮೈತ್ರೇಯನೇ, ವರ್ಧಮಾನಕ
ನೇಕೆ ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ?

ವಿದೂಷಕ--ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತೆಯಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು
ದಾರೆಂದು ನಾನೂ ಹೇಳಿದೆನು. ಆದರೂ ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಚಾರುದತ್ತ--ಯಾವುದಾದರೂ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ರಥ
ವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಥವನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವನೋ? ಅಥವಾ ದೂರಿಯು
ಮುರಿದುಹೋಯಿತೋ? ದಾರಿಯೇ ತಪ್ಪಿತೋ? ಎತ್ತುಗಳನ್ನು
ಸೈಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವನೋ? ಯಾವುದೂ ತಿಳಿ
ಯದು.

ವರ್ಧಮಾನಕ--(ಬಂದು) ಅರ್ಯ ಮೈತ್ರೇಯನೇ.

ವಿದೂಷಕ--ಮಿತ್ರನೇ, ನಿನಗೊಂದು ಸಂತೋಷ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು
ಹೇಳುವೆನು. ವರ್ಧಮಾನಕನ ಧ್ವನಿಯಾಗುವುದು. ವಸಂತಸೇನೆ ಬಂದಿರ
ಬಹುದು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಸಂತೋಷ ಸಂತೋಷ.

ವಿದೂಷಕ--ಏಲಾ, ಏಕಿಷ್ಟು ಸಾವಕಾಶಮಾಡಿದೆ?

ವರ್ಧಮಾನಕ--ಅಯ್ಯಾ, ಕೋಪಮಾಡಬೇಡ. ರಥದಲ್ಲ ಹಾಸುವ
ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಮರೆತು ಅದನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ
ಬಂದುದರಿಂದ ಹೊತ್ತಾಯಿತು.

ಚಾರುದತ್ತ--ವರ್ಧಮಾನಕನೇ, ರಥವನ್ನು ತಿರುಗಿಸು. (ವಿದೂ
ಷಕನನ್ನು ಕುರಿತು) ಎಲೈ ಮೈತ್ರೇಯನೇ, ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ
ರಥದಿಂದ ಇಳಿಸು.

ವಿದೂಷಕ--ಅವಳೇ ಇಳಿಯುವುದಕ್ಕೆನು ? ಅವಳ ಕಾಲಿಗೆ ಸಂಕಲೆ ಹಾಕಿದೆಯೇ ? (ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುನೋಡಿ) ಮಿತ್ರನೇ, ಇಲ್ಲರುವವಳು ವಸಂತಸೇನೆಯಲ್ಲ. ವಸಂತಸೇನನು !

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಯ್ಯಾ, ಹಾಸ್ಯವಾಡಬೇಡ. ಅದಕ್ಕೂ ಸಮಯಾ ಸಮಯಗಳಿಲ್ಲವೆ ? ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು ನಾನೇ ಇಳಿಸುವೆನು. (ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ನೋಡಿ ಸ್ವಗತ) ಓಹೋ, ಈ ಮಹಾತ್ಮನಾರು ? ಈತನಲ್ಲಿ ರಾಜ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಕಾಣುವುವು. ಇಂತಹನ ಕಾಲಿಗೆ ಸಂಕಲೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೋ ? (ಪ್ರಕಾಶ) ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ಯಾರು ?

ಆರ್ಯಕ--(ಸ್ವಗತ) ಇವನೇ ರಥಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನನಾದ ಸತ್ಯ ವಂತನಾದ ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನಿರಬಹುದು. ಇವನನ್ನು ಮರೆಹೊಗುವೆನು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಆರ್ಯನೇ, ನಾನು ಆರ್ಯಕನೆಂಬ ಗೋಪಾಲಕನು. ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವೆನು. (ಎಂದು ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು)

ರಾಗ ||

ಶರಣಾಗತನಾದೆನು | ಕರುಣಿಸೆನ್ನನು |
 ಧರೆಯೊಳಿನ್ನು ಜೀವಿಪ | ಪರಿಯಕಾಣೆನು || ೧ ||
 ಪಾಲಕನ ಬಾಧೆಯು | ಪರಿಹರಿಸುತ |
 ಪಾಲನುವ ಸತ್ಯಪಾ | ಶಾಲ ನೀನೆಂದು || ೨ ||
 ಮಾನವೆಂದ್ರನಿಂದೆನಗೀ | ಹಾನಿಯಾದುದು |
 ದೀನರನ್ನು ಸಲಹುವಭಿ | ಮಾನಿ ನೀನೆಂದು || ೩ ||

ಚಾರುದತ್ತ--ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಿಡಿತರಿಸಿ, ಸೆರೆ ಯಲ್ಲಟ್ಟಿದ್ದುದು ನಿನ್ನನ್ನೆಯೋ ?

ಆರ್ಯಕ--ಅಹುದು.

ಚಾರುದತ್ತ--ದೈವವೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತು. ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನಾದರೂ ಕೊಡುವೆನೇ ಹೊರತು ಶರಣಾಗತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯಾ, ವರ್ಧಮಾನಕನೇ, ಈತನ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆ.

ವರ್ಧವಾನಕ--ಅಪ್ಪಣಿಯ ಪ್ರಕಾರ. (ಎಂದು ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯುವನು.)

ಆರ್ಯಕ--ಅಯ್ಯಾ, ಈ ಸಂಕಲೆಯಿಂದ ನಾನು ಮುಕ್ತನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ದೃಢವಾಗಿ ಬದ್ಧನಾದೆನು. ಆದರೆ ಈ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ನೀನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಅಪ್ಪಣಿಯಾವರೆ ಬರುವೆನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಮಿತ್ರನೇ, ಒಳ್ಳೆಯದು. ಈ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇಷ್ಟು ದಿನದವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲೆಯಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಈಗತಾನೆ ಕಳೆದಿದೆ. ಅದಕಾರಣ ನಿನ್ನಿಂದ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜದೂತರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಾರು. ಈ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹೋಗು.

ಆರ್ಯಕ--ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ.

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ಇನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಂಧುಗಳ ಸವಿಾಪಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬಹುದು.

ಆರ್ಯಕ--ಅಯ್ಯಾ, ನನಗೆ ನೀನೇ ಬಂಧುವಲ್ಲವೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಸಮಯಬಂದಾಗ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಜ್ಞಾಪಕವಿರಲಿ.

ಆರ್ಯಕ--ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆತೇನೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಸಂರಕ್ಷಣೆವಾಡಲಿ. ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನು ಚಾರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವನು. ಅದುದರಿಂದ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗು.

ಆರ್ಯಕ--ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವೆನು. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು).

ಚಾರುದತ್ತ--ಮೈತ್ರೇಯನೆ, ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಾವಿಲ್ಲಿರುವುಮು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಈ ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಿಯಾರು ? ಅದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಬೇಗ ಹಾಳುಭಾವಿಗೆ

ಹಾಕು. ವಸಂತನೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವು ನನಗೆ ಬಹಳವಾಗಿರುವುದು. ಎಡಗಣ್ಣಾದರೋ ಸುಮ್ಮನೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೋ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗೋಣ ನಡೆ. (ಮುಂದೆ ನೋಡಿ) ಇದೇನು? ಹೊರಡುವಾಗಲೇ ಜೈನಸನ್ಯಾಸಿ ಇದಿರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವನು (ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ) ಬಂದರೆ ಬರಲಿ. ನಾವು ಹೊರಟುಹೋಗೋಣ (ಎಂದಿಬ್ಬರೂ ಹೋಗುವರು.)

ಇದು

ಆರ್ಯಕಾಪಹರಣಮೆಂಬ ಏಳನೆಯಂಕಂ.

ಎಂಟನೆಯಂಕಂ

(ಸ್ಥಾನ--ಉದ್ಯಾನ.)

ಭಿಕ್ಷು--(ಕಾವಿಯ ಬಟ್ಟೆಯೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಆಯ್ಯಾ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ. ಈ ಶರೀರವು ಸ್ಥಿರವಾದುದಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ. ಬುದ್ಧದೇವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ.

ರಾಗ

ಕೆಡದೇಡಿರಿ ನೀವು | ಕಡುವೋಹದೊಳು ಬಿದ್ದು | ಬಿಡದೆ ಬುದ್ಧನ ಧರ್ಮನಿ ||ಪ||
ತನುವೇ ಸ್ಥಿರವೆಂದು | ತಪ್ಪುಮಾತುಗಳಾದಿ |
ನಿಜಮನವನು | ನಿಗ್ರಹಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ||೧||
ಸ್ಮರಬಾಧೆಗಳಿಗೆ | ಗುರಿಯಾಗುತ್ತ ಪೋಗಿ
ಪರತರುಣಿಯು ಭೋಗಕೆ | ಮರುಳಾಗುತ್ತ ||೨||
ಸಂಸಾರದೊಳಗದೇಂ | ಸಾರಮಿರ್ಪುದೊ ಕಾಣೆ |
ಹಿಂಸೆಯ ಮಾಡುತ ನರಕವ ಸೇರಿ ||೩||

ಈ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಈಗತಾನೆ ಕಾವಿಯಲ್ಲಿ ನನೆಸಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ರಾಜಶ್ಯಾಲಕನಾದ ಶಕಾರನ ಉದ್ಯಾನವನದೊಳಗಿರುವ ಸರೋವರದಲ್ಲ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಒಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. (ಎಂದು ಹೊರಡುವನು.)

ತೆರೆಯಲ್ಲ--ಎಲೋ, ನೀಚನಾದ ಜೈನಸನ್ಯಾಸಿಯೇ, ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು.

ಭಿಕ್ಷು--ಓಹೋ! ಇನ್ನೇನು ಗತಿ! ಶಕಾರನೇ ಬಂದನಲ್ಲಾ! ನಾನೊಬ್ಬ ಸನ್ಯಾಸಿ ಅಪರಾಧವಾಡಿದೆನೆಂದು ತೋರಿದರೆ ಈ ಶಕಾರನು ಕಂಡಕಂಡ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷೆಮಾಡದೆ ಬಿಡುವವನಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಅನಾಥನಾದ ನಾನು ಈಗ ಯಾರನ್ನು ಮರೆಹೊಗಳಿ? ಅಥವಾ ನನ್ನ ಭಾಗದ ಬುದ್ಧದೇವನಂತಿರುವ ಈ ವಿಷನೇ ನನಗೆ ಸಂರಕ್ಷಕನು.

ಶಕಾರ—(ಬಡ್ಧ ಧಾರಿಯಾಗಿ ವಿಟನೊಡನೆ ಬಂದು) ಎಲೋ, ದುಷ್ಟನಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಯೇ ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು. ಕೆಂಪುಮೂಲಂಗಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವಂತೆ ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವೆನು. (ಹೊಡೆಯುವನು.)

ವಿಟ—ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಈತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ನಿನಗೆ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ.

ಭಿಕ್ಷು—ಉಪಾಸಕನೇ, ಕೋಪಮಾಡಬೇಡ.

ಶಕಾರ—ಎಲೋ, ನೋಡು ನೋಡು. ನನ್ನನ್ನು ಬಯ್ಯುವನು.

ವಿಟ—ಏನೆಂದು ಬಯ್ಯನು?

ಶಕಾರ—ಉಪಾಸಕನೆಂದು ಬಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ನಾನೇನು ಕ್ಷಾರಕನೆ?

ವಿಟ—ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ಬುದ್ಧದೇವನ ಉಪಾಸಕನೆಂದು ಸ್ತೋತ್ರವಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಶಕಾರ—ಇವನು ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದನು?

ಭಿಕ್ಷು—ಈ ಕಾವಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಒಗೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬಂದೆನು.

ಶಕಾರ—ಎಲಾ, ದೊರೆ ಇರುವನಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕನ ಗಂಡ! ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ಉದ್ಯಾನವನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಇದನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಈ ಕೊಳದಲ್ಲ ನಾಯಿನರಿಗಳು ನೀರು ಕುಡಿಯುವುವೇ ಹೊರತು, ನಾನು—ಮನುಷ್ಯ—ಬಲು ಗಟ್ಟಿಗ—ನಾನು ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ನಾನವಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಹಾಳು ಕೊಳಕು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಂದು ಇಲ್ಲಿ ಒಗೆಯುವೆಯಾ? ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂತುಕೋ. ಒಂದೇಟು ಹೊಡೆಯುವೆನು.

ವಿಟ—ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಪಾಪ! ಏನೋ ಹೊಸದಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಬಹುದು.

ಭಿಕ್ಷು—ಅರ್ಯ, ಅಹುದು. ನಾನು ಮೊನ್ನೆತಾನೇ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆನು.

ಶಕಾರ—ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದು ಈಗಾಗಲೇ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನೇಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ? (ಹೊಡೆಯುವನು.)

ಭಿಕ್ಷು—ಬುದ್ಧೇಶ! ಬುದ್ಧೇಶ! (ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವನು.)

ವಿಷ—ಇವನನ್ನೇಕೆ ಹೊಡೆಯುವೆ! ಆಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡು, ಹೋಗಲ.

ಶಕಾರ—ಎಲೋ, ನಾನು ಯೋಚಿಸುವವರೆಗೂ ಇಲ್ಲಯೇ ಇರು.

ವಿಷ—ಯಾರಸಂಗಡ ಯೋಚಿಸುವೆ?

ಶಕಾರ—ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಗಡ.

ವಿಷ—ಹಾಗಾದರೆ ಯೋಚಿಸು.

ಶಕಾರ—ಎಲೈ ಮನಸ್ಸೇ, ಈ ಜೈನಸನ್ಯಾಸಿಯು ಇರಲೋ? ಹೊರಟುಹೋಗಲೋ?

ವಿಷ—ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಏನು ಹೇಳಿತು?

ಶಕಾರ—ಹೇಳುವುದೇನು? ಇರಲೂ ಬೇಡ. ಹೋಗಲೂ ಬೇಡ. ನಾಯಲೂ ಬೇಡ. ಬದುಕಲೂ ಬೇಡ. ಈ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡಲ—ಎಂದು ಹೇಳಿತು.

ಭಿಕ್ಷು—ಆಯ್ಯಾ, ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವೆನು.

ವಿಷ—ಆಯ್ಯೋ ಪಾಪ! ಹೋಗಲ ಬಿಡು.

ಶಕಾರ—ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲ.

ವಿಷ—ನೀನು ಹೇಳುವುದೇನು?

ಶಕಾರ—ಕದಲದಂತೆ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗುಡ್ಡೆಮಾಡಿ, ಕೆಸರನ್ನು ಎತ್ತಿಹಾಕಲ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೆಸರನ್ನು ಗುಡ್ಡೆಮಾಡಿ, ನೀರನ್ನು ಎತ್ತಿಹಾಕಲ.

ವಿಷ—(ಸ್ವಗತ) ಆಹ! ಏನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ! ಇಂತಹ ಮೂರ್ಖ ರಿಂದಲೇ ಭೂಮಿಗೆ ಬಹಳ ಭಾರವಾಗಿರುವುದು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸನ್ಯಾಸಿಯೇ, ಹೊರಟುಹೋಗು.

ಭಿಕ್ಷು—ಈಗ ನಾನು ಬದುಕಿದೆನು. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು.)

ವಿಷ—ಆಯ್ಯಾ, ಈ ಕಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊ.

ಶಕಾರ—(ವಿಟನೊಡನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು) ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

ವಿಟ--(ಸ್ವಗತ) ಅಷ್ಟು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೂ ಇನ್ನೂ ಅವಳನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುವನಲ್ಲಾ!

ಶಕಾರ--ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ರಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾರೆಂದು ಸ್ಥಾವರಕನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬಂದೆನು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಬಿಸಿಲಿಲ್ಲ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆ ಬೇರೆ ಹನಿಯುತ್ತಿರುವುದು. ಈಗೇನು ಮಾಡಲಿ? ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾನವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವೆನು.

ರಾಗ.

ನೋಡೋ ತರೆಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯ ನಿಂತಿಹ ಬೆಂಕಿಹಾಗೇ ||ಪ||

ಕಾಡುತ್ತೀಬಿಸಿಲಿಂದ ಕಾಡಿನೋಳೆ ಕೋಪಗೊಂಡ |

ಕೋತಿಯಂತೆ ಕಾಣುವ ||೧||

ಹಕ್ಕಿಗಳ ಮರಗಳ ಹಾರುತಲೊಂದೊಂದಾಗಿ |

ಸೊಕ್ಕಿಸೊಕ್ಕಿ ಬೀಳ್ವವು ಹಾ ||೨||

ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ಹಾಡಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯೋ ?

ವಿಟ--ಕೇಳುವುದೇನು, ನೀನು ಗಂಧರ್ವನಲ್ಲವೇ ?

ಶಕಾರ--ಎಷ್ಟೋ ಕೋಗಿಲೆಗಳನ್ನು ಕೊಂದಿರುವ ನಾನು ಗಂಧರ್ವನಲ್ಲವೆ ? (ರಥದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ) ಅಯ್ಯಾ, ರಥ ಬಂದಿತು.

ವಿಟ--ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದೆ ?

ಶಕಾರ--ಮುದಿಹಂದಿಯಂತೆ ಘುರಘುರನೆ ಶಬ್ದವಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವುದು. ನೋಡು.

(ಸ್ಥಾವರಕನ ಪ್ರವೇಶ.)

ವಿಟ--ಅಹುದಯ್ಯಾ, ಬಂದಿತು.

ಶಕಾರ--ಅಯ್ಯಾ, ಮಗನೆ, ಸ್ಥಾವರಕನೆ, ಬಂದೆಯಾ ?

ಸ್ಥಾವರಕ--ಬಂದೆನು.

ಶಕಾರ--ರಥವೂ ಬಂದಿತೋ ?

ಸ್ಥಾವರಕ--ಬಂದಿತು.

ಶಕಾರ--ಎತ್ತುಗಳೂ ಬಂದುವೋ ?

ಸ್ಥಾವರಕ--ಬಂದುವು.

ಶಕಾರ--ನೀನೂ ಬಂದೆಯೋ ?

ಸ್ಥಾವರಕ--(ನಗುತ್ತಾ) ನಾನೂ ಬಂದೆನು.

ಶಕಾರ--ಆದರೆ ರಥವನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಬಿಡು.

ಸ್ಥಾವರಕ--ಯಾವ ದಾರಿಯಿಂದ ಬಿಡಲ ?

ಶಕಾರ--ಈ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಡು.

ಸ್ಥಾವರಕ--ಹಾಗಾದರೆ ಎತ್ತುಗಳು ಸತ್ತುಹೋಗುವುವು. ರಥವು ಮುರಿದು ನಾನೂ ಸಾಯುವೆನು.

ಶಕಾರ--ಎಲೋ, ನಾನು ಧೂರೆಯ ಭಾವಮೈದನ. ಎತ್ತುಗಳು ಸತ್ತುಹೋದರೆ ಬೇರೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ತರಿಸುವೆನು. ರಥವು ಮುರಿದುಹೋದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ರಥವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವೆನು. ನೀನು ಸತ್ತುಹೋದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಸ್ಥಾವರಕ--ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಬಹುದು. ನಾನು ಮಾತ್ರ ನಿಮ್ಮವನಾ ಗಿರುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವೆನು.

ಶಕಾರ--ಹಾಗಾದರೆ ನಿನಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಮಾಡು.

ಸ್ಥಾವರಕ--(ರಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ರಥ ಬಂದಿತು.

ಶಕಾರ--ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ನನಗೆ ಗುರು. ಪರಮಗುರು. ದೇಕಾ ದರೆ ನೀನೇ ರಥವನ್ನು ಮೊದಲು ಹತ್ತು.

ವಿಟ--ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲ. (ಹತ್ತಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವನು.)

ಶಕಾರ--ಎಲೋ, ಬೇಡ ಬೇಡ. ರಥವು ನಿಮ್ಮಷ್ಟನ ಮನೆ ಯದೋ ? ಈ ರಥಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನನು ನಾನು, ನಾನು ಮುಂಚೆ ಹತ್ತಬೇಕು.

ವಿಟ--ಮತ್ತೆ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಮೊದಲು ಹತ್ತು, ಎಂದೆ ?

ಶಕಾರ--ಅಹುದು ಹೇಳಿದೆನು. ಆದರೆ ನೀನು "ಸ್ವಾಮಿ, ಯಜಮಾನರೇ, ನೀವೇ ಮುಂಚೆ ಹತ್ತಿ" ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

ವಿಷ--(ನಕ್ಕು, ಸ್ವಗತ) ಇಂತಹವರ ಸಹವಾಸವು ಬಹು ಕಷ್ಟ.
(ಪ್ರಕಾಶ) ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ನೀನೇ ಹತ್ತು.

ಶಕಾರ--ಎಲೋ, ಸ್ಥಾವರಕನೆ, ರಥವನ್ನು ತಿರುಗಿಸು.

ಸ್ಥಾವರಕ--(ತಿರುಗಿಸಿ) ಆಯ್ಯಾ, ಇನ್ನು ಹತ್ತಬಹುದು.

ಶಕಾರ--(ಹತ್ತಿನೋಡಿ, ಭೀತನಾಗಿ ಓಡಿಬಂದು, ವಿಷನ ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿಕೊಂಡು) ಆಯ್ಯಾ, ನೀನು ಸತ್ತುಹೋಗುತ್ತೀಯೆ! ನಾನೂ ಸತ್ತುಹೋಗುತ್ತೇನೆ! ರಥದಲ್ಲ ರಾಕ್ಷನಿಯೋ ಚೋರನೋ ಯಾರೋ ಇರುವರು.

ವಿಷ--ಹೆದರಬೇಡ ಹೆದರಬೇಡ. ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವ ಈ ರಥದಲ್ಲ ರಾಕ್ಷನಿ ಎಲ್ಲಂದ ಬಂದಾಳು. ಈಗ ಬಿಸಿಲ ಜಳದಿಂದ ನಿನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಾವರಕನ ನೆಲವನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆಯೋ ಏನೋ?

ಶಕಾರ--ಆಯ್ಯಾ, ಇಲ್ಲಿ ಯಾವಳೋ ಸ್ತ್ರೀಯು ಇರುವಳು. ನೀನೇ ನೋಡು.

ವಸಂತಸೇನೆ--ಅಯ್ಯೋ! ಮೋಸಹೋದೆನು. ಇದೇನು! ನನಗೆ ವ್ಯಥೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಶಕಾರನು ಇಲ್ಲೇ ಇರುವನಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೇನೋ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದು. ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳಾದ ನಾನು ಇಲ್ಲಗೆ ಬಂದುದು ಊಷರಭೂಮಿಯಲ್ಲ ಬಿತ್ತಿದ ಬೀಜದಂತೆ ನಿಷ್ಫಲ ವಾಯಿತು. ಈಗ ಏನುತಾನೆ ಮಾಡಲಿ? ಯಾರನ್ನು ಮರೆಹೋಗಲಿ?

ವಿಷ--ಆಗಲಿ, ಅದಕ್ಕೇನು? (ನೋಡುವನು.)

ಶಕಾರ--ನನಗಂತೂ ಭಯವಾಗುವುದು. ನಿನ್ನನ್ನು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲೆಯೇ ನಾನು ಓಡಿ ಹೋಗುವೆನು.

ವಿಷ--(ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ, ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ವಿಷಾದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, (ಸ್ವಗತ) ಅಯ್ಯೋ ಕಷ್ಟ. ಈಕೆಯು ಈ ಶಕಾರನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದುದು ಹಂಸೆಯು ರಾಜಹಂಸನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಗೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲಾ! (ಮರೆಯಿಲ್ಲ) ವಸಂತಸೇನೆಯೇ,

ನಿನಗಿದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಆನೆಪಟ್ಟು, ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ, ಶಕಾರನನ್ನು ಪರಿಣೆಂದು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಮಾನದಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಆಗ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಈಗ ಇವನನ್ನೇ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರಬಹುದೇ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ರಥವು ನನ್ನದೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಹೀಗೆ ಬಂದೆನು. ಶರಣಾಗತೆಯಾಗಿರುವೆನು. ಕಾಪಾಡಬೇಡ.

ವಿಟ—ಭಯಪಡಬೇಡ ಭಯಪಡಬೇಡ. ಹೇಗಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಮೋನಮಾಡಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವೆನು. (ಶಕಾರನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ರಥದಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸಿಯೇ ಇರುವಳು.

ಶಕಾರ—ರಾಕ್ಷಸಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ಕದಿಯಲಿಲ್ಲ ? ಅಥವಾ ಕಳ್ಳನಾಗಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಏಕೆ ಕೊಲ್ಲಲಿಲ್ಲ ?

ವಿಟ—(ಸ್ವಗತ) ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತ ನಾಡುವನು ! (ಪ್ರಕಾಶ) ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಅಷ್ಟು ಪರಿಶ್ಚಯೇಕೆ ? ನಡೆದುಕೊಂಡೇ ಹೊರಟುಹೋಗೋಣ.

ಶಕಾರ—ಏಕೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಡ ?

ವಿಟ—ಏಕೆ ? ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಆಯಾಸ ಕಡಮೆಯಾಗುವುದು. ನಮಗೂ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಬಲವುಂಟಾಗುವುದು.

ಶಕಾರ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಎಲೋ, ಸ್ಥಾವರಕ, ರಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಬೇಡ ಬೇಡ, ದೊಡ್ಡವರಿದಿರಾಗಿ ನಾನು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ರಥದಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜಶ್ಯಾಲಕ ಬಂದನು—ಎಂದು ನನಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ನನ್ನ ಪದ್ಧತಿ ಯಾದ್ದರಿಂದ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು.

ವಿಟ—(ಸ್ವಗತ) ಈ ಮೂರ್ಖನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ. (ಪ್ರಕಾಶ) ವಸಂತಸೇನೆಯು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವಳು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಶಿವಶಿವ ! (ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಳು).

ಶಕಾರ—ಏನ್ನು ! ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೋ ?

ವಿಟ--ಅಹುದು.

ಶಕಾರ--ಚಾರುದತ್ತನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಆ ವಸಂತಸೇನೆಗೆ ಕೋಪ ಬರುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೆನು. ಈಗ ಹೋಗಿ ಅವಳ ಕಾಲಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದು ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವೆನು.

ವಿಟ--ಸರಿಸರಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು.

ಶಕಾರ--(ವಸಂತಸೇನೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ) ನಮ್ಮಮ್ಮಾ ತಾಯಿ, ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಕೇಳು; ಪೂರ್ವದಲ್ಲ ನಾನು ನಿನಗೆ ಅನೇಕ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೆನು. ಅದನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ದಾಸನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡು. (ನಮಸ್ಕರಿಸುವನು.)

ವಸಂತಸೇನೆ--ಚಿಃ! ದೂರ ಹೋಗು, ಕೆಟ್ಟಮಾತನ್ನಾಡಬೇಡ. (ಒದೆಯುವಳು.)

ಶಕಾರ--(ಕೋಪದಿಂದ) ದೇವರಿಗೂ ಕೂಡ ನಮಸ್ಕರಿಸದೆ ಇರುವ ನಾನು, ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ಇವಳು ನನ್ನನ್ನು ಒದೆದಳಲ್ಲ! ಎಲೋ, ಸ್ಥಾವರಕ, ಇವಳು ನಿನಗೆಲ್ಲ ಸಿಕ್ಕಿದಳು?

ಸ್ಥಾವರಕ--ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ಬರುವಾಗ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲ ಅವ ಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಬಂಡಿಗಳು ನಿಂತಿದ್ದುವು. ಆಗ ಚಾರುದತ್ತನ ಮನೆ ಬಾಗಲಲ್ಲಿ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಬಂಡಿಯ ಚಕ್ರವನ್ನು ತಳಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಯೇ, ಇವಳು ಇದನ್ನು ತನ್ನ ರಥವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಿರಬಹುದು.

ಶಕಾರ--ಓಹೋ! ಅದರಿಂದಲೋ ಇವಳು ಬಂದುದು? ನನ ಗೋಸ್ಕರವಲ್ಲ. (ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು) ಎಲೆ ದಾಸಿ, ಬಂಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಳಿ. ಆ ದರಿದ್ರ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾ, ನನ್ನ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಆಯಾಸಮಾಡಿದೆಯಾ? ಇಳಿ, ಮೊದಲು ಇಳಿ.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಸ್ವಗತ) ಅರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕೊಂಡು ಬಂದೆ--ಏಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಆಗಲ.

ಶಕಾರ--ಈಗ ನಿನ್ನ ಮುಂದಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಟಾಯುವು ವಾಲಯ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. (ಮುಂದಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವನು.)

ವಿಟ--ಅಯ್ಯಾ, ಇಂತಹ ಗುಣಾಧ್ಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮುಂದಲೆಹಿಡಿದು ಎಳೆಯಬಾರದು. ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿರು ; ನಾನು ರಥದಿಂದಿಳಿಸುವೆನು. ವಸಂತಸೇನೆಯೇ, ಇಳಿ.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಇಳಿದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಳು.)

ಶಕಾರ--(ಸ್ವಗತ) ಪೂರ್ವದಲ್ಲ ಇವಳು ನನಗೆವಮಾನ ಮಾಡಿದ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯು ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಒದೆದು ಅದನ್ನು ಉರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಅದುದರಿಂದ ಇವಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆನು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಅಯ್ಯಾ, ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೊಡುವೆನು, ನನಗೋಸ್ಕರ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡು.

ವಿಟ--ಅದು ಅಕಾರ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾಡುವೆನು.

ಶಕಾರ--ಅಕಾರ್ಯದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೇ ನನ್ನೆಲ್ಲ.

ವಿಟ--ಅದರೆ ಹೇಳು.

ಶಕಾರ--ಈ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲು.

ವಿಟ--ಶಿವಶಿವ! (ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು) ಈ ಉಜ್ಜಯಿನೀ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯಳಾಗಿಯೂ, ನೂಳೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೊಂದು, ನಾನು ಯಾವದಾರಿಯಿಂದ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿ?

ಶಕಾರ--ಎಲೋ, ಹುಚ್ಚು, ಪರಲೋಕವೆಂದರೇನು? ನಿನಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯನ್ನು ನಾನು ಬೇರೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ ನೀನು ಕೊಂದರೆ ಯಾರುತಾನೆ ಕಾಣುವರು.

ವಿಟ--ಹಾಗೆನ್ನಬಹುದೆ? ದಶದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರೂ, ವಸುರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆ?

ಶಕಾರ--ಅದರೆ, ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೊಲ್ಲು.

ವಿಟ—ಮೂಢ, ನೀನು ಕೆಟ್ಟೆ.

ಶಕಾರ—ಈ ತಬ್ಬಲಿ—ಮುದಿಗೂಡೆ—ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆದರುವನು. ಹೋಗಲಿ. ಸ್ಥಾವರಕನಿಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಸ್ಥಾವರಕ, ಇವಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲು.

ಸ್ಥಾವರಕ—ಶಿವಶಿವ! ಅಯ್ಯಾ, ಕೋಪಮಾಡಬೇಡ. ನೀಚನಾದ ನಾನು ಇವಳು ಗಾಡಿಯಲ್ಲ ಕುಳಿತುದನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಿದ್ದರೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶಕಾರ—ನಾನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಭುವಲ್ಲವೆ?

ಸ್ಥಾವರಕ—ಅಹುದು. ನೀನು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವೇ ಹೊರತು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಕ್ಷಮಿಸು. ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬೇಡ. ನನಗೆ ಬಹಳ ಭಯವಾಗುವುದು.

ಶಕಾರ—ಎಲೋ, ನಾನು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆ? (ಹೊಡೆಯುವನು.)

ಸ್ಥಾವರಕ—ನೀನು ಇನ್ನೂ ಹೊಡೆ; ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕು. ನಾನು ಬೇರೆ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೆನೋ ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಈಗ ನಿನಗೆ ದಾಸನಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಪುನಃ ಪಾಪಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲೇ?

ಶಕಾರ—(ಸ್ವಗತ) ಈ ಮುದಿಗೂಡೆ ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆದರುವನು. ಈ ಗರ್ಭದಾಸನು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಗೆ ಹೆದರುವನು. ರಾಜಶ್ಯಾಲಕನಾದ ನನಗೆ ಯಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಎಲೋ, ಸ್ಥಾವರಕ, ನೀನು ಹೋಗಿ ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊ. (ಸ್ಥಾವರಕನು ಹೋಗುವನು.)

ಶಕಾರ—ಎಲೆ ವಸಂತಸೇನಿ, ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು, ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆನು. (ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು)

ವಿಟ—ಎಲೋ, ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಕೊಲ್ಲುವೆಯಾ? (ಎಂದು ಹೊಡೆಯುವನು.)

ಶಕಾರ—(ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು) ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆಯಾ? (ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಜೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಗತ) ಇವನು

ನನ್ನಿಂದಲೇ ಪೋಷಿತನಾಗಿ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಬಂದಾಗ ನನಗೇ ವೈರಿ ಯಾದನಲ್ಲ! (ಯೋಚಿಸಿ) ಇರಲಿ, ಇದಕ್ಕೊಂದುಪಾಯಮಾಡುವೆನು. (ಪ್ರಕಾಶ) ನೀನು ಇಲ್ಲದ್ದರೆ ಇವಳು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಈಗ ಹೋಗಿ ನಾನು ಕಳುಹಿಸಿರುವ ಸ್ಥಾವರಕನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.

ವಿಟ--(ಸ್ವಗತ) ಈಕೆಯು ನಾನಿಲ್ಲರಾವೆನೆಂದಾ ಈ ಮೂರ್ಖನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚಪಡುವಳೋ ಏನೋ! (ಪ್ರಕಾಶ) ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. (ಹೊರಡುವನು.)

ವಸಂತಸೇನೆ--(ವಿಟನ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದು) ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ಶರಣಾಗತೆಯಾದೆನೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ?

ವಿಟ--ವಸಂತಸೇನೆ, ಹೆದರಬೇಡ. (ಶಕಾರನನ್ನು ಕುರಿತು) ಅಯ್ಯಾ, ಈ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಎಚ್ಚರಿಕೆ! ಪುನಃ ನಾನು ಕೇಳಿದಾಗ ನನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಶಕಾರ--ಅದಕ್ಕೇನು? ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ನೀನು ಕೇಳಿದಾಗ ಕೊಡುವೆನು.

ವಿಟ--ಈ ಮಾತು ನಿಶ್ಚಯವೋ?

ಶಕಾರ--ನಿಶ್ಚಯ.

ವಿಟ--(ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗಿ) ನಾನು ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಈ ನೀಚನು ಇವಳನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟಾನೋ? ಇವನೇನು ಮಾಡುವನೋ ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುವೆನು. (ಮರೆಯಾಗುವನು.)

ಶಕಾರ--ಇರಲಿ, ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಸಮಯ. ಅಥವಾ ಈಗ ಕೊಲ್ಲಬಾರದು. ವಿಟನು ಮಹಾ ಕಪಟ. ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ತಂದಾನು! (ಹೂಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ಎಲೆ ಹುಡುಗಿ, ವಸಂತಸೇನೆ, ಬಾಬಾ.

ವಿಟ--ಓಹೋ! ಇವನಿಗೆ ಈ ವಸಂತಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವುಂಟಾಯಿತು. ಇನ್ನೇನೂ ಭಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ. (ಎಂದು ಹೊರಟು ಹೋಗುವನು.)

ಶಕಾರ—ಒಳ್ಳೆಯ ಒಡವೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ತಿಂಡಿ, ಇನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಡುವೆನು. ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ. ನಾನು ಮನುಷ್ಯನೇ ಅಲ್ಲ ! ಕಲ್ಲು ! ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆಯೋ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆಹಾ ! ಅದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವೇನು. (ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು) ಚಿ ! ನೀಚನೆ, ದ್ರವ್ಯದ ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಮೋಸ ಮಾಡುವೆಯಾ ? ಈವರೆಗೂ ನೀಮಾವಿನ ಮರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದು ಈಗ ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗದ ಮರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಲೇ ?

ಶಕಾರ—ಎಲೆ ಬಡ್ಡಿ, ಆ ದರಿದ್ರ ಚಾರುದತ್ತನು ನೀಮಾವಿನ ಮರ. ನಾನು ಮುತ್ತುಗವೂ ಅಲ್ಲ, ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗವೂ ? ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಯ್ಯುತ್ತಾ ಇನ್ನೂ ಆ ನೀಚನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೆ ಹೇಗೆ ದೈನು ?

ಶಕಾರ—ಎಲೆ, ಇರಲಿ ; ಆ ದರಿದ್ರನನ್ನೇ ಹಂಬಲಿಸುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗಲೇ ಸಂಹರಿಸುವೆನು. ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು ; ಎಲ್ಲ ಅವನು ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ನೋಡೋಣ.

ವಸಂತಸೇನೆ—ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡೇ ಹೋಗುವನು.

ಶಕಾರ—ಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಚಾಣಕ್ಯನು ನೀತಿಯನ್ನೂ, ಜಟಾಯುವು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನೂ ಕೊಂದಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗಲೇ ಕೊಲ್ಲುವೆನು. (ಹೊಡೆಯುವನು.)

ವಸಂತಸೇನೆ—ಹಾ ! ತಾಯೇ ! ಎಲ್ಲರವೆ ? ಹಾ ! ಆರೈಚಾರು ದತ್ತನೆ ! ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊ ! ಆಯ್ಯೋ ! ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಾಣಬಿಡುವ ಕಾಲ ಬಂದಿತಲ್ಲಾ ! ಏನುಮಾಡಲಿ ? ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳಲೇ ? ಅಥವಾ ವಸಂತಸೇನೆಯು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡರೆ ನನಗೇ ಅಪಮಾನವಲ್ಲವೆ ? ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಚಾರುದತ್ತನೆ, ನಿನಗೆ ವಂದಿಸುವೆನು.

ಶಕಾರ--(ಕೋಪದಿಂದ ಕತ್ತನ್ನು ನುಲಿಯುತ್ತಾ) ಇನ್ನೂ ಆ ನೀಚನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವೆಯಾ? ಈಗ ಅವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು ಸ್ಮರಿಸು. (ಎಂದು ಹೊಡೆಯುವನು ; ವಸಂತಸೇನೆಯು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಳು.) ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಇವಳು ನನ್ನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಕೋಪದಿಂದ ಇವಳ ಹೆಸರು ತೊಡೆದುಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆನು. ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಈಗ ನನ್ನ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಪರಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರೊ! ಆಗಲಿ, ಅವರಿಗೇ ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಆ ಹಾಳುವಿಟ-ಮುದಿಹಂದಿ-ಬರುವ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರವಾಗಿರುವೆನು.

(ವಿಟನು ಸ್ಥಾವರಕನೊಡನೆ ಬರುವನು ; ಶಕಾರನು ವಿಟನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುವನು.)

ವಿಟ--(ಸ್ವಗತ) ಇವನು ನನ್ನ ಕಾಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಂದೇ ಇರಬಹುದು. ಆಯ್ಯೋ! ನೀಚ! ಎಂತಹ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದನು! ಸ್ತ್ರೀವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಿಷ್ಠನಾದ ಇವನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪತಿತರಾದೆವಲ್ಲ! (ಪ್ರಕಾಶ) ಅಯ್ಯಾ! ಸ್ಥಾವರಕನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆನು.

ಶಕಾರ--ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಬಂದಿರಾ?

ಸ್ಥಾವರಕ--ಬಂದೆವು.

ವಿಟ--ನಿನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ದೆಲ್ಲ?

ಶಕಾರ--ಏನನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ.

ವಿಟ--ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು.

ಶಕಾರ--ಹೋದಳು.

ವಿಟ--ಎಲ್ಲಿಗೆ?

ಶಕಾರ--ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ.

ವಿಟ--ಅವಳು ಅತ್ತಕಡೆ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ?

ಶಕಾರ--ನೀನು ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದೆ?

ವಿಟ--ಪೂರೈದಿಕ್ಕಿಗೆ.

ಶಕಾರ--ಅವಳು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದಳು.

ವಿಟ--ನೀನು ಹೇಳುವುದೇನೋ ಬಹಳ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದವಾಗಿರು
ವುದು. ಅವಳನ್ನು ಏನುಮಾಡಿದೆ? ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳು.

ಶಕಾರ--ಇದೋ, ನೋಡು, ನನ್ನ ಕಾಲಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು
ಮುಟ್ಟಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣಮಾಡುವೆನು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಾನು
ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದೆನು. ಇನ್ನು ನೀನು ಧೈರ್ಯ
ವಾಗಿರು.

ವಿಟ--(ವಿಷಾದಪಡುತ್ತ) ಅಯ್ಯೋ ! ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕೊಂದೆಯಾ ?

ಶಕಾರ--ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ
ಬಾ. ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡು. (ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ತೋರಿಸು
ವನು.)

ವಿಟ--(ನೋಡಿ) ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಾದ ನಾನು ಕೆಟ್ಟೆನು. ಹಾಹಾ !
(ಎಂದು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವನು.)

ಸ್ಥಾವರಕ--ಅರ್ಯನೇ, ಸಂತೈಸಿಕೊ ಸಂತೈಸಿಕೊ. ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು
ಕೊಂದವರಾರೂ ಅಲ್ಲ. ವಿಚಾರಮಾಡದೆ ರಥವನ್ನು ತೆಗೆದು
ಕೊಂಡುಬಂದ ನಾನೇ ಅವಳನ್ನು ಕೊಂದವನು.

ವಿಟ--ಹಾ ! ವಸಂತಸೇನೆಯೇ ! (ವ್ಯಥೆಯಿಂದ) ಎಲೋ, ನೀನು
ಬಹು ಪಾಪಿಷ್ಠ. ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೊಂದೆ. ಇನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.
(ಎಂದು ಹೊರಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ)

ಶಕಾರ--(ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವನು.)

ವಿಟ--ಎಲೋ ! ಪಾಪಿ, ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸ
ನಾಕು. ನಾನು ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು.

ಶಕಾರ--ಎಲಾ, ಆ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ನೀನೇ ಕೊಂದು
ಆ ತಪ್ಪನ್ನು ನನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಹೊರಟುಹೋಗುವೆಯಾ ?
(ಎಂದು ತಡೆಯುವನು.)

ವಿಟ--ಚಿಃ ! ನೀಚನೇ, ನೀನು ಹಾಳಾದೆ.

ಶಕಾರ—ಎಲೋ, ನಿನಗೆ ಕೋಟಿ ವರಹ ಚನ್ನವನ್ನೂ ಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವೆನು. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಶಕಾರ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಬೇಡ.

ವಿಟ—ನೀನು ಕೊಡತಕ್ಕುದೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನೆಲ್ಲಯೇ ಇರಲಿ.

ಸ್ಥಾವರಕ—ಶಿವಶಿವಾ ! ಇಂತಹ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿನ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕು ಪಾಯಮಾಡುವನಲ್ಲ.

ಶಕಾರ—(ನಗುವನು.)

ವಿಟ—ಎಲಾ ! ಪಾಪಿ ! ಈ ಹಾಳು ನಗೆಯನ್ನು ಬಿಡು. ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸ ನಾಕು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಕೆಟ್ಟಸ್ನೇಹವೆಂದಿಗೂ ಬೇಡ.

ಶಕಾರ—ಅಯ್ಯಾ, ಕೊಪಮಾಡಬೇಡ ; ಬಾ. ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆಡೋಣ.

ವಿಟ—ನಾನು ಪತಿತನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಜನರು ಪತಿತನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಅಯ್ಯಾ ! ಇಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯವಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಾನು ನಗರ ದಲ್ಲರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸಲಿ ? ಹಾ ! ವಸಂತ ಸೇನೆ, ನೀನು ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲೆಯಾದರೂ ಸೂಳಿಯಾಗದೆ ಸತ್ಕುಲ ದಲ್ಲ ಜನಿಸು.

ಶಕಾರ—ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನದಲ್ಲ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ಈಗ ಎಲ್ಲಗೆ ಹೋಗುವೆ ? ನಮ್ಮ ಭಾವನಾದ ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಾ ; ಅಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಿಸುವೆನು. (ಎಂದು) ವಿಟನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವನು.

ವಿಟ—ಎಲೋ, ದುಷ್ಟನೆ, ಏನೆಂದೆ ? (ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕಿರಿಯುವನು.)

ಶಕಾರ—ಎಲೋ, ನಾನೆಂದಮಾತಿಗೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡೆಯೋ ? ಅದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಹೇಳಿದೆನು. ಹೋಗು.

ವಿಟ—(ಸ್ವಗತ) ಇನ್ನಿಲ್ಲರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆರೈಕೆ, ಶರೈಕೆ, ಚಂದನಕರಿಯವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು.)

ಶಕಾರ—ಹಾಳಾಗಿಹೋಗು. ಎಲೋ, ಸ್ಥಾವರಕನೆ. ನಾನು ಮಾಡಿದುದು ಹೇಗಿದೆ ?

ಸ್ಥಾವರಕ—ನೀನು ಬಹಳ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.

ಶಕಾರ—ಏನೆಂದೆ ? ನಾನು ಮಾಡಿದುದು ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವೋ ? ಹಾಗೆನ್ನದೇಡ. ಈ ಅಧರಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ. (ಕೊಟ್ಟು) ಇದು ನಾನು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಮಾತ್ರ ನನ್ನದು. ಇತರ ಕಾಲದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನದೇ.

ಸ್ಥಾವರಕ—ಇದು ನನಗೇಕೆ ? ಇದಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಯೋಗ್ಯನು.

ಶಕಾರ—ಆದರೆ ನೀನು ರಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ನಾನು ಬರುವವರೆಗೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು.

ಸ್ಥಾವರಕ—ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು.)

ಶಕಾರ—ಏಟನಂತೂ ಹೊರಟುಹೋದನು. ನಾನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಆ ಸ್ಥಾವರಕನಿಗೆ ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹೋಗದಂತೆ ನನ್ನ ಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಈ ಯೋಚನೆಯೇ ಸರಿ. ಈಗ ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಹೋಗಿನೋಡಿ ಆ ವಸಂತಸೇನಿ ಸಾಯದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೊಂದುಬರುವೆನು. (ನೋಡಿ) ಓಹೋ! ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಸತ್ತುಹೋಗಿರುವಳು. ಇರಲಿ, ಯಾರಿಗೂ ಇವಳ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಈ ಬಹಿರ್ವಾಸದಿಂದ ತುಂಬಾ ಮುಸುಕು ಹಾಕುವೆನು. (ಯೋಚಿಸಿ) ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ; ಚಾರುದತ್ತನ ಹೆಸರಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಕಂಡರೆ ಪ್ರವಾದ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಆಗಲಿ, ಈ ತರಗಲೆಗಳಿಂದ ಮರೆಪಾಡುವೆನು. (ತರಗಲೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ) ಚಾರುದತ್ತನು ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಸೆಪಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜಿಣೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಸಂತಸೇನಿಯನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿರುವನೆಂದು ನ್ಯಾಯಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರೆಯಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವೆನು. ಹೇಗೂ ಏನಾದರೂ ಕಪಟವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಚಾರುದತ್ತನ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. (ಹೊರಟು, ಭಯದಿಂದ) ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೋದರೂ ಈ ಹಾಳು ಜೈನಸನ್ಯಾಸಿಯು ಕಾವಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಇದಿರಾಗಿ ಬರುವನೆಲ್ಲಾ! ಇವನು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಶಕಾರನೇ ವಸಂತ

ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಂದನೆಂದು ನನ್ನಮೇಲೆ ಹೇಳಿಯಾನು ! ಆದುದರಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋಗುವೆನು. (ಎಂದು ಹೋಗುವನು).

ಭಿಕ್ಷು--(ಬಂದು) ಈ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಒಗೆದುದಾಯಿತು. ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಒಣಗಿಸುವೆನೆಂದರೆ ಕಪಿಗಳಕಾಟ. ನೆಲದಮೇಲೆ ಹರಡುವುದಕ್ಕೆ ಧೂಳು. ಇನ್ನೆಲ್ಲ ಒಣಗಿಸಲ ? (ನೋಡಿ) ಇರಲ, ಈ ತರಗಿನ ಗುಡ್ಡೆಯಮೇಲೆ ಹರವಿ ಒಣಗಿಸುವೆನು. (ತರಗಿನಮೇಲೆ ಹರವಿ ಬುದ್ಧದೇವ, ನೀನೇ ಗತಿ. (ಎಂದು ಕುಳಿತು) ನಾನು ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತ ಹತ್ತುವರಹಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಕಟ ಪಡುತ್ತಿದ್ದೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ವಸಂತಸೇನೆಯು ಹಸ್ತಾಭರಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದಳು. ಆದುದರಿಂದ ಆಕೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ರಿಯಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಹಾಗಾಯಿತು. ಆಕೆಗೆ ನಾನು ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭುಣಮುಕ್ತನಾಗಲಿ? (ತರಗಿನ ಸದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ) ಇದೇನು ! ಈ ತರಗಿನಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡುವ ಶಬ್ದಕೇಳಿಸುವುದು. ಸರಿ ಸರಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಒಣಗಿದ ತರಗಿನಮೇಲೆ ಒದ್ದೆಯ ಬಟ್ಟೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಸದ್ದಾಗುವುದು !

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಹೊರಕ್ಕೆ ಕೈನೀಡುವಳು)

ಭಿಕ್ಷು--ಇದೇನಿದು ! ಅಲಂಕೃತವಾದ ಸ್ಮಿಹಸ್ತ !

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಮತ್ತೊಂದು ಕೈ ನೀಡುವಳು)

ಭಿಕ್ಷು--ಇದೇನು ! ಇನ್ನೊಂದು ಕೈ ಕಾಣುವುದಲ್ಲ ! (ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ) ಈ ಹಸ್ತವನ್ನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೋ ನೋಡಿದಹಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಸಂದೇಹವೇಕೆ ? ಜೂಜೂಗಾರನಿಗಾಗಿ ನೀನು ಹೆದರಬೇಡವೆಂದು ನನಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಹಸ್ತವೇ ಇದು. ಆಗಲ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವೆನು. (ತರಗನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯೋ ! ಇವಳು ವಸಂತಸೇನೆ.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ನೀರುಬೇಕೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡುವಳು)

ಭಿಕ್ಷು--ಅಯ್ಯೋ ! ನೀರು ಕೇಳುವಳಲ್ಲಾ ! ಸರೋವರವು ದೂರವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನಾದರೂ ಹಿಂಡುವೆನು. (ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಂಡುವನು.)

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಏಳುವಳು, ಭಿಕ್ಷು ಬಚ್ಚಿಯಿಂದ ಬೀಸುವನು).

ವಸಂತಸೇನೆ--ನೀನು ಯಾರು ?

ಭಿಕ್ಷು--ನನ್ನನ್ನು ಮರೆತೆಯಾ? ಹನ್ನಾ ಭರಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೆ ?

ವಸಂತಸೇನೆ--ಆಹಾ ! ಈಗ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಭಿಕ್ಷು--ವಸಂತಸೇನೆ ! ಇದೇನು ?

ವಸಂತಸೇನೆ--ಸೂಳೆಯಾದವಳಿಗೆ ಆಗತಕ್ಕ ಗತಿಯಾವುದೋ ಅದು.

ಭಿಕ್ಷು--ವಸಂತಸೇನೆ ! ಮರಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಏಳು.

ವಸಂತಸೇನೆ--(ಏಳುವಳು).

ಭಿಕ್ಷು--ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲ ನನ್ನ ತಂಗಿ ಇರುವಳು. ನೀನು ಅಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆಯಂತೆ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆ. (ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಡುವರು).

ಭಿಕ್ಷು--ದಾರಿಬಿಡಿ ! ದಾರಿಬಿಡಿ ! ಈಕೆ ಯುವತಿ. ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಯುವತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇನು ? ಇವನು ಎಂತಹ ಸನ್ಯಾಸಿ ! ಎಂದು ನಂದಿಸಬೇಡಿ. ಕೈ, ಬಾಯಿ, ಹೃದಯ ಈ ಮೂರು ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಜಭೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಮನ ಭೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. (ಎಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಹೋಗುವರು)

ಇದು

ವಸಂತಸೇನಾವೋಟನಮೆಂಬ ಎಂಟನೆಯಂಕಂ.

ಒಂಭತ್ತನೆಯಂಕಂ

(ಸ್ಥಾನ—ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನ.)

ಶೋಧನಕ—(ಬಂದು) ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆಸನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡೆಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ಹೋಗಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಆಸನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವೆನು. (ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪುನಃ ಬಂದು) ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. (ಹೊರಟು ನೋಡಿ) ಆಹ! ಈ ದುಷ್ಟನಾದ ಶಕಾರನು ಇದಿರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವನಲ್ಲಾ ! ಏನು ಮಾಡತಿ? ಇವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಮರೆಯಾಗಿ ಇರುವೆನು. (ಮರೆಯಾಗುವನು).

ಶಕಾರ—(ಆಲಂಕೃತನಾಗಿ ಬಂದು) ಇದೇನು? ಪೀಠಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಏಕೋ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬರುವವರೆಗೂ ಇಲ್ಲಿರುವೆನು. (ಎಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು).

ಶೋಧನಕ—(ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ನೋಡಿ) ಓಹೋ ! ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬರುತ್ತಿರುವರು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—(ಲೇಖಕ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ ಬಂದು) ಆಯ್ಯಾ ಲೇಖಕನೇ.

ಲೇಖಕ—ಏನಪ್ಪಣೆ ?

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲೆಯೇ ಪರವಶವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಕ್ಷಿ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಗಳ ಮಾತು ನತ್ಯವೋ, ಅನತ್ಯವೋ ಯಾವುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವುದನಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಕಕ್ಷಿಯು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಯ ದೋಷವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದ್ಘಾಟನೆ ಮಾಡುವನೇ ಹೊರತು ತನ್ನ ದೋಷವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಕಕ್ಷಿಯಮಾತು ಸುಳ್ಳಾಗಿದ್ದರೂ ನಾಕ್ಷಿಯೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅವನಮಾತನ್ನೇ ನಂಬಬೇಕಾಗುವುದು. ಅದನ್ನು ನಂಬಿ ಕಕ್ಷಿಯು ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ತೀರ್ಪುಮಾಡಿದರೆ ಆ ದೋಷಕ್ಕೆ ರಾಜನು

ಗುರಿಯಾಗುವನು. ಇದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಗುಣಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಜನಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿಂದಿಸುವರು. ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು ಕಪಟದಲ್ಲ ನಿಪುಣನಾಗಿರಬೇಕು. ವಾಚ್ಯಿಯಾಗಿಯೂ ಕ್ಷಮಾಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ತನಗೆ ಮಿತ್ರರೆಂದಾಗಲೇ ಶತ್ರುಗಳೆಂದಾಗಲೆ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಡಕೂಡದು. ಕಕ್ಷಿ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಗಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಇವನ ಮಾತು ಸತ್ಯ, ಇವನ ಮಾತು ಅಸತ್ಯ, ಎಂದು ಊಹಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕು. ದೀನರನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಜನಿಗೆ ಕೋಪಬಂದರೂ ಅದನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು.

ಲೇಖಕ—ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೋಷವಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳುವ ಜನರು ಬೆಳುದಿಂಗಳನ್ನು ಕತ್ತಲೆಯೆಂದೇ ಹೇಳುವರು.

(ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವರು)

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಅಯ್ಯಾ, ಶೋಧನಕನೆ, ನ್ಯಾಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಯಾರು ಬಂದಿರುವರೋ ನೋಡು.

ಶೋಧನಕ—ಅಪ್ಪಣಿಯ ಪ್ರಕಾರ (ಎಂದು ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಯಾರು ?

ಶಕಾರ—ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ! ಮನುಷ್ಯ ! ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯ ! ದೊರೆಯ ಭಾಷೆಯೆಂದ ! ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನು.

ಶೋಧನಕ—(ಸ್ವಗತ) ಮೊಟ್ಟಮೊದಲೇ ಈ ಅನ್ಯಾಯಕಾರನೆಲ್ಲ ಬಂದನು ? (ಪ್ರಕಾಶ) ಅಯ್ಯಾ, ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು (ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಯ ಸವಿಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಶಕಾರನು ಬಂದಿರುವನು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ನೂರನ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಯೇ ಗ್ರಹಣಹಿಡಿದಾಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲೇ ಈ ಹಾಳು ಶಕಾರನ ವ್ಯವಹಾರ ಬಂದಿತೆ ! ಈ ಹೂತ್ತು ಅನೇಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ವ್ಯವಹಾರವು ನಾಳೆಯ ದಿನ ನಡೆಯಿಸಲ್ಪಡುವುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸು.

ಶೋಧನಕ—ಅಪ್ಪಣಿಯ ಪ್ರಕಾರ (ಶಕಾರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಈ ಹೊತ್ತು ನಿನ್ನ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ನಾಳೆಯದಿನ ಬರುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣಿಯಾಯಿತು.

ಶಕಾರ—(ಕೋಪದಿಂದ) ನಿನ್ನ ವ್ಯವಹಾರವು ಈ ಹೊತ್ತಿಲ್ಲವೋ? ಆಗಲ, ಈಗಲೇ ನಾನು ಹೋಗಿ ನಮ್ಮಕ್ಕನ ಗಂಡನಿರುವೆನಲ್ಲಾ ! ಪಾಲಕ ಮಹಾರಾಜ ! ಅವನು ನನಗೆ ಭಾವನಾಗಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿ ನಮ್ಮಕ್ಕ ನಿಗೂ, ನಮ್ಮ ಅಮ್ಮನಿಗೂ, ತಿಳಿಸಿ, ಈ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ತಳ್ಳಿಸಿ, ಇಲ್ಲಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ತರಿಸಬೇಡಿ ಇದ್ದರೆ ನಾನು ಶಕಾರನೇ ? (ಎಂದು ವಿನಯವನ್ನು ತಿರುಹುತ್ತಾ ಹೊರಡಲು ಯತ್ನಿಸುವನು).

ಶೋಧನಕ—ಅಯ್ಯಾ, ರಾಜಶ್ಯಾಲಕನೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. (ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಯ ಸವಿಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು) ನಾಳೆ ಬಾರೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಶಕಾರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು. (ಎಂದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವನು).

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಆ ಮೂರ್ಖನು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು ನಿನ್ನ ವ್ಯವಹಾರ ಈ ಹೊತ್ತೇ ನಡೆಯುವುದು. ಹೋಗಬೇಡಿ, ಎಂದು ಹೇಳು.

ಶೋಧನಕ—(ಶಕಾರನನ್ನು ಕುರಿತು) ನಿನ್ನ ವ್ಯವಹಾರ ಈ ಹೊತ್ತೇ ನಡೆಯುವುದಂತೆ. ಬಾ.

ಶಕಾರ—ಮೊದಲ ಈ ಹೊತ್ತು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಈ ಹೊತ್ತೇ ನಡೆಯುವುದು. ಅಧಿಕಾರಿಯಾದರೇನು, ಅವನಪ್ಪನಾದರೇನು, ನನ್ನ ಹೆಸರೆತ್ತಿದರೆ ಎಂತಹವನಾದರೂ ನಡುಗಬೇಕು (ಅಧಿಕಾರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ) ಅಯ್ಯಾ ನಾನು ಕ್ಷೇಮ, ನಿಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆನು. ಇಲ್ಲಇಲ್ಲ. ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—(ಸ್ವಗತ) ಇವನು ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ಬಗೆಯೇ ಬಲು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಕುಳಿತುಕೊ.

ಶಕಾರ—(ನಕ್ಕು) ಹೊಳೆಯನೀರಿಗೆ ಯೋಣ್ಣೆನಾಯಕನ ಅಪ್ಪಣಿಯೇ ? ಈ ನ್ಯಾಯನಾಥನವು ನಮ್ಮ ಭಾವನದು. ನನಗೆಲ್ಲ ತೋರು

ವುದೋ ಅಲ್ಲ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನೀವು ಹೇಳುವುದೇನು ? ನಾನು ಕೇಳುವುದೇನು ? ಇದೋ, ಇಲ್ಲ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವೆನು (ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು).

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ನಿನ್ನ ವ್ಯವಹಾರವೇನು ?

ಶಕಾರ—(ಕೈಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ) ನಾನು ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದ ಮದ್ಯದ ಪಾನಪಾತ್ರೆಯಂತಹ ಉತ್ತಮ ಕುಲದಲ್ಲ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ನನ್ನ ಕುಲ ಬಲು ದೊಡ್ಡದು. ನಮ್ಮಪ್ಪನು ದೊರಗೆ ಮಾವನಾಗಬೇಕು. ದೊರೆಯು ನಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಅಳಿಯನಾಗಬೇಕು. ನಾನು ದೊರಗೆ ಭಾವ ಮೈದುನನಾಗಬೇಕು. ದೊರೆಯು ನನಗೆ ಅಕ್ಕನ ಗಂಡನಾಗಬೇಕು, ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಲ್ಲರೋ ?

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಬಲ್ಲೆಬಲ್ಲೆ. ಕುಲವನ್ನೂ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇನು ? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವಭಾವ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿರಬೇಕು.

ಶಕಾರ—ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕನ ಗಂಡನಾದ ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನು ಎಲ್ಲಾ ಉದ್ಯಾನವನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕರ್ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನವನ್ನು ಕ್ರೀಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ನಾನು ಅಲ್ಲ ರುವ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವುದಕ್ಕೂ ಒಣಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನಿತ್ಯವೂ ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೆನ್ನೆಯದಿನ ಸತ್ತುಹೋದ ಹೆಂಗನಿನ ಶರೀರವೊಂದು ಅಲ್ಲ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿತು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಕಂಡೆನು, ಇಲ್ಲ, ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಅಲ್ಲ ಸತ್ತವಳ ಗುರುತನ್ನು ಬಲ್ಲೆಯೋ ?

ಶಕಾರ—ಅಯ್ಯಾ, ನಾನರಿಯೆನೆ ? ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಡವೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯಳಾಗಿದ್ದ ವಸಂತನೇನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು. ಅವಳನ್ನು 'ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ದುಷ್ಪನು ಒಡವೆಯ ಆಸೆಯಿಂದ ವಿಜನವಾದ ನಮ್ಮ ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಬಾಹುಗಳಿಂದ ನುಲಿದು ಕೊಂಡು ಹಾಕಿದನು. ನಾನಲ್ಲ (ಎಂದು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಬಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವನು).

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--(ಸ್ವಗತ) ಓಹೋ! ಇದು ನಗರರಕ್ಷಕರ ಅಜಾಗರೂಕತೆಯೆಂದುಂಟಾದುದು. (ಲೇಖಕನನ್ನು ಕುರಿತು) ಆಯ್ಯಾ, ಲೇಖಕನೇ, ನಾನಲ್ಲವೆಂದು ಈತನು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಮೊದಲು ಬರೆದುಕೊ.

ಲೇಖಕ--ಅಪ್ಪಣ್ಣಿ (ಎಂದು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವನು).

ಶಕಾರ--(ಸ್ವಗತ) ಆಯ್ಯೋ! ನಾನಾಡಿದ ಮಾತು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೇ ಬಂದಿತು ಇರಲಿ (ಪ್ರಕಾಶ) ಆಯ್ಯಾ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಗಳೇ, ನಾನಲ್ಲವೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಲಿ? ನಾನೇ ಕಂಡೆನು. ಏನು ಬಹಳ ಗದ್ದಲ ಮಾಡುವಿರಿ ?

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ದ್ರವ್ಯಕ್ಕಾಸಪಟ್ಟು ಅವಳ ಕೊರಲನ್ನು ಬಾಹು ಪಾಶಗಳಿಂದಲೇ ನುಲಿದನೆಂದು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ?

ಶಕಾರ--ಹಾರದ ನಡುನಡುವೆ ಕೆಲವು ಮುತ್ತುಗಳು ಒಡೆದು ಹೋಗಿದ್ದುವು. ಆದುದರಿಂದ ಊಹಿಸಿದೆನು.

ಲೇಖಕ--ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು

ಶಕಾರ--ದೈವಾಧೀನದಿಂದ ಬದುಕಿದೆನು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಈ ವ್ಯವಹಾರವು ಯಾರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದು ?

ಲೇಖಕ--ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಸಂತಸೇನೆಯ ತಾಯಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟುದು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಹಾಗಾದರೆ ಅವಳ ತಾಯನ್ನು ಕರೆಯಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಲೇಖಕ--ಇದೋ, ಅವಳೇ ಬಂದಳು ; ವಿಚಾರಿಸಬಹುದು.

(ವೃದ್ಧೆಯ ಪ್ರವೇಶ)

ವೃದ್ಧೆ--(ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ) ತಮಗೆ ಸುಖವಾಗಲಿ.

ಶಕಾರ--ಎಲೆ ಮುದುಕಿ, ತಲೆಹಿಡಕಿ. ಬಂದೆಯೋ ?

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ನೀನೆಯೊ ವಸಂತಸೇನೆಯ ತಾಯಿ ?

ವೃದ್ಧೆ--ಆಹುದು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಆದರೆ ಆ ವಸಂತಸೇನೇ ಈಗಲ್ಲ ಹೋದಳು?

ವೃದ್ಧೆ--ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು
ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಅವಳ ಪ್ರಿಯನ ಹೆಸರೇನು ?

ವೃದ್ಧೆ--ಆತನು ವರ್ತಕರ ದೀದಿಯಿಲ್ಲ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರು
ವನು. ಆರ್ಯಚಾರುದತ್ತನೆಂದು ಆತನ ಹೆಸರು.

ಶಕಾರ--ಕೇಳಿದಿರೋ ? ಈ ಮಾತನ್ನು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಆ ಚಾರು
ದತ್ತನ ಮೇಲೆಯೇ ನನ್ನ ವ್ಯವಹಾರ

ಲೇಖಕ--ಪ್ರಿಯನ ಮನೆಗೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಆತನಲ್ಲ ದೋಷ
ವೇನೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಚಾರುದತ್ತರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕು
ಲೇಖಕ--ಅಹುದು. ಅವನ ಮನೆಯು ಸವಿಾಪದಲ್ಲೆಯೇ ಇರು
ವುದು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಆತನನ್ನು ಕರೆಯಿಸು. ಅಯ್ಯಾ, ಧನದತ್ತನ,
ವಸಂತಸೇನೆಯು ಚಾರುದತ್ತನ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳೆಂಬುದನ್ನು ಬರೆದುಕೊ.
ಇದೇ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯನಾಧಕ. ಅಯ್ಯೋ ! ಆರ್ಯಚಾರುದತ್ತನನ್ನು
ಇಲ್ಲಗೆ ಕರೆಯಿಸಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲಾ ! ಅಥವಾ ನಾವು ಕರೆಯಿಸುವುದೇನು ?
ವ್ಯವಹಾರವೇ ಆತನನ್ನು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಅಯ್ಯಾ, ಶೋಧನ
ಕನೆ, ನೀನು ಹೋಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾತನಾಡದೆ ಆರ್ಯಚಾರುದತ್ತನನ್ನು
ಮರ್ಯಾದೆಯಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ. ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು
ನೋಡಬೇಕಂತೆ.---ಎಂದು ಹೇಳು. ಭಯಪಡಿಸಬೇಡ.

(ಶೋಧನಕನು ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಕರೆತರಲು ಹೋಗುವನು).

(ಸ್ಥಾನ--ಬೀದಿ.)

ಚಾರುದತ್ತ--(ಶೋಧನಕನೊಡನೆ ಬಂದು 'ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ನನ್ನ
ಕುಲಶೀಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೊರೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲನು. ಆದರೂ ನನ್ನನ್ನು
ಹೀಗೆ ಕರೆಯಿಸಬೇಕಾದರೆ ನನ್ನ ಗ್ರಹಚಾರಫಲವೇ ಸರಿ. ನಾನು ಆರ್ಯಕನ
ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ನನ್ನ ರಥದಮೇಲೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿ
ಸಿದೆನು. ದೊರೆಯು ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೇನಾದರೂ ಚಾರರ ಮುಖದಿಂದ

ತಿಳಿದನೋ ಏನೋ! ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ. ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಅಯ್ಯಾ, ಶೋಧನಕನೆ, ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸು.

ಶೋಧನಕ—ಆರ್ಯನೆ, ದಯಮಾಡಬೇಕು. ದಯಮಾಡಬೇಕು. ಚಾರುದತ್ತ—(ಭಯದಿಂದ) ಇದೇನು! ಈ ವಾಯನವು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ದೂತನು ತ್ವರೆಪಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಎಡಗಣ್ಣು ಚಲಿಸುವುದು. ಎಲ್ಲವೂ ಅಪಶಕುನಗಳೇ.

ಶೋಧನಕ—ಆರ್ಯನೆ, ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ದಯಮಾಡಬೇಕು. ಚಾರುದತ್ತ—

ಕಂ|| ಅಡಿಯಿಡೆ ಜಾರುಗುಮಿಳೆಯೊಳ |

ಗೆಡದೋಳುಂ ಪಾರ್ವುದಕಟ ವಾಯನನಿಕರಂ ||

ಕಡುಕರಿನರಾವಮೆಸಪುದು |

ನುಡಿವುದದೇಂ ಮೃತ್ಯುಸೂಚಕಂಗಳವೆಲ್ಲಂ ||

(ಎಂದು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ) ಬರುವಾಗಲೇ ತಲೆ ಬೇರೆ ತಗುಲಿತು. ದೇವರು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ನಾಯಾಧಿಪತಿ—ಓಹೋ! ಈತನೇ ಚಾರುದತ್ತನು. ಮನೋಹರವಾದ ಈತನ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇಂತಹ ಆಕಾರ್ಯವನ್ನೆಂದಿಗೂ ಮಾಡಿರಲಾರನು. ಸೌಂದರ್ಯವಿದ್ದಕಡೆ ಸುಗುಣಗಳೇ ಇರುವುವು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಅಯ್ಯಾ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ, ತಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ?

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಅಯ್ಯಾ, ಕ್ಷೇಮವೇ? ಈ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊ.

ಚಾರುದತ್ತ—(ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು)

ಶಕಾರ—(ಕೋಪದಿಂದ) ಎಲೋ, ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯಮಾಡಿದವನೆ, ಬಂದೆಯೋ? ಅಯ್ಯಾ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಗಳೆ, ವ್ಯವಹಾರವು ಒಳ್ಳೆಯ ನ್ಯಾಯವಾಯಿತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಧರ್ಮವಾಯಿತು. ಈ ಸ್ತ್ರೀ ಘಾತುಕನು ಬಂದರೆ ಇವನಿಗೆ ಪೀಠವನ್ನು ಕೊಡುವಿರೋ? ಕೊಡಿಕೊಡಿ.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೆ, ಈಕೆಯ ಮಗಳೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲಿ, ನಡತೆಯಾಗಲಿ ಉಂಟೋ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಯಾರ ಮಗಳೊಡನೆ ?

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಇದೋ, ಈಕೆಯ ಮಗಳೊಡನೆ. (ಎಂದು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವನು)

ಚಾರುದತ್ತ--ಆರ್ಯ, ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವೆ ?

ವೃದ್ಧಿ--ಆರ್ಯಾ, ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮವೇ ನನ್ನ ಕ್ಷೇಮ.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಆರ್ಯಾ, ಈ ವೇಶ್ಯೆಯ ಮಗಳು ನಿನಗೆ ಸಖಿಯೋ ?

ಚಾರುದತ್ತ--(ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವನು)

ಶಕಾರ--ಆರ್ಯಾ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಗಳೆ, ನೋಡಿದಿರೋ ? ದ್ರವ್ಯದ ಆಸೆಯಿಂದ ಆ ವಸಂತನೇನೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಕೊಂದು ಈಗ ನೀವು ವಿಚಾರಣೆಮಾಡಿದರೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ನಾಚಿಕೆಯನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ದೋಷವನ್ನು ಗೋಪನಮಾಡುವನು.

ಲೇಖಕ--ಆರ್ಯಾ, ಲಜ್ಜೆಪಡಬೇಡ ಹೇಳು.

ಚಾರುದತ್ತ--(ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ) ಆರ್ಯಾ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆ, ಈ ವೇಶ್ಯೆಯ ಮಗಳು ನನಗೆ ಸಖಿಯೆಂದು ನಾನು ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿ ? ಏನೋ ಯವ್ವನ ಕೆಟ್ಟುದು. ಅಪ್ಪುಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸ್ವಭಾವ ಕೈನೂ ಕುಂದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ?

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಆರ್ಯಾ, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೇಳು. ಈಗ ಲಜ್ಜೆಪಡಬಾರದು. ಇದು ವ್ಯವಹಾರಕಾಲವಲ್ಲವೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಏನು ! ವ್ಯವಹಾರವೆ ? ಯಾರಸಂಗಡ.

ಶಕಾರ--(ಗರ್ವದಿಂದ) ನನ್ನ ಸಂಗಡ.

ಚಾರುದತ್ತ--ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ.

ಶಕಾರ--ಏಲಾ ಸ್ತ್ರೀ ಘಾತುಕನೆ, ಲೋಕೋತ್ತರಗಳಾದ ರತ್ನಾ ಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಆ ವಸಂತನೇನೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ಈಗ ಗುಟ್ಟು ಮಾಡುವೆಯೋ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ನೀನು ಅಸಂಗತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತೀಯೆ.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಆರ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೆ, ಇವನ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ. ಈ ವೇಶ್ಯೆಯ ಮಗಳು ನಿನಗೆ ಸಖಿಯಹುದೋ ಅಲ್ಲವೋ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಹುದು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಈಗ ಅವಳೆಲ್ಲ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

ಲೇಖಕ--ಹೇಗೆ ಹೋದಳು? ಯಾವಾಗ ಹೋದಳು? ಹೋಗುವಾಗ ಅವಳ ಸಂಗಡ ಯಾರಿದ್ದರು?

ಚಾರುದತ್ತ--ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ನಾನು ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ?

ಶಕಾರ--ಎಲೋ, ಧನಕ್ಕೆ ಆಸೆಪಟ್ಟು ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನದಲ್ಲ ನಿರನೇ ಕೊಂದು. ಈಗ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳೆಂದು ಬಗುಳುವೆಯೋ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಆ! ಅಸಂಬದ್ಧಪ್ರಲಾಪಿಯೇ, ನಿನ್ನ ದೋಷವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅನತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆಯಾ? ಕಾಂತಿಹೀನವಾದ ನಿನ್ನ ಮುಖವೇ ನಿನ್ನ ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳುವುದು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--(ಸ್ವಗತ) ಕೈಯಿಂದ ಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಚಾರುದತ್ತನ ಮೇಲೆ ದೋಷಾರೋಪಣೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈತನು ಆರೈಚಾರುದತ್ತನಲ್ಲವೆ? ಇಂತಹ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಂದಿಗೆ ಮಾಡಿಯಾನು.

ಶಕಾರ--ಏನು? ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಪಕ್ಷಪಾತವುಂಟೋ? ಆಗಲಿ ಆಗಲಿ.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಚಿ: ಮೂಢನೆ, ಹೋಗು. ಇಂತಹ ನಿರ್ದುಷ್ಟನಾದ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಭೂಮಿಯು ಹೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ! ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರರಿಗೋಸ್ಕರ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವನು ಇತರರ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಆಸೆಪಟ್ಟು ಇಂತಹ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಯಾನೇ?

ಶಕಾರ--ಇದೇ ಪಕ್ಷಪಾತ!

ವೃದ್ಧ--ಎಲಾ, ಪಾಪಿಯೆ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಡವೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ತಾನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ

ರತ್ನಾವಳಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಈ ಸತ್ಯಸಂಧನು ಇಂತಹ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಯಾನೇ? ಹಾ! ಪುತ್ರೀ! ಎಲ್ಲ ಹೋದೆ? (ಅಳವಳು)

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನೆ, ವಸಂತಸೇನೆಯು ರಥದ ಮೇಲೆ ಹೋದಳೋ? ಅಥವಾ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳೋ?

ಚಾರುದತ್ತ—ನನ್ನಿರಾಗಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ರಥದಮೇಲೆ ಹೋದಳೋ ಹೇಗೆ ಹೋದಳೋ ತಿಳಿಯದು.

ವೀರಕ—(ಬಂದು) ಬಂಧನದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಆರ್ಯಕನನ್ನು ನಾವು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೆವಷ್ಟೆ? ಆಗ ಒಂದು ರಥ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತು ಅದನ್ನು ಚಂದನಕನು ಮೊದಲು ಶೋಧನೆಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ನೋಡದೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಒದೆದು, ಬಯ್ದು ಅಪಮಾನ ಪಡಿಸಿದನು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಅಯ್ಯಾ, ಆ ರಥವಾವುದೋ ನೀನು ಬಲ್ಲೆಯಾ?

ವೀರಕ—ಇದು ಆರ್ಯಚಾರುದತ್ತನ ರಥ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಸಂತಸೇನೆಯು ಕುಳಿತಿರುವಳು. ಕ್ರಿಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಳೆಂದು ಸಾರಥಿಯು ಹೇಳಿದನು.

ಶಕಾರ—ಈಗಲಾದರೂ ಕೇಳಿದಿರೋ?

ಭದ್ರಕ—ಆತುರದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲುವನು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಆಯ್ಯೋ? ಈ ನಿರ್ಮಲನಾದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ರಾಹುವು ಗ್ರಾಸಮಾಡುವನಲ್ಲಾ! (ಪ್ರಕಾಶ) ಎಲೈ ವೀರಕನೆ, ನಿನ್ನ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಆಮೇಲೆ ವಿಚಾರಿಸುವೆನು. (ಎಂದು ಭದ್ರಕನನ್ನು ಕುರಿತು) ಮತ್ತೇನು ಸಮಾಚಾರ?

ಭದ್ರಕ—(ನಮಸ್ಕರಿಸಿ) ನಾನು ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನದ ಬಳಿಯ ಕಾವಲುಗಾರನು. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಕಾವಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ತ್ರೀ ಶವವು ಬಿದ್ದಿದ್ದಿತು.

ಲೇಖಕ—ಸ್ತ್ರಿಯೆಂದು ನೀನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ?

ಭದ್ರಕ—ಆ ಮೃತಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕೈ, ಕಾಲು, ತಲೆಯುಳ್ಳ ಕೂದಲು,

ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಶವವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆನು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--(ಸ್ವಗತ) ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವೊಂದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ಬಹುಕಷ್ಟ. ನಾವು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದಷ್ಟೂ ಸಂಕಟವೇ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಏನುಮಾಡೋಣ ? ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೇ, ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳು.

ಚಾರುದತ್ತ--ನಾನಿನ್ನೇನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ? ಯಾವನಾದರೂ ನಿರ್ದುಷ್ಟನಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ಕೆಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಅವನಲ್ಲೊಂದು ದೋಷವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಯಿಸಬೇಕು ಅದಕ್ಕೆ ವಿಚಾರಣೆಯೇ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ! ಲತೆಯನ್ನು ಬಾಗಿಲಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದರೆ ಅದು ಎಲ್ಲ ನೋಂದಿತ್ತೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವ ನಾನು ಅಂತಹ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯನ್ನು ಕೊಂದೇನೆ ?

ಶಕಾರ--ಅಯ್ಯಾ, ನೀವೇನೋ ಪಕ್ಷಪಾತಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಇವನನ್ನು ಪೀರದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಿಲ್ಲ.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಶೋಧನಕನೆ, ಈತನನ್ನು ಪೀರದಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸು.

ಶೋಧನಕ--(ಎಬ್ಬಿಸುವನು)

ಚಾರುದತ್ತ--(ಎದ್ದು) ಅಯ್ಯಾ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆ, ವಿಚಾರಣೆಮಾಡಿ. ಮಾಡಿ. (ನೇರದಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು).

ಶಕಾರ--(ಸ್ವಗತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಣಿದು) ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಈಗ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಚಾರುದತ್ತನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವೆನು. (ಕುಳಿತು) ಎಲೋ, ಚಾರುದತ್ತ, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡು. ನಾನೆಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವೆನು? ಈಗರಾದರೂ ನಾನೇ ಕೊಂದೆನೆಂದು ಹೇಳು.

ಚಾರುದತ್ತ--(ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಗತ) ಹಾ! ಮೈತ್ರೇಯನೇ, ಹಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯೆ! ಅಯ್ಯೋ! ಮಗುವೆ! ರೋಹಶೇನನೇ! ಈಗ ನನಗೆ ಬಂದಿರುವ ವಿಪತ್ತನ್ನು ನೋಡದೆ ಎಲ್ಲೋ ಇರುವಿರಲ್ಲಾ! ನಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆ ವಸಂತ

ಸೇನೆಯು ಕೊಟ್ಟ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಾರೆಂದು ಮೈತ್ರೇಯನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಅವನೇಕೋ ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ವಿದೂಷಕ--(ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು) ವಸಂತ ಸೇನೆಯು ಚಿನ್ನದ ಬಂಡಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ರೋಹಸೇನನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಾರೆಂದು ಚಾರುದತ್ತನು ನನಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಂತೆ ನಾನು ವಸಂತಸೇನೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆಂಬ ಮಾತು ತಿಳಿದು ಇಲ್ಲಗೆ ಬಂದೆನು. ಎಲ್ಲ ? ಚಾರುದತ್ತನೆಲ್ಲ ? ಆಯ್ಯಾ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆ, ಕ್ಷೇಮವೆ, ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನೆಲ್ಲ ?

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--ಇದೋ, ಇಲ್ಲ.

ವಿದೂಷಕ--ಮಿತ್ರನೆ, ನಿನಗೆ ಸುಖವೇ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಆಗಬಹುದು.

ವಿದೂಷಕ--ಕ್ಷೇಮವೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಅದೂ ಆಗಬಹುದು.

ವಿದೂಷಕ--ಮಿತ್ರ, ನೀನೇನು ಬಹು ಖಿನ್ನನಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸುವೆ ? ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಗಳು ನಿನ್ನನೇಕೆ ಕರೆಯಿಸಿದರು ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಸಖನೆ, ಪಾವಿಯಾದ ನಾನು ಪರಲೋಕವನ್ನೊಗಣಿಸದೆ ರತಿವೇದಿಯಂತಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು--ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇವನೇ ಹೇಳುವನು.

ವಿದೂಷಕ--ಅದೇನದೇನು ?

ಚಾರುದತ್ತ--(ಕಿವಿ ಸುಲ್ಲ ಹೇಳುವನು)

ವಿದೂಷಕ--ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದವನಾರು ?

ಚಾರುದತ್ತ--(ಶಕಾರನನ್ನು ತೋರಿಸಿ)ಇವನು ಅಥವಾ, ದೈವವೇ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

ವಿದೂಷಕ--(ಮರೆಯಾಗಿ) ಮನೆಗೆ ಹೋದಳೆಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಹೇಳಿದನಾದರೂ ನಮ್ಮ ಗೃಹಚಾರದಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿದೂಷಕ--ಯಾವ ಪುರುಷನು ಈ ಉಜ್ಜಯಿನೀ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿರುವನೋ ಅಂತಹ ಗುಣಶಾಲಿಯು ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯ ಇಂತಹ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಮಾಡಿಯಾನೆ? (ಶಕಾರನನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪದಿಂದ) ಎಲಾ, ನೀಚನೆ, ರಾಜಶ್ಯಾಲಕನೇ, ಕುಲಟಾ ಪುತ್ರನೆ, ಕೃತಘ್ನನೆ, ದುರಹಂಕಾರಿಯೇ, ಇಂತಹ ರೋಕವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಾ? ಈಗ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳು. ನೋಡು, ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಂತೆ ವಕ್ರವಾಗಿರುವ ಈ ದಂಡಕಾಷ್ಠದಿಂದ ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಪುಡಿ ಪುಡಿ ಮಾಡುವೆನು.

ಶಕಾರ--(ಕೋಪದಿಂದ) ಆಯ್ಯಾ, ನೋಡಿನೋಡಿ. ಚಾರುದತ್ತ ನಿಗೂ ನನಗೂ ವ್ಯವಹಾರ; ಕಲಹ; ಜಗಳ; ಆದರೆ ಈ ಕಾಗೆ ಕಾಲ ಜುಟ್ಟಿನ ತಲೆಯವನು ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಪುಡಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವೇನು? (ವಿದೂಷಕನನ್ನು ಕುರಿತು) ಎಲೋ, ತಲೆಹೋಕ, ಬೇಡಬೇಡ.

ವಿದೂಷಕ--(ಕೋಪದಿಂದ) ಎಲೋ, ನೀಚ, ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೇಳುವೆಯಾ! ಇರಲಿ, ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಹಾಕುವೆನು. (ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಡೆದಾಡುವರು, ವಿದೂಷಕನ ಕಂಕುಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಡವೆಯ ಗಂಟು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವುದು. ಶಕಾರನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನು).

ಶಕಾರ--ಆಯ್ಯಾ, ನೋಡಿನೋಡಿ. ಇವೇ ಆ ವನಂತಸೇನೆಯ ಅಭರಣಗಳು. ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಅವಳನ್ನು ಇವನು ಕೊಂದುದು.

ಅಧಿಕಾರಿ--(ತಲೆ ದಾಗಿರುವನು)

ಚಾರುದತ್ತ--ಈ ಅಭರಣಗಳು ನಮ್ಮ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲೆ ಇಲ್ಲಗೆ ಬರಬಹುದೇ!

ವಿದೂಷಕ--ಆದರೇನು? ಇದು ಒಂದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳು.

ಚಾರುದತ್ತ--ನಾವು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಗಳು ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ನಂಬುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲೂ ನಮ್ಮ ದೈವ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಯುವುದೇ ಲೇನು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ--(ಸ್ವಗತ) ಆಯ್ಯೋ, ಇದು ಬೇರೆ ಒಂದು ಧೂಮ ಕೇತು ಹುಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ!

ಲೇಖಕ—(ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು) ; ಆರ್ಯ, ಈ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ನೋಡು. ನಿನ್ನ ಮಗಳದು ಅಹುದೋ ಅಲ್ಲವೋ ?

ವೃದ್ಧಿ—ನೋಡಿ ಅವುಗಳಂತೆಯೇ ಇವೆ. ಆದರೆ ಆ ಒಡವೆಗಳಲ್ಲ. ಶಕಾರ—ಆಃ ! ತಲೆಹಿಡಿಕ ! ಕಣ್ಣಿಂದ ಮಾತ್ರ ನೋಡುವೆಯಲ್ಲಾ, ಬಾಯಿಂದ ಬೊಗುಳುವುದಕ್ಕೇನು ?

ವೃದ್ಧಿ—ಚಃ ! ಹೋಗು.

ಲೇಖಕ—ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ಹೇಳು. ಅದೇ ಅಹುದೋ ಅಲ್ಲವೋ ? ವೃದ್ಧಿ—ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶಿಲ್ಪಿಯು, ಬುದ್ಧಿ ಕೌಶಲದಿಂದ ಅದ ರಂತೆಯೇ ಮಾಡಿರುವನು. ಆ ಒಡವೆಗಳು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಆರ್ಯ, ಈ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲೆಯೋ ?

ವೃದ್ಧಿ—ನಾನರಿಯೆನು. ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಆ ವಸಂತಸೇನೆ ಯೇನಾದರೂ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಳೋ ಏನೋ ?

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಒಂದೊಡವೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಮತ್ತೊಂ ದು ಒಡವೆಯನ್ನು ಅದರಂತೆಯೇ ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಲೋಕದಲ್ಲ ಅದೂ ಸಹಜವೇ ?

ಲೇಖಕ—ಇದು ಚಾರುದತ್ತನದು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ.

ಲೇಖಕ—ಆದರೆ ಯಾರದು ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಇದೊ ಈಕೆಯ ಮಗಳದು.

ಲೇಖಕ—ಆಕೆಯ ಒಡವೆ ಇಲ್ಲಗೇಕೆ ಬಂದಿತು ?

ಚಾರುದತ್ತ—ವಸಂತಸೇನೆಯು ರೋಹಸೇನನಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು.

ಲೇಖಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳು. ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದವ ನಿಗೆ ಪಾತಿತ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಚಾರುದತ್ತ—ನನಗೆ ಇನ್ಯಾವ ವಿಷಯವೂ ತಿಳಿಯದು. ಅಂತೂ ಈ ಅಭರಣಗಳು ನಮ್ಮ ಮನೆ ಯಿಂದ ಬಂದುವು.

ಶಕಾರ—ಏಲೋ, ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ನೀನೆ ಆ ಉದ್ಯಾನವನ ದಲ್ಲ ಕೊಂದು ಈಗ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆಯೋ ?

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೆ, ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಸುಕುಮಾರವಾದ ನಿನ್ನ ದೇಹವು ಚಾವಟಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಿಸಲ್ಪಡದೇಕಾದೀತು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತನಾದ ನಾನು ಪಾಪವನ್ನು ದೇರೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ಪಾಪಿ ಎಂದು ಊಹಿಸುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲ ನಾನು ಪಾಪಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೆತಾನೆ ಫಲವೇನು? (ನ್ಯಗತ) ಅಯ್ಯೋ, ವಸಂತ ಸೇನೆಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಮೇಲೆ ನಾನು ಬದುಕಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? (ಪ್ರಕಾಶ) ಅಯ್ಯಾ, ಬಕಳವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಏನು ಫಲ. ನೀಚನಾದ ನಾನು, ಇಹ ಪರ ಲೋಕಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಕೂಡಾ ಇಲ್ಲದೆ ರತಿಸವಾನಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು— ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇವನೇ ಹೇಳುವನು.

ತಕಾರ—ಕೊಂದೆನು—ಒಲೋ, ನಾನೇ ಕೊಂದೆನೆಂದು ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಹೇಳೋ.

ಚಾರುದತ್ತ—ನೀನೇ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ.

ತಕಾರ—ಅಯ್ಯಾ, ಕೇಳಿಕೇಳಿ. ಇವನೇ ಅವಳನ್ನು ಕೊಂದ ವನು. ಈಗ ಸಂಶಯ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತೇ? ಇನ್ನಾದರೂ ಈ ದರಿದ್ರ ನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಮಾಡಿ.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಅಯ್ಯಾ, ರಾಜಪುರುಷರೆ, ಈ ತಕಾರನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ರಾಜಪುರುಷರು—(ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವರು).

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೆ, ವಿಚಾರಣೆಮಾಡಿ ನಿರ್ಣಯಿ ಸುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ನಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಂತೆ ನಡೆಯಿಸಬೇಕು. ಶೋಧನಕನೆ, ಈತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಪಾತಕಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೊಲ್ಲಕೂಡದು. ಅವನ ದ್ರವ್ಯ ವನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ದೇಶಭ್ರಷ್ಟತೆಯನ್ನು ವಿದಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನು ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದಾಗಿ ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾನವೆಯನ್ನು ಪಾಲಕಮಹಾ ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸು.

ವೃದ್ಧೆ—ಅಯ್ಯಾ, ಕ್ಷಮಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ : ಈತನು ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಈತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ. ಕಕ್ಷಿ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಗಳ ಗಲ್ಲವೇ ವ್ಯವಹಾರವೆನ್ನುವುದು ? ನಾನು ಕಕ್ಷಿ, ನಾನು ಹೇಳುವೆನು, ಈತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ.

ಶಕಾರ—ಹೊಲಮುಂಡೆ, ಇದರಿಂದ ನಿನಗೇನು ಹೋಗು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ಪೂಜ್ಯಳೆ, ನುಮ್ಮನೆ ನೀನು ಹೊರಟುಹೋಗು. ಅಯ್ಯಾ, ಇವಳನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ.

ವೃದ್ಧೆ—ಹಾ! ಮಹಾತ್ಮನೆ ! ಚಾರುದತ್ತನೆ ! (ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಹೋಗುವಳು).

ಶಕಾರ—(ಸ್ವಗತ) ಇವನಿಗೆ ತಕ್ಕುದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಹೋಗುವೆನು. (ಹೊರಟುಹೋಗುವನು).

ಶೋಧನಕ—(ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಹೋಗಿದ್ದೆನು. ಯಾವ ಒಡವೆಗಾಗಿ ಚಾರುದತ್ತನು ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಂದನೋ, ಅದೇ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಅವನ ಕತ್ತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಇವನು ಇಂತಹ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಶೂಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಲ್ಪಡುವನು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಓಗೇ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೂ ಇದೇ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುವುದೆಂಬುದಾಗಿ ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆ ಆಗಿರುವುದು—ಎಂದು ಬೀದಿಬೀದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಶ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಶೂಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಸಿಬಿಡಿ—ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು.

ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ—ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಈತನನ್ನು ವಧಕರ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಡಕತೃದು.

ಚಾರುದತ್ತ—ರಾಜನೂ ಕೂಡ ವಿಮರ್ಶಮಾಡದೆ ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನೆ? ಅಯ್ಯೋ! ಲೋಕದಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡದೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪಾತಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವರು. ಅದರಂತೆ ಅವಿಮರ್ಶಕಾರಿಯಾದ ದೊರೆಯೂ ಪಾತಕಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು. (ವಿದೂಷಕನನ್ನು ಕುರಿತು) ಅಯ್ಯಾ, ಮೈತ್ರೇಯನೆ, ನೀನು ನಮ್ಮ ತಾಯಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಚಾರುದತ್ತನು ನಿಮಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಇದೇ ಕಡೆಯ ನಮ

ನ್ಯಾರವೆಂದು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಸು. ನಮ್ಮ ರೋಹಸೇನನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡು.

ವಿದೂಷಕ--ಬುಡವನ್ನೇ ಕಡಿದಬಳಿಕ, ಗಿಡವನ್ನು ಏಕೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಯ್ಯಾ, ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ. ಪರರೋಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು. ಅದುದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲರುವ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೇ ನಮ್ಮ ರೋಹಸೇನನಲ್ಲಯೂ ಇಡು.

ವಿದೂಷಕ--ಮಿತ್ರನೇ, ನಿನಗೆ ನಾನು ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿದ್ದು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಮಾತ್ರ ಬದುಕಿರಲೇ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಈಗ ನನಗೆ ರೋಹಸೇನನ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸು.

ವಿದೂಷಕ--ಆಗಲಿ ; (ಹೋಗುವನು).

ಚಾರುದತ್ತ--(ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಿ) ರಾಜನೇ, ಅಪರಾಧಿಯ ದೋಷವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿಷಪರಿಕ್ಷೆ, ಅಗ್ನಿಪರಿಕ್ಷೆ, ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕೋಪಾಯಗಳಿದ್ದರೂ, ಯಾವುದನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಒಬ್ಬ ದುಷ್ಟನ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣಾಂತ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದುದರಿಂದ ನೀನು ಪುತ್ರಪೌತ್ರ ಸಮೇತನಾಗಿ ನರಕಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡು. ಇದೋ, ಬಂದೆ, ಬಂದೆ,

ರಾಗ || ಸಾವೇರಿ || ತಾಳ ||

ಹತಭಾಗ್ಯನು ನಾನಾದೆನೆ! ಗತಿಯೇ ನಿನ್ನಾರು ಪೊರೆಯುವರು ||ಪ||
ಕ್ಷಿತಿಯಾಳ್ವಿಕೆ ಲೇಸಹುದೆ | ಮತಹೀನರು ರಾಜರಾಗೆಮಿಗೆ ||ಅ||ಪ||
ಪಳವುನಿಂದೆ ಕಪಟಪಾತಕ ವನ್ಯತ ದುರಾಚಾರ ಮಪಕೃತಿ ಕೊಲೆಗುಂ |
ನೆರೆಯಾದ ನರಾಧಮನ ಪ್ರಜೆಗಳ್ಗೆ ವಿನಾಶಮೆ ನಿಜವು ||೧||

(ಎಂದೆಲ್ಲರೂ ಹೋಗುವರು.)

ಇದು

ವ್ಯವಹಾರಪುಂಜ ಒಂಭತ್ತನೆಯಂಕಂ

ಹತ್ತನೆಯಂಕಂ

(ಸ್ಥಾನ--ರಾಜಮಾರ್ಗ.)

(ಇಬ್ಬರು ಚಂಡಾಲರು ಚಾರುದತ್ತನೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು).

ಆಹಿಂತಕ--ಅಯ್ಯಾ ದಾರಿಬಿಡಿ! ದಾರಿಬಿಡಿ! ಈತನೇ ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನು. ಈತನ ಕೊರಳಿಗೆ ಕೆಂಪುಕಣಗಿಲೆ ಹೂವಿನ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಧ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೋಗುತ್ತಿರುವೆವು. ಇನ್ನೇನು? ಎಣ್ಣೆ ಕಡಮೆಯಾದ ದೀಪದಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಗೋಹ--ಎಲೋ, ಇದೇನು ಮೇಲಿನಿಂದ ನೀರು ಬೀಳುತ್ತಿರುವುದು? ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯನಾಗಿದ್ದ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುವರೆಂದು ಆಕಾಶವೇ ಅಳುವುದೋ ಏನೋ!

ಆಹಿಂತಕ--ಎಲೋ, ಅಳುತ್ತಿರುವುದು ಆಕಾಶವಲ್ಲ; ಸ್ತ್ರೀಯರು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಈತನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದುರ್ದೈವಿಗಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಕಂ || ತೊಳಗುವ ಗವಾಕ್ಷರಾಜಿಯಿ |
ನಳಿಚಕುರೆಯರೈದೆ ಚಾರುದತ್ತನ ಗತಿಯಂ |
ನಲೆ ನಿರುಕಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರ್ಗರೆ |
ದಳುತಿರ ಲಂಬರಮೆ ರೋದಿಪಂತಿರ ತೋರ್ಕುಂ ||

ರಾಗ || ಜಂಜೋಟ||

ಚಾರುದತ್ತ--

ನಹಿಪೆನಿದನೆಂತು ಹಾ| ದಹಿಸುವೀಶೋಕವಂ ||ಪ||
ಕಾಗೆಗಳು ನನ್ನನೋಡಿ ಬಲಯೆನುತ ಕೂಗುತಬಿರ್ಪುವು ಹಾ ಹಾ ||
ಮೈಯೋಳು ರಕ್ತಗಂಧನನು ಧರಿಸುತೆ| ಮಾರೆಯಕಂಠದಿತಾಳ ||೨||

ಅಹಿಂತಕ—ಎಲೋ ಚಾರುದತ್ತ, ದಾ ದಾ. ಇದೇ ನಾರುವ ಸ್ಥಳ. ಅಯ್ಯಾ, ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ, ಇವನು ನಾಹುಕಾರ ವಿನಯದತ್ತನ ಮೊಮ್ಮಗ, ನಾಗರದತ್ತನಿಗೆ ಮಗ, ಚಾರುದತ್ತನೆಂದು ಇವನ ಹೆಸರು. ಇವನು ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಸೆಪಟ್ಟು ವಿಜನವಾದ ಪುಷ್ಪಕಂಠಕರ್ಜೀಣೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಅಲ್ಲ ಅವಳ ಕೊಠಲನ್ನು ಮುರಿದು ಕೊಂದುಹಾಕಿ, ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಇವನು ತನ್ನ ತಪ್ಪಿತವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಬಳಿಕ ಪಾಲಕ ಮಹಾರಾಜನು ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ನಮಗೆ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಇಂತಹ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ದೊರೆಯು ಅವರನ್ನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಶಿಕ್ಷಿಸುವನು (ಎಂದು ನಾರುವನು).

ಚಾರುದತ್ತ—ಅಯ್ಯೋ! ಪಾಪಿಯಾದ ನನ್ನಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ನನ್ನ ವಂಶವನ್ನು ಜಾತಿನೀಚರಾದ ಈ ಚಂಡಾಲರೆಲ್ಲರೂ ನಾರುವಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲಾ! (ಮುಂದೆನೋಡಿ ಕಿವಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು) ಶಿವ ಶಿವಾ! ಇದನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಕೇಳಲಿ? ಹಾ ಪ್ರಿಯೆ, ವಸಂತಸೇನೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದೆನೆಂಬ ಈ ಅಪಯಶಸ್ಸನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಸೈರಿಸಲಿ?

|| ರಾಗ ನೀರಾಂಬರಿ ||

ಎಂತುಸೈರಿಸುವೆನು ಹಾ| ಕಾಂತೆಯೇ ನಾನಿನ್ನಂತು ||ಪ||

ಇಂತು ನಿನ್ನನು ನೀಗಿ | ದಳವಾದದಿಂದೆನ್ನ |

ಅಂತರಂಗದೊಳಯ್ಯೊ ಸಂತಾಪವಾಂತು ||೧||

ಸನ್ನುತಾಂಗಿಯೆ ರಮಣಿ | ಪನ್ನಗವೇಣಿ |

ನಿನ್ನಧರಾಮೃತ ಪಾನವಗೈದ | ನಾಂ |

ಇನ್ನೆಂತಿ ಅಪಕೀರ್ತಿವಿಷವಪೀರುವೆನು ||೨||

ಇಂದು ಸನ್ನಿಧವದನೆ | ಕುಂದಾಧರದನೆ |

ಎಂದಿಗು ನನ್ನನಗಲಿ ಪೋಗದಿದನೀಂ |

ಇಂದೆನ್ನ ತೊರೆದಿಂತು ಫೋದುದು ತರವೇ ||೩||

(ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಕೂಡ

ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಣದವರಂತೆ ಮುನುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ
ರಲ್ಲಾ ! ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ ;

ಕಂ|| ಸಿರಿಯರ್ಪ ಕಾಲದೊಳ ನ |
ವರಮಾತ್ರಿಯರ್ಕಳೆತ್ತಿಸಿರಿತೊಲಗರೊಡಂ ||
ಕರವಿದಿದರಸಿಯುಮಾತ್ಮಭ |
ಮರುಮುಳವರ ವೇಳಲೇಕಮಿಕ್ಕರನಕಟಾ ||

ಹಾ ಮಿತ್ರ ! ಹಾ ರೋಹಣೇನ ! ಹಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ! ನನ್ನ ವಿಪ
ತ್ತನ್ನು ನೀವು ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವಿರಲ್ಲಾ—(ರೋದಿಸುವನು).

ತೆರೆಯಲ್ಲ—ಹಾ ! ತಾತ ! ಹಾ ! ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರ !

ಚಾರುದತ್ತ—(ಕೇಳಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಉತ್ತಮರೆ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಂದು
ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿರುವುದು.

ಆಹಿಂತಕ—ನೀನು ಚಂಡಾಲರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ದೇಡಿ
ಕೊಳ್ಳಬಹುದೆ ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಶಿವಶಿವಾ, ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡಿ, ಚಂಡಾಲರು ವಿಚಾರಣೆ
ಮಾಡದಿರುವ ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನಂತೆ ದುರಾಚಾರರಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ
ನಮ್ಮ ರೋಹಣೇನನ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೇಡಿ
ಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ರೋಹಣೇನ—ಹಾ ! ತಾತ ! ಹಾ ! ಜನಕಾ ! (ಅಳುತ್ತಾ ವಿದೂ
ಷಕನೊಡನೆ ಬಂದು).

ರಾಗ || ಬೇಹಾಗ್ ||

ಎಲ್ಲನೀನು ಪೋಷೆ ತಾತ ! ನಿಲ್ಲುವೆಳ್ಳೆನೊಂದು ಮಾತ |
ಖುಲ್ಲರನ್ನು ನೋಡೆಹೃದಯ ! ತಲ್ಲಣಿಷ್ಟು ದೇವಪಾಯ ||೧||
ತಂದೆನೀನು ಪೋಗಲಂತು | ಮುಂದೆನಾನು ಬಾಳ್ವದೆಂತು |
ನೊಂದುಶ್ಲೋಗೆ ನಿನ್ನದೇಹ | ಮಂದಭಾಗ್ಯನಾಗುವೆ ಹಾ ||೨||
ಕುನ್ನಿದೈವ ವೆನ್ನಬೇಗ | ಖನ್ನನನ್ನುಗೈದು ದೀಗ |
ಇನ್ನು ಸೈಸರಾರಶೋಕ | ವನ್ನು ಪೇಳು ನೀವಿವೇಕ ||೩||

ವಿದೂಷಕ--ಹಾ ! ಪ್ರಿಯವಿತ್ರನೆ ! ಪುನಃ ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿ ?

ಅಹಿಂತಕ--ಎಲೋ ಚಾರುವತ್ತ, ನಡೆ ನಡೆ.

ವಿದೂಷಕ--ಅಯ್ಯೋ ! ಈ ಚಂಡಾಲರೂ ಕೂಡಾ ಎಲೋ, ಚಾರು ದತ್ತ--ಎಂದು ಕೂಗುವ ಕಾಗಾಯಿತಲ್ಲಾ ! ಮಾಡತಕ್ಕುದೇನು ? ಇದು ನಹಜ, ಲೋಕದಲ್ಲ,

ಕಂ|| ರಾಜಬಲಮರ್ಪ ಮನುಜಂ!

ಗೀಜಗಮಿಗುಂ ನೃಪರ್ಗತಕ್ಕಮಾನ್ಯತೆಯಂ ತಾಂ||

ರಾಜಾಗ್ರಹಕಡೆಯಾದಂ |

ಭಾಜನನಿರದಕ್ಕುಮ್ಪುರಾಕ್ಷೇಪಣಿಗಂ||

ಅಯ್ಯಾ ಚಂಡಾಲರೆ, ಈ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಏಕ ವಚನದಿಂದ ಕರೆಯುವಿರಿ ? ಚಂದ್ರನು ರಾಕುಗ್ರಸ್ತನಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನು ವಂದ್ಯನಲ್ಲವೇ ?

ರೋಹಣೇನ--ಅಯ್ಯಾ, ಚಂಡಾಲರೆ, ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಿರಿ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಪ್ಪಾ, ಮಗುವೆ, ನನ್ನನ್ನು ವಧ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು

ಅಹಿಂತಕ--ಮಗುವೆ, ಚಂಡಾಲಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಾದರೂ ನಾವು ಚಂಡಾಲರಲ್ಲ ನತ್ತುರುಷರನ್ನು ಯಾರು ಸಂಕಟಪಡಿಸುವರೋ ಅವರೇ ಚಂಡಾಲರು, ಪಾಪಿಗಳು.

ರೋಹಣೇನ--ಆದರೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಕೊಲ್ಲುವಿರಿ ?

ಗೋಹ--ಆಯುಷ್ಯಂತನೆ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯು ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ಹೊರತು ನಾವಲ್ಲ.

ರೋಹಣೇನ--ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಿಡಿ.

ರಾಗ||

ಅಯ್ಯಾ ನಿಮಗೆ! ಮುಗಿಪೆಕ್ಕಿಯ್ಯೆ! ಅಯ್ಯಾ ಪಿತನ | ಬಿಡಿ ದಮ್ಮಯ್ಯೆ ||೧|

ತಂದೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ | ಕೊಂದುಪುಣ್ಯ | ವಂತರಾಗಿ | ೨ |

ಬಾಲನಲ್ಲ ದಯವಿಲ್ಲವೆ | ಅಲಸದೆ ಪ್ರೋಗುವುದಿದುಸರಿಯೆ | ೩ |

ಪಿತನು ಯಮನ ಪುರಕೆ ಪ್ರೋಗೆ | ಕ್ಷಿಯೊಳಂತು ಜೀವಿವೆನಾಹ ||೪||

ಅಹಿಂತಕ--ಇವನಲ್ಲವೆ ಸುಪುತ್ರನು | ಮಗುವೆ, ನೀನು ದೀರ್ಘಾಫ ಯುಷ್ಮಂತನಾಗಿರು.

ಚಾರುದತ್ತ--(ರೋಹಿಣೀನನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು)

ಕಂದ|| ಕಂದನೆ ಬಾರಾ, ನ್ನೇಹಮಿ |
 ದೊಂದೆತರಂ ಸಧನನಿರ್ಧನರ್ಗಿರ್ವರ್ಗಂ ||
 ಚಂದನಮೇಗಡ ಹೃದಯಾ |
 ನಂದನಮೆನಿಸಿರ್ಪ ಲೇಪನಂ ಸಂತತಮುಂ||

ರಾಗ|| ಸಾವೇರಿ||

ಎಂತೀಬಾಲಕನನ್ನು ತೊರೆದುಪೋಗುವೆನು ||ಪ||
 ಅಂತರಂಗದಿಗುರಿಯಾಗಿ ಶೋಕಕೀಪರಿಯೊಳು ||ಅ||ಪ||
 ಬಾಲಲಲೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆನೋಡದೆ |
 ಕಾಲನಾಚ್ಚೆಗೆನನ್ನ ಗುರಿಮಾಡುವವಧ್ಯ |
 ಮಾಲಕೆಯನ್ನಿಂತು ಕೊರಳಲ್ಲ ಧರಿಸುತ |
 ಶೂಲವಂಹತ್ತಿ ದೇಹವಂಬಿಡಲು ||೧||
 ಹಾನಿಯೇಕೆನಗಿಂತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಮಾದುದೊ |
 ಮಾನಿನಿ ಪೂರಿದರು ಸಿರಿಯೆಲ್ಲಪೋದರು |
 ಸೂನುವಂ ನೋಡುತ | ಕಾಲವ ಅಳಿಯುವ |
 ನಾನೇ-ಕಂದನೆ ! ನೀನು ಪೋಗೆಂದುಪೇಳುತ ||೨||

ಮಗುವೆ, ನಾನಿನ್ನು ವಧ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು.

ವಿದೂಷಕ--ಅಯ್ಯಾ, ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನ ಬಿಡಿ. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲ.

ಚಾರುದತ್ತ--ಶಿವಶಿವಾ ! ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ..

ಅಹಿಂತಕ--ಎಲೋ, ಮಗುವೆ ಕಾಣುವುದೇ ಎರಡನೆಯಘೋಷಣ ಸ್ಥಾನ. ಇಲ್ಲ ನೀನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಸಾರುತ್ತಾ ನಡೆ. (ಎಂದು ಚಾರು ದತ್ತನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು.)

ಗೋಹ--(ಸಾರುತ್ತಾ ಹೋಗುವನು).

ಸ್ಥಾವರಕ—ಏನು ಏನು ! ಅಪರಾಧಿಯಲ್ಲದ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವರೆ ! ಅಯ್ಯೋ ನಾನೇನು ಮಾಡಲೆ ? ದುಷ್ಟ ಶಕಾರನು ನನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿರುವನಲ್ಲ ! ಆಗಲಿ ಇಲ್ಲಂದಲೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗುವೆನು. ಅಯ್ಯಾ, ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ; ಪಾಪಿಯಾದ ನಾನು ತಂದ ರಥವನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಆ ವಸಂತಸೇನೆಯು ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಆಮೇಲೆ ಶಕಾರನು ಎಷ್ಟು ನಿರ್ಬಂಧ ಮಾಡಿದರೂ, ಸ್ವಾಧೀನಳಾಗದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಅವನೇ ಕೊಂದನು. ಈ ಮಹಾತ್ಮನಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ ! ನಾನೆಷ್ಟು ಕೂಗಿ ದರೂ ದೂರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗಲಿ, ಈ ಗವಾಕ್ಷದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿ ಓಡಿಹೋಗಿ ಹೇಳುವೆನು. ಧುಮುಕುವಾಗ ಏನಾದರೂ ಪೆಟ್ಟು ತಗಲಿ ನಾನು ಮೃತನಾದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಆ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಳಿಸಿದರೆ ನನಗೆ ಪರಲೋಕ ವುಂಟು. (ಧುಮುಕಿ) ಓಹೋ ! ನನಗೇನೂ ಆಯಾಸವೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಯವಾಯಿತು. ಕಾಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಕಲೆಯು ಕಿತ್ತುಹೋಯಿತು. ಇರಲಿ. (ಎಂದು ಓಡಿಹೋಗುವನು.)

ಶಕಾರ—ಈ ಹೊತ್ತು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮತ್ಸ್ಯ ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ತಿಂದೆನು. (ಕೇಳಿ) ಇದೇನು ! ಒಪ್ಪೆದು ಕೊಡದ ಕೂಟನ ಸದ್ಧಿನಂತೆ ಚುಡಾಲರೇನೋ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ತಮಟೆಯ ಶಬ್ದ ಬೇರೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿವರೆ ಸುಮಾರು ಆ ದರಿದ್ರ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ವಧ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರ ಬಹುದೆಂದು ತೋರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಶತ್ರು ನಾಯುವುದನ್ನು ಕಣ್ಣುತುಂಬಿ ನೋಡುವೆನು. ಇದೂ ಆಲ್ಲದೆ ಶತ್ರು ವಿನಾಶವನ್ನು ನೋಡಿದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲ ಕಣ್ಣುನೋವು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕಾರಣ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ನೋಡುವೆನು. ಎಲ್ಲ ಎಲ್ಲಾ ! ಈ ದರಿದ್ರ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ವಧ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗಲೇ ಇಷ್ಟು ಜನ ಪೇರಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮಂತಹ

ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಜನ
ನೇರಬಹುದು ! ಇವನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಶೃಶಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ
ರೇನೋ. ಇದೇಕೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಬಾಗಿಲಲ್ಲೇ ತಮ್ಮಟೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ
ದರು ? (ಮುಂದೆ ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯೋ ! ಇನ್ನೇನು ಗತಿ ! ನಮ್ಮ ಸ್ಥಾವರ
ಕನೂ ಅಲ್ಲೇ ಇರುವನಲ್ಲಾ ! ನನ್ನ ಗುಟ್ಟನ್ನೇನಾದರೂ ಅವರ ಸಂಗಡ
ಹೇಳುವನೋ ಏನೋ ! ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡುವೆನು.
(ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದಿಳಿದು ಓಡಿಹೋಗುವನು).

(ಭಿಕ್ಷು ವಸಂತಸೇನೆಯರ ಪ್ರವೇಶ.)

ಭಿಕ್ಷು—ವಸಂತಸೇನೆಯೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು
ಹೋಗಲ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಪೂಜ್ಯನೇ, ನಾನು ಆರೈಚಾರುದತ್ತನ ದರ್ಶನ
ನುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಡೆಕು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದು
ಕೊಂಡು ಹೋಗು.

ಭಿಕ್ಷು—ಒಳ್ಳೆಯದು, ಈ ರಾಜವಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗೋಣ.
ಇದೇನು ? ಇಲ್ಲ ಬಹಳ ಕೋಲಾಹಲವಾಗಿರುವುದು !

ವಸಂತಸೇನೆ—(ಮುಂದೆನೋಡಿ) ಓಹೋ ! ಇದೇನು, ಉಜ್ಜ
ಯಿನೀ ಪಟ್ಟಣದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲೇ ನೇರಿರುವರು ?

ಭಿಕ್ಷು—ನಿಜ, ವಿಚಾರಿಸೋಣ, ನಡೆ.

ಚಂಡಾಲರು—(ಸಾರುವರು).

ಸ್ಥಾವರಕ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಅಯ್ಯಾ, ದಾರಿಬಿಡಿ ! ದಾರಿಬಿಡಿ !

ಆಹಿಂತಕ—ಇವನಾರು ? ಹೀಗೆ ಕೂಗುತ್ತಾ ಬರುವನು.

ಸ್ಥಾವರಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಕೇಳಿ ಪಾಪಿಯಾದ ನಾನು, ತನ್ನದೆಂದು
ಭ್ರಮಿಸಿ ರಥವೇರಿದ ಆ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಪಕರಂಡಕ ಜೀರ್ಣೋ
ದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದೆನು. ಆಮೇಲೆ ಶಕಾರನು ಏಷ್ಟು
ನಿರ್ಬಂಧಮಾಡಿದರೂ ಆ ವಸಂತಸೇನೆಯು ತನಗೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗದಿದ್ದ
ರಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಅವನೇ ಕೊಂದನು. ಚಾರುದತ್ತನಲ್ಲ.

ಚಾರುದತ್ತ--(ಸ್ವಗತ) ಓಹೋ! ಈತನಾರು? ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಣಗಿಹೋಗಿರುವ ಬೆಳೆಗೆ ಮಳೆಗರೆಯುವಂತೆ ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸುವನು. (ಪ್ರಕಾಶ) ಅಯ್ಯಾ, ಚಂಡಾಲರೆ, ಈಗಲಾ ದರೂ ಕೇಳಿದರೋ? ನಾನು ಮರಣಕ್ಕೆ ಹೆದರುವನಲ್ಲ. ಅಪಯಶಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಶರೀರಪತನವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಪುತ್ರೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವೆನು.

ಗೋಹ--ಸ್ಥಾವರಕನೇ, ನೀನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸತ್ಯವೇ?

ಸ್ಥಾವರಕ--ಅಯ್ಯಾ, ಕೇಳಿ; ಶಕಾರನು ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಂದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದಂತೆ ನನಗೆ ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅದೋ, ನೋಡಿ ಅವನೇ ಬರುವನು.

ಅಹಿಂತಕ--ದಾರಿಬಿಡಿ! ದಾರಿಬಿಡಿ! ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಿ! ತುಂಟ ಗೊಳಿಯು ಬರುತ್ತಿರುವುದು!

ಶಕಾರ--ಎಲೋ, ಅಲ್ಲ ಯಾರು? ದಾರಿಬಿಡಿ! (ಸ್ಥಾವರಕನನ್ನು ಕುರಿತು) ಅಪ್ಪಾ, ಸ್ಥಾವರಕನೇ, ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ ಬಾ.

ಸ್ಥಾವರಕ--ಚಿ: ನೀಚನೇ, ಆ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಂದುದು ಸಾಲದೆ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿ ದೆಯಾ?

ಶಕಾರ--ಏನು? ನಾನು ಚಿನ್ನದಂತಹ ಮನುಷ್ಯ. ಅಂತಹ ಕೆಲಸವಾಡೇನೇ?

ಅಹಿಂತಕ--ಅಯ್ಯಾ, ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಂದವನು ನೀನಂತೆ. ಅರ್ಯಚಾರುದತ್ತನಲ್ಲವಂತೆ.

ಶಕಾರ--ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದವನಾರು?

ಅಹಿಂತಕ--ಇದೋ, ಈ ಸತ್ತುರುಷನೇ ಹೇಳಿದನು.

ಶಕಾರ--(ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ, ಸ್ವಗತ) ಅಯ್ಯೋ, ಇವನ ಕಾಲಿಗೆ ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವವನು ಇವನೇ. ಈಗೇನು ಮಾತಲಿ? (ಯೋಚಿಸಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಇವನ

ಮಾತನ್ನು ನಂಬಬೇಡಿ. ಇವನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕದ್ದಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಇವನನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಇವನ ಕಾಲಿಗೆ ಸಂಕಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದೆನು. ಆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ನನ್ನಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವನು. (ತನ್ನ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಸ್ಥಾವರಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು) ಅಪ್ಪಾ, ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದರು.

ಸ್ಥಾವರಕ— ಅಯ್ಯಾ, ನೋಡಿ ನೋಡಿ, ತನ್ನಮೇಲೆ ಹೇಳಿದರೆ ಲೆಂದು ನನಗೆ ಲಂಚ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. (ಎಂದು ಕಪ್ಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವನು.)

ಶಕಾರ—(ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು) ಅಯ್ಯಾ, ಇದೋ ನೋಡಿ, ಇದೇ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಇವನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕದ್ದಿದ್ದುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇವನನ್ನು ನಾನು ಹೊಡೆದು ಕಾಲಿಗೆ ಸಂಕಲೆ ಹಾಕಿದ್ದುದು. ನಾನು ಹೊಡೆದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಗುರುತು ನೋಡಿ, ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಗಾಯವಾಗಿರುವುದು.

ಇಬ್ಬರೂ—(ಸ್ಥಾವರಕನ ಬೆನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ) ಅಹುದಹುದು. ಇವನ ಮಾತು ನಿಶ್ಚಯ.

ಸ್ಥಾವರಕ—ಅಯ್ಯೋ, ಪರಸೇವಾವೃತ್ತಿಯೇ ಇಂತಹುದು. ನಾನು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದರೂ ಇವರು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂದು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. (ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು) ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಸಾಹಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದೆನು. ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಲಿ? ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬುವುದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ದೊರೆಯ ಧಾವಮೈದುವನೇ! ಅಥವಾ ಆಳಿಯನೇ! ಅಲ್ಲವೇ, ನನಗೆ ಅಧಿಕಾರವೇನಾದರೂ ಇರುವುದೋ? ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಚಾರುದತ್ತ—ಅಯ್ಯಾ, ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ನೀನೇನು ಮಾಡೀಯೆ?

ಶಕಾರ—ಇನ್ನೂ ಏತಕ್ಕೆ ಸಾವಕಾಶ ಮಾಡುವಿರಿ? ಇವನನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಕೊಲ್ಲ.

ರೋಹಸೇನ—ಚಂಡಾಲರೆ, ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಿಡಿ. ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲ.

ಶಕಾರ—ಎಲೋ, ಇವನನ್ನೂ ಅವನನ್ನೂ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲ.

ಚಾರುದತ್ತ—ಅಪ್ಪಾ, ಈ ಮೂರ್ಖನು ಹಾಗೂ ಮಾಡಿನತಕ್ಕವನೇ ಸರಿ. ನೀನು ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗು.

ರೋಹಣೇನ—ಅಪ್ಪಾ, ನಾನು ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಿ ?

ಚಾರುದತ್ತ—ನೀನು ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಈಗಲೇ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಸಂಬಂಧ ದಿಂದ ನಿನಗೂ ಇಂತಹ ದುರವಸ್ಥೆಯೇ ಸಂಭವಿಸುವುದು. (ವಿದೂಷಕ ನನ್ನು ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಮಿತ್ರನೆ, ಇವನನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು.

ವಿದೂಷಕ—ಅಯ್ಯಾ, ಮಿತ್ರನೆ? ನೀನು ಹೋದಬಳಿಕ ನಾನು ಬದುಕಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆಯೋ ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಮಿತ್ರನೆ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ನೀನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ಆಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆ ?

ವಿದೂಷಕ—(ಸ್ವಗತ) ಈ ಮಾತು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ. ಆದರೇನು ? ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಒಂದು ನಿಮಿಷವೂ ಇರಲಾರೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ರೋಹಣೇನನನ್ನು ಇವನ ತಾಯಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವೆನು. (ಪ್ರಕಾಶ) ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಈ ರೋಹಣೇನನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು. (ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೋಗುವನು.)

ಶಕಾರ—ಎಲೋ, ಚಾರುದತ್ತನನ್ನೂ ಅವನ ಮಗನನ್ನೂ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಿ—ಎಂದು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ ? ಅವನು ಹೊರಟು ಹೋಗುವನಲ್ಲಾ !

ಗೋಹ—ಈ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಪುತ್ರಸಮೇತನನ್ನಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ನಮಗೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಾಗಿಲ್ಲ.

ಶಕಾರ—(ಸ್ವಗತ) ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಚಾರುದತ್ತನೇ ಕೊಂದನೆಂದು ಜನಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗಿರುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಎಲೋ, ಚಾರುದತ್ತ, ಜನರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ವಸಂತ ಸೇನೆಯನ್ನು ನಾನೇ ಕೊಂದೆನೆಂದು ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಹೇಳು.

ಚಾರುದತ್ತ—(ಸುಮ್ಮನಿರುವನು.)

ಶಕಾರ—ಎಲೋ ಗೋಹ, ಇವನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆಮದರಿಂದ ಈ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆದು ಹೇಳಿಸು.

ಗೋಹ—(ತಮ್ಮಚೆಯ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೆ, ಹೇಳು.

ಚಾರುದತ್ತ—ನನ್ನ ದೇಹ ಹೋದರೂ ಹೋಗಲಿ, ಹಾ! ದೇವರೆ, ಮಾಡದೆ ಇರುವ ಈ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಸುಳ್ಳುಹೇಳಿ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಗುರಿಯಾಗಲಿ! ಅಯ್ಯೋ!

|| ರಾಗ ||

ದುಃಖವನೆಂತುನಾಂ ಸೈಸಲ ಹಾಹಾ |
 ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವನಂತಾದೆನೆದೇವ ||ಪ||
 ನಾನೆಂತು ನೋಳ್ವನು | ಸೂನುತಲ್ಲಣಿಪುದ |
 ದೀನನಾದೆನೆ ಪರಪೋಶಮಹೇಶ || ೧ ||
 ನಿರಪರಾಧಿಯಾದೆನಗೆ | ಧರೆಯೊಳಗೀಗ |
 ಬಂದಿರುವ ಸಂಕಟಗಳ ಪರಿಹರಿಸೈನೀ || ೨ ||
 ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೇಯಾ | ಕಷ್ಟವನೀನು |
 ದೃಷ್ಟಿಸಿನೋಡದೆ | ಭ್ರಷ್ಟನಮಾಳ್ವದೆ || ೩ ||

ಅಯ್ಯೋ! ಪಾಪಿಯಾದ ನಾನು ಆ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು—ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇವನೇ ಹೇಳುವನು.

ಶಕಾರ—ಕೊಂಡೆ ಕೊಂಡೆ—ಎಂದು ಬಗುಳು.

ಚಾರುದತ್ತ—ಸರಿ. ಇನ್ನು ನಾನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು ?

ಗೋಹ—ಎಲೋ, ಅಹಿಂತಕ, ಈ ಹೊತ್ತಿನ ಸರದಿ ನಿನ್ನದು.

ಅಹಿಂತಕ—ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ, ನಿನ್ನದೇ.

ಗೋಹ—ಎಲೋ, ಆದರೆ ಲೆಕ್ಕಮಾಡೋಣ. (ಬೆರಳು ಎಣಿಸಿ)

ನನ್ನದೇ ಆದರೆ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ತಾಳು.

ಅಹಿಂತಕ—ಏಕೆ ?

ಗೋಹ--ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಸಾಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ " ಮಗನೇ, ನಿನ್ನ ಸರದಿ ಬಂದಾಗ ಜಾಗ್ರತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾವಕಾಶಮಾಡಿ ವಧ್ಯನನ್ನು ಕೊಲ್ಲು " ಎಂದು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನು.

ಅಹಂತಕ--ಎಲೋ, ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ?

ಗೋಹ--ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತುರುಷನು ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಯ ಮಾಡಿ ವಧ್ಯನನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ದೊರೆಗೆ ಪುತ್ರೋತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ವಧ್ಯನಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಬಹುದು. ದೊರೆತನಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯವರು ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ವಧ್ಯನು ಬದುಕಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನು.

ಶಕಾರ--ಏನು ಏನು ! ದೊರೆತನ ತಪ್ಪುವುದೋ ! ಎಲೋ, ಇವನನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಕೊಲ್ಲು. (ಸ್ವಗತ) ಈಗ ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಬಾರದು. ಚಾರುವತ್ತನಿಗೆ ಮರಣಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದಮೇಲೆ ನೋಡಿ ಕೊಂಡೇ ಹೋಗಬೇಕು.

ಗೋಹ--ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುವತ್ತನೇ, ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾವು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಯಪಡಬೇಡ. ನಿನಗೆ ಹಿಂಸೆಯಾಗದಂತೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುವೆವು. ಆದುದರಿಂದ ಸಾವಕಾಶಮಾಡದೆ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟರಾದವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊ.

ಚಾರುವತ್ತ--(ಒಹು ದುಃಖದಿಂದ) ಹಾ ! ದೈವವೇ, ನನಗಿಂತಹ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಂದೆಯಾ ?

|| ರಾಗ ||

ಕಾಂತೆ ಕುಟಿರಾಳಕಾಂತೆವಸಂತನೇನಿ || ಪ

ನಿಮಿಷವು ನಿನ್ನನು ನೋಡದಿಶರೀರವ |

ನಾಬಿಡರಾರನೆಯ್ಯೋ ಲಲಿತಾಂಗಿ ||

ಶಮನನಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಾಳುವದೆಂತುಹಾ |

ಶಾಂತನಾನಾದೆ ನಿನ್ನೇಂದುರಾಶೇ || ೧ ||

ಹಾ ! ಪ್ರಿಯೆ, ವಸಂತನೇನಿ ! (ಎಂದು ರೋದಿಸುವನು.)

(ಭಿಕ್ಷು ವಸಂತಸೇನೆಯರ ಪ್ರವೇಶ.)

ಭಿಕ್ಷು—ವಸಂತಸೇನೆ, ಜನಗಳು ನೇರಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಚಾರುದತ್ತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದನೆಂದು ಆತನನ್ನು ವಧಿಸಲು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು.

ವಸಂತಸೇನೆ—(ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನೇನುಗತಿ! ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಲಾದ ನನಗೋಸ್ಕರ ಅಂತಹ ಸತ್ಯಸಂಧನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವರೆ? ಅಯ್ಯಾ, ಬೇಗಬೇಗ ನಡೆ. (ಎಂದು ಚಾರುದತ್ತನ ನಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದು ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯಾ, ಬೇಡಿಬೇಡಿ. ಯಾವಳನ್ನು ಕೊಂದನೆಂದು ಈ ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಿರೋ ಆ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳೇ ನಾನು ; ಹಾ! ಚಾರುದತ್ತನೇ, (ಎಂದು ರೋದಿಸುವಳು).

ಗೋಹ—(ನೋಡಿ) ಓಹೋ! ಈಕೆ ಯಾರು? ಬೇಡಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುವಳು. (ನೋಡಿ) ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ? ಇವಳೇ ಆ ವಸಂತಸೇನೆ! ಅಯ್ಯಾ, ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಈ ಚಾರುದತ್ತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೆವಲ್ಲಾ.

ಭಿಕ್ಷು—ಅಯ್ಯಾ, ಚಾರುದತ್ತನೇ, ನಿನಗೇಕೆ ಇಂತಹ ವಿಪತ್ತು ಬಂದಿತು ?

ಆಹಿಂತಕ—ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪಾಲಕಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು (ಎಂದು ಹೋಗುವನು).

ಶಕಾರ—(ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯೋ, ಈ ರಂಡೆಯನ್ನು ಯಾರು ಬದುಕಿಸಿದರು? ಇವಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವು ಹತ್ತಿಬರುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲಾ! ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಇನ್ನು ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗುವೆನು (ಎಂದು ಓಡಿಹೋಗುವನು.)

ಗೋಹ—ವಸಂತಸೇನೆಗೆ ಯಾರು ಕೆಟ್ಟುದನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದಲ್ಲವೆ ನಮ್ಮ ದೊರೆಯು ನಮಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಶಕಾರನನ್ನು ಹಿಡಿತರುವೆನು. (ಹೋಗುವನು.)

ಚಾರುದತ್ತ—ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ ? ಈಕೆ ಯಾರು ? ವಸಂತಸೇನೆಯಂತೆ ಕಾಣುವಳಲ್ಲಾ ! ಅಯ್ಯೋ, ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಳಾದ ವಸಂತಸೇನೆಯು ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದೆಂದರೇನು ? ನನಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯೋ ? ಅಥವಾ ಅವಳಿಗೆ ಸದೃಶಳಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಯುವತಿಯು ಬಂದಿರುವಳೋ ?

ವಸಂತಸೇನೆ—(ಮೇಲಕ್ಕಿದ್ದು) ಆರ್ಯನೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳಲ್ಲ. ಯಾರಿಗಾಗಿ ನಿನಗಿಂತಹ ದುರವಸ್ಥೆ ಸಂಭವಿಸಿತೋ ಆ ಪಾಪಿಷ್ಠಿಯೇ ನಾನು.

ಚಾರುದತ್ತ—(ನೋಡಿ) ಹಾ ! ಪ್ರಿಯೆ. ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಇವರು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲಾ ! ಈಗ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ನಾನು ಉಜ್ಜೀವಿತನಾದೆನು.

ಕಂದ || ಈರಕ್ತಗಂಧಮಾಕರ |

ವೀರಂಗಳಮಾಲೆ ವಧ್ಯಪಟಹಧ್ಯನಿಯುಂ ||

ವಿಾರಿದಹರ್ಷವನೀಪುಪು |

ತೋರುತವ್ಯವಾಕವಿಧಿಯ ಚಿಹ್ನಂಗಳವೋರಾ ||

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆರ್ಯನೆ, ನಿನಗಿಂತಹ ದುರವಸ್ಥೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ?

ಚಾರುದತ್ತ—ಪ್ರಿಯೆ, ಕೇಳು ; ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ವೈರಿಯಾದ ಶಕಾರನು ನರಕಭೀತಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಚಾರುದತ್ತನೇ ವಸಂತಸೇನೆಯನ್ನು ಕೊಂದನೆಂದು ನನ್ನಲ್ಲ ದೋಷವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಿಸಿದನು.

ವಸಂತಸೇನೆ—ಶಿವಶಿವಾ ! (ಕಿವಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು) ತಾನೇ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ನಿನ್ನಲ್ಲ ದೋಷವನ್ನಾರೋಪಿಸಿದನೇ ?

ಚಾರುದತ್ತ—(ಭಿಕ್ಷುವನ್ನು ತೋರಿಸಿ) ಪ್ರಿಯೆ, ಈತನಾರು ?

ವಸಂತಸೇನೆ—ಆ ದುಷ್ಟನು ನನ್ನ ಕೊರಲನ್ನು ನುಲಿಸಿ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ್ದಾಗ ಈ ಮಹಾತ್ಮನೇ ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದವನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಯ್ಯಾ, ಅಂತಹ ವಿಪತ್ಯಾಲದಲ್ಲ ನಿಷ್ಕಾರಣ ಬಂಧುವಾದೆಯಲ್ಲಾ.

ಭಿಕ್ಷು--ಅಯ್ಯಾ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲವೆ ? ನಿನ್ನ ಚರಣನೇವೆ ಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂವಾಹಕನೇ ನಾನು. ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತ ಹತ್ತು ವರಹಗಳಿಗಾಗಿ ಸಭಿಕಮಾಧುರರಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡರು. ಅಗ ಈಕೆಯು ನಾನು ನಿನ್ನವನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೈ ಕಡಗವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದಳು. ತರುವಾಯ ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಜಿಗುಪ್ಪೆ ಹುಟ್ಟಿ ಜೈನಸನ್ಯಾಸಿಯಾದೆನು.

ಶರ್ಮಿಳಕ--(ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಆರ್ಯಚಾರುದತ್ತನೆ, ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ಯಾರು ?

ಶರ್ಮಿಳಕ--ಅಯ್ಯಾ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕನ್ನಹಾಕಿ ವಸಂತ ಸೇನೆಯ ಒಡವೆಯನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಪಾಪಿಯೇ ನಾನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಯ್ಯಾ, ಹಾಗಲ್ಲ, ನೀನು ಮಾಡಿದುದು ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು. (ಆಲಂಗಿಸುವನು).

ಶರ್ಮಿಳಕ--ಮತ್ತು ನಚ್ಚರಿತ್ರನಾದ ಆರ್ಯಕನು ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಲಕನನ್ನು ಪಶುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಂತೆ ಸಂಹರಿಸಿ, ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆಯಾದನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಎನು ?

ಶರ್ಮಿಳಕ--ಪೂರ್ವದಲ್ಲ ನಿನ್ನ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿಬಂದು ಪುಷ್ಪಕರಂ ಡಕ ಜೀರ್ಣೋದ್ಯಾನದಲ್ಲ ಯಾವನು ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾದನೋ ಅತನೇ ಯಜ್ಞಮಂಟಪದಲ್ಲ ಪಾಲಕನನ್ನು ಕೊಂದನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಶರ್ಮಿಳಕನೆ, ಪಾಲಕನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲ ಟ್ಟಿದ್ದವನನ್ನು ನೀನು ಬಿಡಿಸಿದೆಯಷ್ಟೆ ? ಅದೇ ಆರ್ಯಕನೋ ಪಾಲಕನನ್ನು ಕೊಂದವನು ?

ಶರ್ಮಿಳಕ--ಅಹುದು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಅದರೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ಶರ್ಮಕ--: ಪೂರ್ವದಲ್ಲ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯದಿಂದ ನನಗೆ ಈ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ಆದಕಾರಣ ಈಗ ನಾನು ನಿನಗಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲ ನೀನು ಸುಖವಾಗಿರಬೇಕು' ಎಂದು ಆರ್ಯಕ ಮಹಾರಾಜನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ನಾನು ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯವೇನು ? ದೈವಾಜ್ಞೆ ದೊಡ್ಡದು.

ತೆರೆಯಲ್ಲ--ಎಲೋ ! ಶಕಾರ ! ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು. ಓಡಿಹೋಗು ವೆಯಾ ? ಈಗ ನಿನ್ನ ಕೆಟ್ಟತನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸು. (ಗೋಹನು ಶಕಾರನನ್ನು ಹಿಗಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆತರುವನು).

ಶಕಾರ--ಅಯ್ಯೋ ! ಇನ್ನೇನು ಗತಿ ! ಗಂಡುಕತ್ತೆಯಹಾಗೆ ನಾನು ಎಷ್ಟುದೂರ ಓಡಿಬಂದರೂ ಇವರು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ವರಲ್ಲಾ ! (ಸುತ್ತ ನೋಡಿ) ಅಯ್ಯೋ ! ಈ ಹಾಳು ನಗರರಕ್ಷಕರು ಬೇರೆ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಬಿಡಿಸುವರು ? (ಯೋಚಿಸಿ) ಇರಲಿ, ಆ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಚಾರುದತ್ತನಿಗೇ ಶರಣಾ ಗತನಾಗುವೆನು. (ಮುಂದೆ ಬಂದು) ಅಯ್ಯಾ, ಆರ್ಯ ಚಾರುದತ್ತನೆ, ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸು. (ನಮಸ್ಕರಿಸುವನು).

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಯ್ಯಾ, ಹೆದರಬೇಡ ; ಹೆದರಬೇಡ.

ಶರ್ಮಕ--(ಕೋಪದಿಂದ) ಎಲೋ, ಮೊದಲು ಈ ನೀಚನನ್ನು ಚಾರುದತ್ತನ ಸಮಾಪದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊ. ಅಯ್ಯಾ, ಈ ಖೂಳ ನನ್ನು ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆಯಿಸೋಣವೋ ? ನಾಯಿಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸೋ ಣವೋ ? ಅಥವಾ ಶೂಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಸೋಣವೋ ? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗರಗಸದಿಂದ ಕೊಯ್ಯಿಸೋಣವೋ ? ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕೋ ಅಪ್ಪಣಿಸೋಡು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ.

ಶಕಾರ--ನದ್ಯಃ ನಾನು ಬದುಕಿದೆನು. (ಎಂದು ನಗರರಕ್ಷಕರ ಸಂಗಡ ಹೋಗುವನು).

ತೆರೆಯಲ್ಲ—ಜನರು ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುತ್ತಾ ಬೇಡಬೇಡವೆಂದು ತಡೆದರೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಾಲಿಗೆ ಕೊಡರುತ್ತಿರುವ ರೋಹಸೇನನನ್ನೂ ಲಾಲಿಸದೆ, ಅರ್ಯಚಾರುದತ್ತನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಧೂತಾದೇವಿಯು ಚಾರುದತ್ತನ ವಿಪತ್ತಿಗಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲ ಬೀಳುತ್ತಿರುವಳು ! ಇನ್ನೇನು ಗತಿ !

ಚಂದನಕ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಹಾ ! ಪ್ರಮಾದ ಪ್ರಮಾದ ! ಧೂತಾದೇವಿಯು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಮಾಡುವಳು ! ಮುಂದೇನು ಗತಿ !

ಶರ್ಮಿಳಕ—(ಕೇಳಿ) ಯಾರು ? ಚಂದನಕನೊ ? ಚಂದನಕ, ಇದೇನು ?

ಚಂದನಕ—ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ನೋಡಲಿಲ್ಲವೆ ? ಈ ಅರಮನೆಯ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧೂತಾದೇವಿಯು ಚಾರುದತ್ತನ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೈರಿಸಲಾರದೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವಳು. ಇಂತಹ ದುಃಖಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರೇನು ಹೇಳಿದರೂ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಚಾರುದತ್ತ—(ಕೇಳಿ) ಹಾ ! ಪ್ರಿಯಳೆ, ನಾನು ಜೀವಂತನಾಗಿ ದೃಢ ಇದೇನು ಇಂತಹ ನಾಹನಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವೆ ? (ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗುವರು).

(ಸ್ಥಾನ—ಅಗ್ನಿ ಶಾಲೆ.)

ಧೂತಾದೇವಿ—(ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುತ್ತಾ)

ರಾಗ || ಕೋಡಿ ||

ಬಿಡುಬಿಡುಬೇಗನೆಬಾಲನೆ | ತಡೆಯದಿರೆನ್ನನುಬಾಲನೆ ||೨||

ಪತಿವೃತ್ತನಾದರು | ಕ್ಷಿತಿಯೊಳು ಬದುಕಿಹ |

ಸತಿಯುಪತಿತೆಯರೈಬಾಲನೆ ||೧||

ಕರ್ಣಪರುಷವಾದ | ಕಾಂತನಮ್ಮತಿಯನ್ನಾ |

ಕರ್ಣಿಸಲಾಪನೆಬಾಲನೆ ||೩||

ಮಗುವೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡು. ತಡೆಮಾಡಬೇಡ. ಅರ್ಯಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಅಮಂಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನನ್ನ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುವಷ್ಟ ರಲ್ಲೆಯೇ ಜಾಗ್ರತೆ ಮಾಡುವೆನು. (ಅಗ್ನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವಳು).

ರೋಹನೇನ—ತಾಯೇ, ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಯೇ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವೆನು. ನನ್ನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನಿರಲಾರೆನು. (ಎಂದು ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವನು).

(ಚಾರುದತ್ತ, ವಸಂತನೇನೆ, ಶರ್ಮಿಷ್ಠಕ, ಸ್ಥಾವರಕ, ಭಿಕ್ಷು, ಶಕಾರ, ಚಂದನಕ, ವೀರಕ, ಭದ್ರಕ, ಅಹಿಂತಕ, ಗೋಹರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು).

ಚಾರುದತ್ತ ---

ಕಂದ|| ಹಾಹಾ ! ಪ್ರಾಣಪ್ರೇಯಸಿ |
 ಸಾಹಸಮಂ ಮಾಳ್ಪುದೇಕ ನಾಂ ಜೀವಿಸಿರಂ ||
 ಆಹರಿದಶ್ಯಂ ತೂಳಗಿರೆ |
 ಮೋಹದ ಕಮಲನಿಯದೇಕ ಮುಗಿಗುಂ ಮುಗುದೇ ||

ವಿದೂಷಕ—(ನೋಡಿ) ಓಹೋ ! ಇದೇನು! ಈಕೆಯು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ಯೋಗಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಅರೈಚಾರುದತ್ತನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲ ಬಂದುದು ಎಂತಹ ಸಂವಿಧಾನ ! ಪಿತೃನೆ, ನಿನಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ ! (ಎಂದು ಅಲಿಂಗಿಸುವನು).

ಚಾರುದತ್ತ—ಮೈತ್ರೆಯನೇ, ಸುಖವಾಗಿರುವೆಯಾ ?

ಧೂತಾದೇವಿ—(ವಸಂತನೇನೆಯನ್ನು ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು) ತಂಗಿ, ಪೈಪೆಯೋಗದಿಂದ ನೀನು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರುವೆಯಾ ?

ವಸಂತನೇನೆ—ಈಗ ನನಗೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಯಿತು.

(ಚಾರುದತ್ತನು ರೋಹನೇನನನ್ನು ಅಲಿಂಗಿಸುವನು).

ರೋಹನೇನೆ—ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆಶ್ಚರ್ಯ ! ನನ್ನನ್ನು ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯೇ ? (ಧೂತಾದೇವಿಯೊಡನೆ) ತಾಯೇ, ಇನ್ನು ಆಳಬೇಡ.

ಶರ್ಮಿಷ್ಠಕ—ಆರ್ಯನೆ, ದೈವಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ದೇಕಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಜೀವಂತರಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದರು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಇದೇನು ನಿಮ್ಮ ಸಂತೋಷ.

ಶರ್ಮಕ--ಆರ್ಯ, ವಸಂತಸೇನೆ, ಆರ್ಯಕಮಹಾರಾಜನು ನಿನ್ನ ನಚ್ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿನಗೆ 'ವಧೂ' ಶಬ್ದವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವನು.

ವಸಂತಸೇನೆ--ನಾನು ಧನ್ಯಳಾದೆನು.

ಶರ್ಮಕ--(ವಸಂತಸೇನೆಗೆ ಮೇಲುಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹೊದಿಯಿಸಿ) ಆರ್ಯಾ, ಈ ಜೈನಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಏನುವಾಡೋಣ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಯತಿಯೇ, ನೀನು ಯಾವುದನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆ ?

ಭಿಕ್ಷು--ಆರ್ಯಾ, ಅನಿತ್ಯವಾದ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ. ನಾನು ಯತ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಮಿತ್ರನೆ, ಈತನ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಈತನು ಜೈನರಿಗೆಲ್ಲ ಗುರುವಾಗಿರಲಿ.

ಶರ್ಮಕ--ಈ ಸ್ಥಾವರಕನಿಗೆ ಏನುವಾಡೋಣ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಅವನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸು. ಆ ಚಂಡಾಲರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಚಂಡಾಲರಿಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತುಗೊರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ಚಂದನಕನು ನಗರರಕ್ಷಕರ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರಲಿ. ಈ ರಾಜಶ್ಯಾಲಕನಾದ ಶಕಾರನು ಪೂರ್ವದ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ.

ಶರ್ಮಕ--ಆರ್ಯಾ, ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಲಿ. ಈ ನೀಚನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು. ಸಂಹರಿಸುವೆನು.

ಚಾರುದತ್ತ--ಶತ್ರುವಾದರೂ ಶರಣಾಗತನಾದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಾಗದು.

ಶರ್ಮಕ--ಆರ್ಯಾ, ನಿನಗೆ ಇನ್ನಾವ ಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿ ?

ಚಾರುದತ್ತ--ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅಪವಾದವು ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು. ಶರಣಾಗತನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಸತ್ತುರುವೆನಾದ ನಿನ್ನ ಮೈತ್ರಿಯು ಮೊರೆಯಿತು. ಇನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಆಗಬೇಕಾದುದೇನು ? ಆದರೂ ನೀನು ಫೌರ್ನಿಸುವೆನು ;

ಕಂದ | | ಮಳೆಯಂ ಪರ್ಜನ್ಯಂ ಕರೆ |
 ಗಿಳಿಯೊಂದುಗೆ ನಕಲನಸ್ಯವೃದ್ಧಿಯನನಿಶಂ | |
 ನೆಲನೊಡೆಯರ' ಬಹುಧರ್ಮದೆ |
 ಸಲವುಗೆ ವನುಮತಿಯನೊಲವಿನಾಚಂದ್ರಾಕರ್ಕಂ | |

(ಎಲ್ಲರೂ ನೇರಿ ಹೂವೆರಟ)

ರಾಗ || ತಾಳ ||

ಸ್ಥಿರವಾಗಲಧರಣೀತಲದೊಳ' | ನಿರುಪಮೋದಂಪತಿಗಳ' || ಪಲ್ಲವಿ ||
 ಪರಮೇಶ್ವರಕೃಪಾಬಲದಿಂ | ನಿರುಪಾಧಿಕವೈಧವದಿಂ |
 ಏರಿದಾಗಿಹನಂತನದಿಂ | ಶೋಭಿಸುತ್ತಂ || ೧ ||
 ಪಡೆದಿಂತುಗುಣಾನ್ವಿತರಂ | ಪಡೆಯುತ್ತಂ || ೨ ||
 ಕಮಲಾಕಮರಾಕ್ಷರವೊಲ' | ಹಿಮವತ್ತನುಜೇಶರವೊಲ' |
 ನುಮನೋಚ್ಚ ಶಚೀಂದ್ರರವೊಲ' | ರಾಜಿಸುತಂ || ೩ ||

(ಎಂದೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟುಹೋಗುವರು.)

ಇದು

ಸಂಹಾರಮೆಂಬ ಹತ್ತನೆಯಂಕಂ.

ಮೃಚ್ಛ ಕಟಿಕಪ್ರಕರಣಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

WD 4102-GBPM -1,000-22-11-49.
